

Utrekning av mulige modeller for ny avtalefestet pensjon i privat sektor

Elin Halvorsen, Herman Kruse og Andreas Steinvall Myhre

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2026/28

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 26. august 2026

ISBN 978-82-587-2125-0 (elektronisk)

ISSN 1892-7513 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller bedrifter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Rapporten er en fortsettelse av arbeidet med å belyse mulige nye modeller for AFP i privat sektor med utgangspunkt i en utredning LO og NHO samarbeidet om i 2021, og som ble fulgt opp i 2023 på oppdrag fra LO. LO og NHO har med denne rapporten bestilt en felles utredning som blant annet belyser varianter for en ny AFP beskrevet i vedtaket fattet av LO-kongressen i 2025. Rapporten er et faglig utrednings- og beslutningsgrunnlag. Variantene og vurderingene i rapporten er ikke uttrykk for oppdragsgivers standpunkt eller beslutning om hvilken modell partene eventuelt vil velge.

Statistisk sentralbyrå, 18. august 2026

Linda Nøstbakken

Sammendrag

Gjeldende AFP-ordning i privat sektor er en tariffbasert ytelse som gis som et livsvarig påslag til alderspensjon fra folketrygden. Ordningen har en grunnleggende svakhet: retten til AFP er knyttet til strenge ansiennitetsvilkår samt vilkår på uttakstidspunktet, og har ikke direkte sammenheng med samlet tid i AFP-bedrift gjennom hele yrkeskarrieren. Dette innebærer at arbeidstakere som slutter i en AFP-bedrift mot slutten av karrieren – selv etter mange års tilknytning til ordningen – kan miste retten til en ytelse som kan anslås til nær 1,5 millioner kroner i nåverdi.

Denne rapporten er utarbeidet av Statistisk sentralbyrå på oppdrag fra LO og NHO, og er en direkte oppfølging av utredningsarbeidet som startet med LO/NHO-rapporten fra 2021 og ble videreført i Fredriksen mfl. (2023) bestilt av LO. Rapporten belyser særlig variantene for ny AFP som ble vedtatt av LO-kongressen i 2025, og kombinerer nye analyser av alternative modeller med oppdaterte beregninger basert på nyere data og forutsetninger. Siden 2021-rapporten har AFP-fondet nær doblet seg, premiesatsen har økt fra 2,5 til 2,7 prosent, og antallet personer som er omfattet av ordningen har økt. Disse endringene i utgangssituasjonen påvirker resultatene vesentlig. Alle beregninger er gjennomført med mikrosimuleringsmodellen MOSART, som benytter registerdata for hele befolkningen til å framskrive yrkeskarrierer, pensjoneringsmønstre og pensjonsutbetalinger.

Rapporten analyserer særlig en midlertidig tretrinnsmodell basert på vedtakene fra LO-kongressen i 2025. Modellen gir tre separate innganger til AFP i en overgangsperiode: (i) gjeldende kvalifiseringsregler videreføres for årskullene 1965–1975, (ii) en ny ansiennitetsregel for årskullene 1965-1975 sikrer AFP etter gjeldende regelverk til personer med minst 18 års samlet opptjening i tariffbundet bedrift og minst 7 år etter fylte 50 år, selv om de ordinære vilkårene er brutt, og (iii) alle som er født i 1965 eller senere og som ikke får en ytelse etter punkt (i) eller (ii) får en opptjeningsbasert ordning som skissert i utredningen fra 2021, men der skillet mellom AFP1 og AFP2 er skjøvet fra 2015 til 2020. I beregningene vil det for årskullene fra og med 1976 kun gjelde en opptjeningsordning. Det presiseres at den opptjeningsbaserte ordningen fortsatt er en kvalifiseringsordning og ikke en individuelt opptjent rettighet, slik tilfellet er i for eksempel innskuddspensjon. I tillegg til de tre trinnene legger LO-kongressens vedtak til grunn at uføretrygdete skal ha rett til AFP basert på opptjeningen fram til uføretidspunktet.

Beregningene er illustrert med to gjennomgående alternativer: Et sats/ytelsesalternativ der opptjeningssatsen holdes fast på 0,314/5,0 prosent for AFP1/AFP2, og premiesatsen tilpasses. Et premienøytralt alternativ der premiesatsen holdes fast på dagens 2,7 prosent og opptjeningssatsen tilpasses. AFP1 er overgangskomponenten basert på inntektshistorikk under dagens modell, mens AFP2 er en ny opptjeningskomponent basert på inntekt i AFP-bedrift fra og med 2020. Premiesatsen er satsen medlemsbedriftene betaler inn til ordningen. Begge alternativene er blant annet kalibrert for å nå fullfundering av AFP-fondets juridiske forpliktelser innen 2050, mens sats/ytelsesalternativet også er kalibrert til å oppnå en fonderingsgrad tilsvarende videreføring av gjeldende ordning.

Resultatene viser at den midlertidige tretrinnsmodellen reduserer andelen som ikke får noen ytelse sammenliknet med gjeldende ordning. Samtidig medfører den høyere kostnader og større forpliktelser enn en ren opptjeningsordning. Videre analyseres en rekke alternative utforminger og forutsetninger, herunder øvre og nedre grenser for opptjeningsgrunnlaget, krav til minste samlet tid i AFP-ordningen, effekten av økt tilslutning til tariffavtaler med AFP, og virkningen av økte aldersgrenser i takt med forventet levealder. Rapporten viser at valg av diskonteringsrente har stor betydning for vurderingen av beregnede premiesatser, fondets størrelse og når fullfundering nås med de kalibrerte satsene.

Den sentrale avveien som rapporten identifiserer er tredelt: nivået på ytelsen for den enkelte, bred inkludering av arbeidstakere med reell tilknytning til AFP-sektoren, og finansiell bærekraft gjennom tilstrekkelig premienivå og fondsoppbygging. Alle tre mål kan ikke oppnås fullt ut samtidig, og de konkrete valg som gjøres på ett område vil legge bindinger på de to andre.

Abstract

The current AFP scheme in the private sector is a collectively bargained benefit provided as a lifelong supplement to the old-age pension from the National Insurance Scheme. The scheme has a fundamental weakness: eligibility for AFP is tied to strict seniority requirements at the time of retirement, rather than to total years spent in an AFP-covered firm throughout the individual's working career. This means that employees who leave an AFP-covered firm toward the end of their career — even after many years of participation in the scheme — may lose entitlement to a benefit estimated at close to NOK 1.5 million in present value.

This report has been prepared by Statistics Norway on behalf of LO and NHO and is a direct continuation of the analytical work initiated with the LO/NHO report from 2021 and further developed in Fredriksen et al. (2023). The report focuses on the variants of a new AFP scheme adopted by the LO Congress in 2025, combining new analyses of alternative schemes with updated calculations based on more recent data and assumptions. Since the 2021 report, the AFP fund has nearly doubled in size, and the number of individuals covered by the scheme has increased. These changes in the initial conditions significantly affect the results and make direct comparisons with earlier calculations challenging. All calculations have been carried out using the MOSART microsimulation model, which uses administrative register data for the entire population to project career paths, retirement behavior, and pension payments.

The report particularly analyzes a temporary three-tier scheme based on the resolutions adopted by the LO Congress in 2025. The scheme provides three separate pathways into AFP during a transitional period: (i) the current qualification rules are maintained for the 1965–1975 birth cohorts; (ii) a new seniority rule secures AFP under the current framework for individuals with at least 18 years of total accrual in a collectively bargained firm and at least 7 years after age 50, even if the ordinary qualification requirements are not met; and (iii) an accrual-based scheme in which the benefit is calculated proportionally based on income earned in AFP-covered firms from 2020 onward — for all individuals who do not qualify through the first two pathways. In the calculations, the accrual-based scheme applies only to cohorts born in 1976 and later. It is emphasized that the accrual-based scheme remains a qualification-based scheme and not an individually vested right, as is the case, for example, with defined-contribution pensions. In addition to the three tiers, the LO Congress resolution assumes that disability pension recipients should be entitled to AFP based on accrual earned up to the time disability occurs.

The calculations are illustrated through two main alternatives: a contribution/benefit-neutral alternative in which the accrual rate is maintained at 0.314/5.0 percent for AFP1/AFP2 and the contribution rate is adjusted to the necessary level, and a premium-neutral alternative in which the contribution rate is kept fixed at the current 2.7 percent and the accrual rate is adjusted accordingly. AFP1 is the transition component based on income history under the current calculation scheme, while AFP2 is a new accrual component based on income earned in AFP-covered firms from 2020 onward. The contribution rate is the rate paid into the scheme by firms. Both alternatives are calibrated to achieve full funding of the AFP fund's legal obligations by 2050.

The results show that the temporary three-tier scheme makes the scheme more inclusive and reduces the share of workers who fall outside the system, but it also entails higher costs and greater liabilities during the transition period than a pure accrual-based scheme. The report also analyzes a range of alternative designs and assumptions, including upper and lower limits for pensionable income, minimum required time in the AFP scheme, the effects of increased participation in collective agreements with AFP coverage, and the impact of higher retirement ages in line with increases in life expectancy. The report shows that the choice of discount rate has major implications for the assessment of the fund's size and the timing of full funding.

The key trade-off identified in the report is threefold: benefit levels for individuals, broad inclusion of workers with a genuine connection to the AFP sector, and financial sustainability through sufficient contribution rates and fund accumulation. It is not possible to fully achieve all three objectives simultaneously, and the specific choices made in one area will constrain the other two. It is ultimately up to the social partners to balance these considerations in any future reform decision.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	9
2. Bakgrunn	10
2.1. Gjeldende AFP-ordning i privat sektor	10
2.2. Utfordringer med gjeldende AFP-ordning	11
2.3. Tidligere utredninger: Opptjent AFP etter modell fra LO/NHO (2021)	13
3. Begreper og forutsetninger for beregningene	15
3.1. To gjennomgående alternativer	15
3.2. Nærmere om AFP1/AFP2	16
3.3. Nærmere om fond og finansiering	17
3.4. Premiegrunnlaget	17
3.5. Datagrunnlag og mikrosimuleringsmodellen MOSART	18
4. Forslag til tretrinnsløsning	20
4.1. Bakgrunn	20
4.2. Operasjonalisering av «lang og sen ansiennitet»	21
4.3. Gjeldende ordning og ansiennitetsregelen	22
4.4. Opptjeningsordning og ansiennitetsregelen	22
4.5. Merutgifter i ulike ordninger	24
5. Virkninger av den skisserte midlertidige tretrinnsløsningen	27
5.1. Samlete utgifter og fondsutvikling	28
5.2. Nivået på AFP-ytelsen under ulike modeller	31
5.3. Inkludert uføre	39
5.4. Utsatt opptjeningsordning	42
6. Alternative virkningsberegninger	46
6.1. Innledning	46
6.2. Øvre og nedre grense for opptjening til AFP	46
6.3. Minstekrav til samlet tid i AFP-ordningen og maksimal ytelse	47
6.4. Endret tilslutning til tariffavtale med AFP	48
6.5. Staten dekker kostnaden ved overgangsordningen	48
6.6. Økte aldersgrenser	49
6.7. Regulering av ytelser under utbetaling	51
6.8. Oppsummering av alternativer	52
7. Alternativ med høyere sats og full opptjening på 25 år	53
8. Betinget privat AFP	55
Referanser	60
Ordliste	61
Vedlegg A: To-nivåuttak i gjeldende ordning	63
Vedlegg B: Oppdaterte beregninger av tidligere utredete alternativer	64
Antall yrkesaktive omfattet av AFP-ordningen	64
Premiegrunnlag	64
Fellesordningens utgifter og inntekter	65
Fondsutvikling	67
Samlede forpliktelser og finansiering	68
Samlede forventede utbetalinger	68

Statens andel	70
Vedlegg C: Diskonteringsrente	72
Vedlegg D: Teknisk håndtering av ansiennitetsregelen i MOSART	75
Vedlegg E: Sensitivitetsberegninger av ansiennitetsregelen.....	76
Vedlegg F: Tabell med alternativ fondsutvikling.....	77
Vedlegg G: Modellteknisk vedlegg.....	78
Figurregister	79
Tabellregister	82

1. Innledning

Avtalefestet pensjon (AFP) i privat sektor er en ytelse for arbeidstakere i virksomheter som er tilsluttet ordningen gjennom tariffavtale. Kvalifikasjonskravene er blant annet knyttet opp til at man i en ansiennitetsperiode på 9 år rett forut for fylte 62 år må ha hatt hovedarbeidsforholdet i en medlemsbedrift i minst 7 av disse årene. Man kan heller ikke motta uføretrygd etter 62 år. På uttakstidspunktet og i de tre foregående årene må man dessuten ha vært reelt ansatt i bedriften og hatt dette som hovedarbeidsforhold.¹

Ordningen finansieres av tilsluttede bedrifters premieinnbetaling, avkastning av forvaltede midler, samt at staten bidrar med å betale en tredjedel av ytelsen til AFP-pensjonistene. Premie betales av lønn mellom 1 og 7,1 G for ansatte under 62 år. Dagens ytelse beregnes derimot på grunnlag av hele opptjeningshistorien i folketrygden for lønn inntil 7,1 G og frem til fylte 62 år. Ytelsen gis som en livsvarig utbetalt pensjon for de som kvalifiserer. Det vil si at ytelsen i all hovedsak beregnes uavhengig av hvor lenge man har vært ansatt i en AFP-bedrift. Nåverdien av AFP-ytelsen kan typisk anslås til å være i underkant av 1,5 millioner kroner. Man kan dermed miste en betydelig ytelse på grunn av forhold man ikke har kontroll over (for eksempel overdragelse eller nedleggelse av bedriften på slutten av yrkeskarrieren). Motsatt kan man få den samme ytelsen hvis man kun avslutter yrkeskarrieren i en bedrift med AFP, uten at det er betalt inn premie som har bidratt til finansieringen av ordningen i de årene man ikke var ansatt.

Det er altså en svakhet ved ordningen at man kan være ansatt i en AFP-bedrift i lang tid, men likevel ikke få ytelsen hvis man faller ut av AFP-ordningen mot slutten av yrkeskarrieren. Det har derfor vært diskutert alternative utforminger av ordningen som vil sikre en mer rettferdig løsning. Partene evaluerte ordningen i 2017, og ble i tariffoppgjøret i 2018 enige om å utrede en mulig ny modell for AFP. Utredningen resulterte i en rapport som ble lagt frem i 2021 (LO/NHO, 2021). I skissen til en mulig reformert AFP for privat sektor ble det lagt til grunn at det er inntekten fra de årene man faktisk har vært ansatt i en AFP-bedrift som skal legges til grunn for beregningen av ytelsen, og ytelsen innvilges uavhengig av om man er ansatt på slutten av yrkeskarrieren. Modellen fra 2021 inkluderte også en overgangsordning som skulle sørge for at de som er nær pensjoneringsalder ville få en ytelse som i større grad liknet gjeldende ordning. En slik utvidelse av ordningen må nødvendigvis medføre enten høyere kostnader for både medlemsbedriftene og staten, eller lavere ytelse for framtidige AFP-mottakere, eller en kombinasjon av disse.

Rapporten er en fortsettelse av arbeidet med å belyse mulige nye modeller for AFP i privat sektor med utgangspunkt i utredningen² LO og NHO la frem i 2021, og som ble fulgt opp i Fredriksen mfl. (2023) på oppdrag fra LO. LO og NHO har med denne rapporten bestilt en felles utredning som belyser varianter for en ny AFP beskrevet i vedtaket fattet av LO-kongressen i 2025, samt andre varianter som LO har bedt om. Kapittel 2 gir en kort innføring i gjeldende ordning, svakheter knyttet til denne samt tidligere utredninger. I kapittel 3 gjennomgås begreper og forutsetninger brukt i beregningene. Kapittel 4 beskriver elementene fra LO-kongressens vedtak nærmere og hvordan disse skiller seg fra tidligere utredninger. Kapittel 5 går gjennom samlede effekter på kostnader, gjennomsnittlige ytelser, forpliktelser og fond av de nye forslagene, mens kapittel 6 går gjennom ytterligere varianter og effekter av endrete forutsetninger. Kapittel 7 vurderer et alternativ med høyere opptjeningssats som gir full ytelse på linje med dagens ordning etter 25 år. Kapittel 8 går gjennom et alternativ med en betinget privat AFP-ytelse for dem som ikke kvalifiserer til AFP i gjeldende ordning, etter mønster av ordningen i offentlig sektor.

¹ For samtlige kvalifiseringskrav se afp.no

² Se «[Utredning av en mulig reformert AFP-ordning i privat sektor \(nho.no\)](https://nho.no/utredning-av-en-mulig-reformert-afp-ordning-i-privat-sektor)» (LO/NHO, 2021)

2. Bakgrunn

2.1. Gjeldende AFP-ordning i privat sektor

Avtalefestet pensjon (AFP) i privat sektor er en tariffbasert pensjonsordning. Den opprinnelige ordningen ble innført i 1988 med formål om å gi arbeidstakere mulighet til å gå av med pensjon før ordinær pensjonsalder på 67 år. Uttaksalderen ble gradvis senket fra 66 år i 1989 til 62 år fra 1998. Den gamle AFP var begrenset til aldersperioden 62–66 år og forutsatte at man i det vesentlige sluttet i arbeid – ytelsen bortfalt hvis den ikke ble tatt ut før fylte 67 år.

I forbindelse med pensjonsreformen avtalte LO og NHO i tariffoppgjøret 2008 en helt ny AFP tilpasset reglene for ny alderspensjon i folketrygden. YS og NHO inngikk en likelydende avtale, og øvrige tariffparter sluttet seg til denne. Det rettslige grunnlaget er lov av 19. februar 2010 nr. 5, med tilhørende forskrifter og vedtekter.

Grunnleggende trekk ved dagens ordning

Dagens AFP er et livsvarig pensjonspåslag på toppen av alderspensjon fra folketrygden, og kan tas ut fra fylte 62 år dersom man kvalifiserer for ytelsen. Dette er en vesentlig endring fra den gamle ordningen, der AFP opphørte ved 67 år. Uttaket må skje samtidig med helt eller delvis uttak av alderspensjon fra folketrygden, og summen av alderspensjonen og AFP må være stor nok til at pensjonisten minst vil sikres minste pensjonsnivå ved 67 år.

Hovedvilkår for opptjening og uttak

Det skilles mellom vilkår ved uttakstidspunktet og vilkår knyttet til fylte 62 år, blant annet:

- De siste tre årene forut for uttaket må arbeidstakeren ha vært ansatt og jobbet i en bedrift bundet av tariffavtale med AFP-dekning.
- Ved fylte 62 år må man ha arbeidet i minst syv av de siste ni årene i en AFP-bedrift.

Arbeidstakere som forlater arbeidslivet før 62 år, vil dermed som hovedregel falle utenfor ordningen.

Beregning av ytelsen

AFP beregnes i stor grad etter samme prinsipper som alderspensjonen i folketrygden. Ytelsen utgjør 0,314 prosent av pensjongivende inntekt i folketrygden³ opp til 7,1 G (G per 1. mai 2026 er 136 549 kroner) for alle år frem til og med det året man fyller 61 år.

Ordningen er underlagt levealdersjustering – det vil si at man ved økt levealder i befolkningen må utsette uttaket for å oppnå samme årlige ytelse. Uttaksreglene er nøytrale og fleksible: man velger selv uttaksalder, forventet samlet utbetaling er uavhengig av uttakstidspunktet, og pensjonen kan fritt kombineres med arbeid uten avkortning. Tidlig uttak gir lavere årlig beløp fordi beholdningen fordeles over flere år. Løpende pensjon reguleres i takt med lønnsveksten, fratrasket 0,75 prosent. Uttak etter 70 år gir ikke høyere AFP-ytelse (i motsetning til i folketrygden, der grensen er 75 år).

Administrasjon og finansiering

Ordningen administreres av Fellesordningen for AFP. Tilknyttede bedrifter betaler premie til ordningen. Staten bidrar med et tilskudd tilsvarende en tredel av samlet utbetalt AFP, dekker

³ I tillegg inkluderes beløp der det beregnes opptjening etter folketrygdloven.

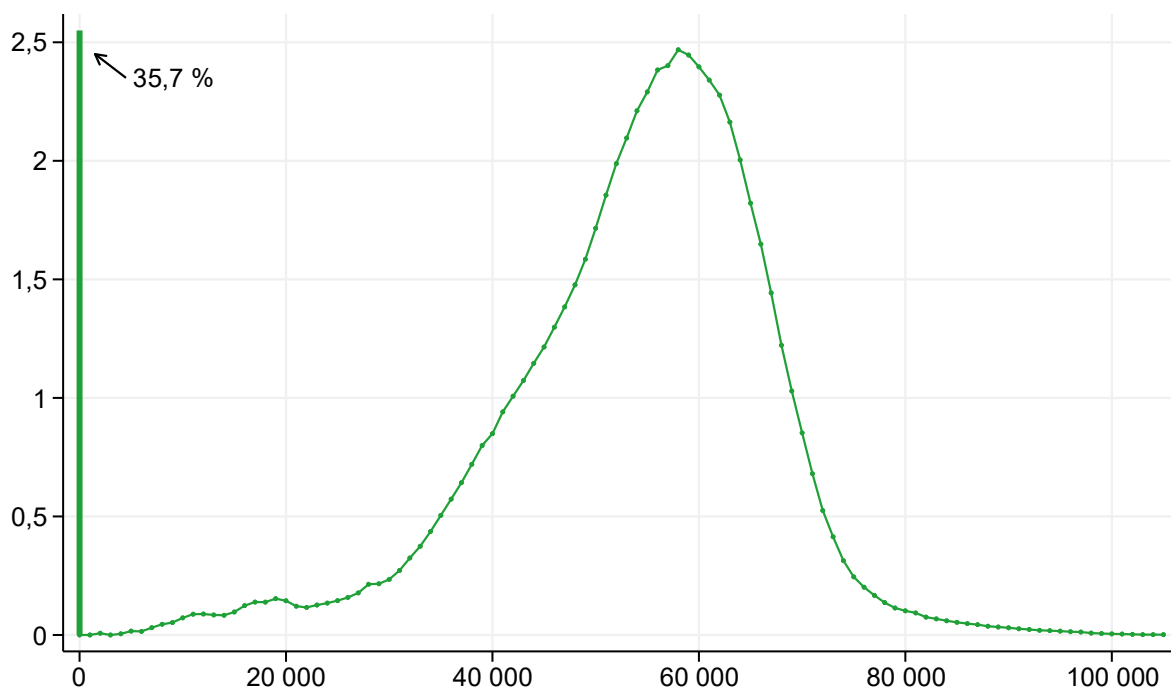
utgifter til kompensasjonstillegget som gis til mottakere av AFP født før 1963, samt NAVs og Trygderettens arbeid med ordningen, og gir i tillegg gunstig skattemessig behandling.

2.2. utfordringer med gjeldende AFP-ordning

Uforutsigbar opptjening

Den mest grunnleggende svakheten er at dagens ordning knytter retten til AFP til et ansiennitetsvilkår ved uttakstidspunktet, ikke til samlet tid i AFP-bedrift gjennom karrieren. Det betyr at kun tid i ordningen etter fylte 53 år teller for å kvalifisere. Konsekvensen er at en arbeidstaker kan ha jobbet mange år i AFP-bedrifter tidligere i karrieren uten at dette gir noen fordel. Enda mer alvorlig er det at man kan miste hele AFP-ytelsen – for eksempel ved å miste jobben eller skifte til en bedrift uten AFP-dekning sent i karrieren – til tross for lang fartstid i ordningen. Dette gjør AFP lite forutsigbar som del av den enkeltes pensjonsplanlegging.

Figur 2.1 Fordeling av simulert AFP-ytelse for personer født i 1970, gjeldende ordning. Antall i prosent per 1000 kroners intervall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning uten medregning av tid i offentlig sektor. De som har fått en beregnet nullytelse ville fått en positiv ytelse med en opptjent modell som skissert i avsnitt 2.3 og nærmere beskrevet i avsnitt 3.1.

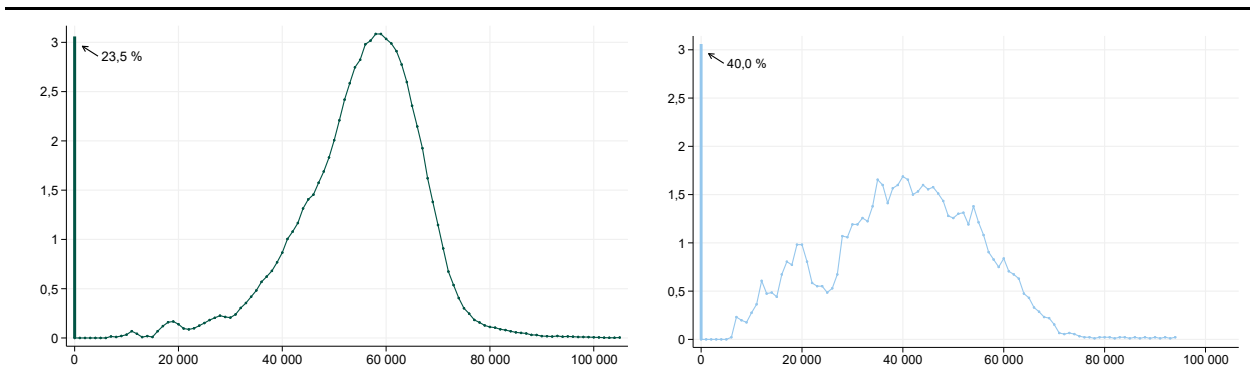
Figur 2.1 illustrerer denne utfordringen. Figuren viser fordeling av simulert AFP-ytelse i gjeldende ordning for personer født i 1970 med noe tid i en AFP-bedrift etter 2020. Prosentene angir andel personer per 1000-kroners intervall av ytelsen. Om lag 36 prosent i dette årskullet mister en potensiell AFP-ytelse fordi de ikke oppfyller ansiennitetsvilkår ved uttakstidspunktet, men ville fått en positiv ytelse med en opptjeningsordning som skissert i denne rapporten.⁴

⁴ Personer født 2004 og senere vil ha hele sin yrkeskarriere etter 2020 og dermed enda større mulighet for å ha noe tid i en AFP-bedrift. For disse fødselskullene kan andelen som ikke oppfyller ansiennitetsvilkår ved uttakstidspunktet komme opp mot 70 prosent.

Lav dekningsgrad og skjev fordeling

I 2025 var 38,6 prosent av alle arbeidstakere i privat sektor omfattet av AFP.⁵ Både antallet og andelen arbeidstakere som er omfattet av ordningen har økt over tid. Ordningen treffer ulikt mellom bransjer: i sektorer med mange unge ansatte og høy turnover kvalifiserer de færreste til ytelsen, fordi ansatte sjelden blir lenge nok i samme bedrift. Bedrifter i slike bransjer betaler premie for en ordning deres egne ansatte i liten grad nyter godt av, noe som oppfattes som urimelig.

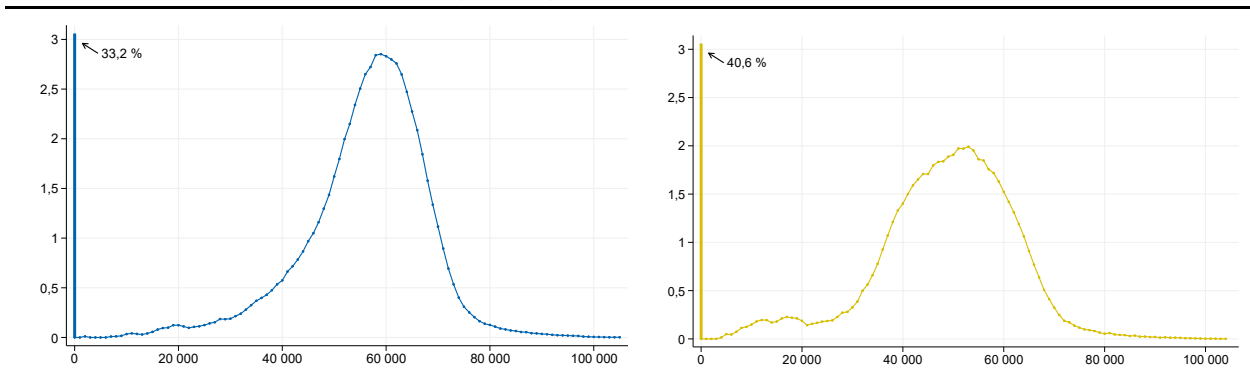
Figur 2.2 Fordeling av simulert AFP-ytelse for personer født i 1970, gjeldende ordning. For ansatte innen industri (venstre figur) og overnattings- og serveringsbedrift (høyre figur). Antall i prosent per 1000 kroners intervall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning uten medregning av tid i offentlig sektor. De som har fått en beregnet nullytelse ville fått en positiv ytelse med en opptjent modell som skissert i avsnitt 2.3 og nærmere beskrevet i avsnitt 3.1. Tilordning av næring er gjort i 2022, det vil si at det er den næringen dette kullet jobbet i da de var 52 år gamle.

Figur 2.2 illustrerer et eksempel på denne utfordringen. Venstre figur viser fordelingen av beregnet ytelse for personer født i 1970 som var ansatt innen industri i 2022 (altså da de var 52 år gamle), mens figuren til høyre viser tilsvarende for ansatte innen overnattings- og serveringsbedrift. Figurene viser tydelig at en større andel ansatte innen overnattings- og serveringsbedrift vil diskvalifisere for ordningen (om lag 40 %) sammenliknet med ansatte innen industri (om lag 24 %). Tilsvarende skjevhet finner vi i sammenlikningen mellom menn og kvinner, se figur 2.3.

Figur 2.3 Fordeling av simulert AFP-ytelse for personer født i 1970, gjeldende ordning. For menn (venstre figur) og kvinner (høyre figur). Antall i prosent per 1000 kroners intervall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning uten medregning av tid i offentlig sektor. De som har fått en beregnet nullytelse ville fått en positiv ytelse med en opptjent modell som skissert i avsnitt 2.3 og nærmere beskrevet i avsnitt 3.1.

⁵ <https://www.finansnorge.no/tema/statistikk-og-analyse/pensjon-og-sparing/sparesatser-i-innskuddspensjon/#part5>

Svekket organisasjonsgrad

Kostnadene ved og utformingen av AFP-ordningen kan føre til at en del bedrifter velger å ikke organisere seg. Dette påvirker organisasjonsgraden på arbeidsgiversiden negativt – noe som igjen er en uønsket konsekvens for det organiserte arbeidslivets bredde og legitimitet.

Finansiell bærekraft og lav fonderingsgrad

Ordningens finansielle fundament er en sentral bekymring. Ordningen er en «pay-as-you-go»-ordning, altså en ordning der løpende utbetalinger finansieres av løpende innbetalinger. Skulle det skje en negativ utvikling i tilslutning eller avkastning, vil fonderingsgraden kunne falle og AFP-fondet vil kunne bli kraftig redusert eller oppbrukt over tid dersom dagens opptjeningssatser og premienivå videreføres. Det finnes i dag heller ikke avtalt risikoregulerende mekanismer som kan håndtere avvik fra ønsket finansiell utvikling.

Manglende mobilitet

Dagens utforming kan skape hindringer for mobilitet mellom offentlig og privat sektor, ettersom AFP-opptjening ikke følger arbeidstakeren fra arbeid i offentlig sektor til arbeid i private bedrifter. Den kan også svekke mobilitet fra arbeid i private bedrifter tilsluttet AFP-ordningen til private bedrifter uten AFP. Dette svekker pensjonssystemets helhetlige funksjon og gjør det vanskeligere for arbeidstakere å bevege seg fritt i arbeidsmarkedet uten at det får konsekvenser for pensjonen.

2.3. Tidligere utredninger: Opptjent AFP etter modell fra LO/NHO (2021)

Modellen for opptjent AFP følger utredningen i 2021-rapporten (LO/NHO, 2021).⁶ Denne utredningen legger ikke frem et ferdig vedtatt forslag, men presenterer en modellskisse som grunnlag for partenes forhandlinger. Kjernen i skissen er å gjøre AFP til en ytelse som følger arbeidstakeren gjennom hele karrieren, fremfor å avhenge av ansettelsesforholdet de siste årene før pensjon.

Opptjening knyttes til tid i AFP-bedrift. All inntekt i AFP-tilknyttede bedrifter skal telle, uavhengig av når i karrieren den er opptjent. Dette erstatter dagens ansiennitetsvilkår og gjør at langt flere vil kvalifisere – anslagsvis en dobling av andelen AFP-mottakere på sikt. Kvalifiseringsvilkårene foreslås forenkles. De strenge vilkårene om ansettelse og arbeid de siste tre og sju år oppheves. Det sentrale gjenværende vilkåret ved uttak er at man ikke mottar uføretrygd, slik det er i dag.

Skissen legger til grunn at opptjeningsgrunnlaget skal være lønnsgrunnlaget i bedrifter som er medlem av AFP-ordningen, litt forenklet kalt AFP-inntekt. Ytelsen beregnes i to komponenter kalt AFP1 og AFP2, som et teknisk grep for å håndtere overgangen. AFP1 baseres på inntektshistorikk frem til 2014 etter dagens metode, mens AFP2 baseres på faktisk AFP-lønn fra 2015 og akkumuleres som en pensjonsbeholdning. Denne todelingen ble valgt fordi det ikke finnes pålitelig data for AFP-inntekt før 2015 som gjorde at beregningen i praksis må basere seg på to ulike opptjeningsgrunnlag. Modellen sørger også for at det blir en glidende overgang fra gjeldende ordning slik at de som er nær alder for uttak av pensjon i mindre grad opplever endring i ytelsesnivået. Hvordan AFP1 og AFP2 benyttes i denne rapporten er nærmere beskrevet i boks 3.1.

Ett annet forslag i 2021-rapporten var at ett-nivåuttak erstatter to-nivå.⁷ Kronetillegget som i dag gir høyere utbetaling mellom 62 og 67 år fjernes. Fremtidig AFP utbetales med samme verdi gjennom hele pensjonstilværelsen.

⁶ Merk at «opptjent AFP» likevel ikke vil være en ren opptjent rettighet, da det likevel vil være kvalifiseringskrav knyttet til ordningen.

⁷ Gjeldende AFP har et såkalt to-nivåuttak, der ytelsen er høyere før fylte 67 år enn etter fylte 67 år, som følge av et særskilt kronetillegg (se nærmere beskrivelse av to-nivåuttak i vedlegg A).

To finansieringsalternativer ble utredet i 2021-rapporten: enten å beholde den daværende premiesats på 2,5 prosent, men redusere opptjeningssatsene med om lag 36 prosent – eller beholde opptjeningssatsene, men da øke premien fra 2,5 til om lag 4,1 prosent. Begge alternativene inkluderte en plan for å bygge opp fonderingsgraden til full dekning av juridiske forpliktelser innen 2043.

På oppdrag for LO ble det gjort ytterligere beregninger basert på alternativet med å beholde, eller øke, opptjeningssatsen (Fredriksen m.fl., 2023). Rapporten utredet blant annet alternativ plan for oppbygging av fondsgraden, ulike innsparingstiltak i form av begrensinger på opptjeningsperiode eller opptjeningsgrunnlag, økende aldersgrenser og kostnadene ved å inkludere uføre i ordningen.

3. Begreper og forutsetninger for beregningene

Utgangspunktet for beregningene i denne rapporten er en overgang til «opptjent AFP» etter modell fra LO og NHOs rapport fra 2021 (LO/NHO, 2021). Dagens AFP-ordning, heretter omtalt som «gjeldende ordning», er en ren kvalifiseringsordning med en ytelse som i hovedsak følger de samme prinsippene som opptjeningen av alderspensjon i folketrygden, og ble beskrevet innledningsvis i denne rapporten. I etterkant av 2021-utredningen har det kommet nye forslag til utforming av en ny AFP-ordning i privat sektor fra LO-kongressen i 2025, samt andre varianter som LO har bedt om. Forslagene vedtatt på LO-kongressen i 2025 vil bli beskrevet nærmere i kapittel 4. Først vil vi gå gjennom de viktigste begrepene og forutsetningene som antas i beregningene, og beskrive hvordan forutsetningene skiller seg fra 2021-utredningen.

3.1. To gjennomgående alternativer

Beregningene illustreres som hovedregel med to alternativer for opptjeningsordningen.

1. Opptjeningssats 0,314 for AFP1 og 5,0 for AFP2, samt nødvendig premiesats for å nå fullfondering i 2050 eller fondering som i gjeldende ordning over tid. Dette alternativet er omtalt som «sats/ytelsesalternativet».
2. Videreføring av dagens premiesats på 2,7 prosent, og de opptjeningssatsene for AFP1 og AFP2 som det er rom for, gitt krav om fullfondering over tid. Dette alternativet er omtalt som «premienøytralt alternativ».

Forskjellen mellom de to variantene ligger i hvorvidt innbetalingene til ordningen eller nivået på ytelsene justeres for å oppnå fullfondering over tid. Videre legges det til grunn følgende forutsetninger:

1. Første årskull som omfattes av nye regler er fastsatt til 1965-kullet, og at nye regler trer i kraft fra 1. januar 2027. I 2021-rapporten ble det lagt til grunn at reformen skulle innføres allerede fra 2023, med 1961-kullet som første omfattede årskull, hvilket nå ikke lenger er en mulighet.⁸
2. For AFP1 og AFP2 er tidspunkt for overgang til inntekt fra AFP-bedrifter satt til 2020, i 2021-rapporten var dette satt til 2015. Se nærmere beskrivelse i avsnitt 3.2.
3. Tidspunktet for alternativet om fullfondering av AFP-fondet er satt til 2050, mens det var 2043 i 2021-rapporten.
4. Nettorente er som i 2021-rapporten satt til 1,0 prosent. Se vedlegg C for beskrivelse og alternativer.
5. Premiesatsen er i dag 2,7 prosent, mens den var 2,5 prosent i 2021-rapporten.
6. Det er i eksempler regnet på en ytelsessats på 5,0 prosent sats for AFP2, mens det i 2021-rapporten i stor grad ble vist eksempler med en sats på 4,5 prosent.
7. Statens andel i hovedalternativene satt til 1/3, i motsetning til 2021-rapporten som la til grunn at statens kostnader i kroner ikke skal utgjøre mer enn i gjeldende ordning.
8. Ved sammenlikninger med gjeldende ordning er denne *uten* medregning, mens det i alternativene er lagt til grunn medregning av ansiennitet mellom offentlig og privat sektor.

⁸ I Fredriksen mfl. (2023) var 1964-kullet det første som ble omfattet. Det vil være opp til partene å avtale hvilket årskull som skal være det første.

Enkelte andre forutsetninger er endret, blant annet har fondets størrelse i utgangsåret blitt betydelig høyere.⁹ Dette reflekterer i hovedsak gunstig avkastning i finansmarkedene i perioden, i tråd med at en betydelig del av fondets kapital er plassert i aksjer og andre aktivaklasser med høyere forventet avkastning og risiko.¹⁰ Forventet utvikling i antallet omfattet av AFP-ordningen har også økt siden 2021-rapporten. I vedlegg B gjennomgås tidligere utredete alternativer med oppdaterte data for fondsstørrelse og antallet omfattet av AFP-ordningen.

Som i LO/NHO (2021) understreker vi at alle varianter av begrepet opptjening benyttes i rapporten om det grunnlaget som benyttes ved beregning av ytelsens størrelse hvis denne kommer til utbetaling, og må derfor ikke leses som en opptjent rettighet.

3.2. Nærmere om AFP1/AFP2

AFP1 er en overgangsordning og baseres i denne utredningen på inntekstshistorikk til og med 2019, folketrygdens beregningsgrunnlag og en opptjeningssats $S1$. Skillet mellom AFP1 og AFP2 er dermed lagt ved 2020 i denne rapporten, mot 2015 i 2021-rapporten.¹¹ Det er lagt til grunn at AFP1 skal opptjenes etter samme modell som i dagens AFP, altså som en andel av en årlig pensjonsytelse hvert år, deretter multipliseres ytelsen med forholdet mellom tiden (antall måneder) en har vært ansatt i AFP-bedrifter fra og med 2020 til og med fylte 61 år og tiden en maksimalt kunne ha vært ansatt i AFP-bedrifter etter dette tidspunktet og til og med fylte 61 år.

Boks 3.1: Beregning av AFP1 og AFP2 (tilsvarer boks 6.1 fra LO/NHO, 2021)

Beregning av AFP1

Ved en umiddelbar avvikling av dagens kvalifiseringskrav vil AFP1 være lik folketrygdens beregningsgrunnlag (FTB) i alle år t til og med 2019, multiplisert med en sats $S1$, samt forholdet mellom tiden (antall måneder) en har vært ansatt i AFP-bedrift fra og med 2020 (Y_{AFP}) og tiden (antall måneder) en maksimalt kunne ha vært ansatt i AFP-bedrift etter dette tidspunktet og til og med fylte 61 år (Y_{ALL}):

$$AFP1 = \left(\sum_{t = \text{fødselsår} + 13}^{2019} FTB_t \right) \times S1 \times \frac{Y_{AFP}}{Y_{ALL}}$$

Beregning av AFP2

Ved å benytte AFP-inntekt som beregningsgrunnlag, vil AFP2 være lik inntekt fra AFP-bedrift (W) i alle år t fra og med 2020, multiplisert med en sats $S2$:

$$AFP2 = \left(\sum_{t = 2020}^{\text{fødselsår} + 61} W_t \right) \times S2$$

For personer som utelukkende har inntekten fra AFP-bedrifter, vil opptjeningsgrunnlaget som nevnt være identisk med opptjeningsgrunnlaget i gjeldende AFP-ordning. For personer i overgangskullene som kun har deler av yrkeskarrieren i AFP-bedrifter, vil opptjeningen utgjøre en andel av «full» opptjening.

AFP2 baseres på AFP-inntekt fra og med 2020 og en opptjeningssats $S2$. Øvrige forutsetninger har vi satt tilsvarende som i dagens AFP, det vil si at den enkelte tjener opp en potensiell AFP i alderen 13–

⁹ I henhold til årsrapporten til Fellesordningen for AFP fra 2024 var AFP-fondet 84,2 mrd. kroner. Dette er betydelig høyere enn den fondsutviklingen som ble beregnet i både LO/NHO (2021) og i Fredriksen mfl. (2023). I den siste rapporten var utgangspunktet en fondsverdi på 56,7 mrd. kroner i 2022 og den beregnede fondsverdien i 2024 da ble noe rundt 64,5 mrd. kroner. Datagrunnlaget i MOSART er imidlertid fra 2022 og gir juridiske forpliktelser på 85 prosent av det ordningen selv oppgir for 2024. Tilsvarende er de beregnende premieinntektene i modellen også om lag 85 prosent av det ordningen selv oppgir. Vi skalerer derfor fondsverdien med 0,85 for å oppnå en fonderingsgrad som er forholdsmessig.

¹⁰ Dette endrer derfor ikke våre langsiktige forutsetninger om avkastning og nettorente (fondsavkastning fratrukket lønnsvekst) der vi legger til grunn en nettorente på 1 prosent som i LO/NHO (2021).

¹¹ Datagrunnlaget Fellesordningen for AFP har er fra og med 2015 dekkende for alle opplysninger en måtte ønske. Det innebærer at overgangen mellom AFP1 og AFP2 kan skje fra og med 2015, mens det i disse beregningene er valgt å starte overgangen fra og med 2020.

61 år som en prosentandel av opptjeningsgrunnlaget. Det er opptjening fra første krone opp til 7,1 grunnbeløp (G) hvert år, og ytelsen blir utbetalt som en livsvarig ytelse.

AFP reguleres med grunnbeløpet under opptjening. Under utbetaling reguleres AFP årlig med lønnsvekst minus 0,75,¹² og AFP-ytelsen levealdersjusteres og justeres for fleksibelt uttak frem til 70 år.

Alternativt kunne man tenke seg å sette overgangen mellom AFP1 og AFP2 til 2015, som er det første mulige året med tilstrekkelig datakvalitet. Beregninger viser at dette har relativt lite å si for de samlede utgiftene.

3.3. Nærmere om fond og finansiering

AFP-ordningen bygger på et trepartssamarbeid mellom arbeidsgiverorganisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner og staten. Staten dekker 1/3 av pensjonsutgiftene til AFP-ordningen, mens bedriftene som er tilsluttet ordningen dekker kollektivt 2/3. Staten dekker i tillegg utgiftene til kompensasjonstillegget.¹³ Mens tilskuddet fra staten utbetales direkte til den enkelte pensjonist, bidrar medlemsbedriftene gjennom premieinnbetalinger til ordningen (premieinntekter). Den private AFP-ordningen administreres av Fellesordningen for AFP. I denne rapporten omtaler vi Fellesordningens andel av utbetalte AFP-pensjoner som «utgifter til ordningen», mens vi omtaler premieinntektene som «inntekter til ordningen».

AFP-ordningen er en såkalt «pay as you go»-ordning, altså en ordning der løpende utbetalinger finansieres av løpende innbetalinger. Et bufferfond skal sammen med arbeidsgivernes erkjente plikt til fortsatt premiebetaling etter avtalenes eventuelle opphør gi tilstrekkelig sikkerhet for dekning av forventede framtidige forpliktelser. I beregningene i rapporten legger vi til grunn markedsverdien av AFP-fondet som ved utgangen av 2024 utgjorde 84,2 milliarder kroner ifølge [årsrapporten til Fellesordningen for AFP](#).¹⁴ Vi legger til grunn en nettorente (avkastningen på AFP-fondet fratrukket lønnsvekst) på 1 prosent som i LO/NHO (2021). I utredningen fra 2021 var et av premissene at fondet skulle bygges opp til å dekke de juridiske forpliktelsene¹⁵ innen 2043. I denne rapporten er det regnet på hva som skal for å nå et slikt nivå, men tidspunktet er flyttet til 2050. Det illustreres hvordan denne betingelsen oppnås enten ved å justere premiesatsen (innbetalingene) eller ved å justere opptjeningssatsen (utbetalingene). I Fredriksen m fl ble det også regnet på konsekvenser av å holde fonderingsgraden uendret. Dette har det også blitt gjort i denne rapporten, og i figurer og tabeller vises også hvilken premiesats som skal til for å oppnå en slik forutsetning. I kapittel 5 vil vi beregne utviklingen i fondet og tidspunkt under alternative forutsetninger. I vedlegg C diskuterer vi resultatenes følsomhet for valg av nettorente,

3.4. Premiegrunnlaget

Premiegrunnlaget er samlet lønnsinntekt i AFP-bedrifter for ansattes lønn mellom 1 og 7,1 G. Det betales ikke premie for ansatte som har fylt 62 år. Premien utgjør en prosentandel av premiegrunnlaget hvert år og fastsettes av styret i Fellesordningen for AFP. Premien som bedriftene betaler til ordningen fastsettes slik at den sammen med fondets avkastning er tilstrekkelig til å

¹² Dette avviker fra reguleringen av pensjon under utbetaling i folketrygden, som etter 2022 har blitt regulert med gjennomsnittet av pris- og lønnsveksten.

¹³ Kompensasjon for levealdersjustering for årskullene 1949–1962, etter overgangen fra gammel AFP til livsvarig AFP i 2011.

¹⁴ Siden dette har fondet vokst ytterligere, og var 96,1 milliarder ved utgangen av 2025 ifølge [årsrapporten til Fellesordningen for AFP](#).

¹⁵ Juridiske forpliktelser er her beregnet som størrelsen på rettighetene til personer som har startet uttak eller som oppfyller vilkårene til å kunne starte uttak. Uttak kan tidligst starte ved 62 år.

dekke løpende utgifter til pensjon og dessuten gi grunnlag for opplegg av et pensjonsfond. Premien var 2,5 prosent fram til 2022, 2,6 prosent i 2022 og 2023, og ble økt til 2,7 prosent i 2024.

3.5. Datagrunnlag og mikrosimuleringsmodellen MOSART

I beregningene benytter vi mikrosimuleringsmodellen MOSART, som siden 1990-tallet har vært den ledende modellen for utredninger av folketrygden, AFP og tjenstepensjonsordningene. Modellen er beskrevet i boks 3.2. Datagrunnlaget for inntekt, formue, trygder, familierelasjoner mv. strekker seg til 2022, mens de demografiske overgangssannsynlighetene (herunder befolkningsframskrivingen) er fra 2024.

Den siste tilgjengelige befolkningsframskrivingen ble publisert i 2024, og fra denne benytter vi middelalternativet. Når det gjelder overgangssannsynligheter har vi beregnet disse på opplysninger fram til 2024. Pensjonsformueberegninger, som brukes til å beregne utviklingen i AFP-fondet, er svært kapasitetskreven. Derfor har vi beregnet disse basert på et representativt utvalg på 20 prosent av befolkningen, i tråd med beregningene i Fredriksen mfl. (2023).

I denne rapporten er alle kronebeløp deflatert med lønnsnivået i 2023, ofte omtalt som å framskrive pensjonsutbetalingene i «faste grunnbeløp», eller «fast G». Siden de pensjonsordningene som belyses her kan skaleres opp med grunnbeløpet, kan eventuelle kronebeløp regnes om til et annet år ved å gange med grunnbeløpet for det andre året og deretter dele med grunnbeløpet for 2023. Gjennomsnittlig grunnbeløp var 116 239 kroner i 2023.¹⁶

Pensjon under utbetaling reguleres i modellen med lønnsveksten fratrasket 0,75 prosentpoeng etter 2021, inkludert merindekseringene som ble gjennomført i forbindelse med overgangen fra lønnsregulering med fratrekk, jf. Prop. 41 L (2021-2022), Innst. 194 L (2021-2022) og Lovvedtak 50 (2021-2022).

¹⁶ Arbeids- og inkluderingsdepartementet vedtar grunnløpet i folketrygden i forskrift og beløpene justeres årlig (hver mai). Fra og med 1. mai 2023 er grunnbeløpet på 118 620 kroner. Dette innebærer at det i løpet av ett kalenderår foreligger to G-verdier: én i perioden frem til 1. mai, og én for perioden etter. Vektet med perioden hvert beløp er gjeldende, får man en «gjennomsnittlig G» for året. Fellesordningen for AFP fakturerer på bakgrunn av verdien av gjennomsnittlig G.

Boks 3.2: Mikrosimuleringsmodellen MOSART

MOSART er en mikrosimuleringsmodell som benytter registerdata for hele befolkningen. Modellen benytter detaljerte opplysninger fra et utgangså, og simulerer det videre livsløpet for alle individer som inngår. Sannsynligheter for overganger mellom ulike tilstander er avhengig av individuelle kjennetegn og er estimert på grunnlag av tidligere observasjoner.

Begivenheter inkludert i modellen er fødsel, død, inn- og utvandring, husholdningsdannelse og -oppløsning, utdanningsaktiviteter, yrkesdeltaking, pensjonering, inntekter, trygder og formue. Overgangen mellom ulike begivenheter, eller sannsynlighetene for at de skjer, er i hovedsak beregnet på bakgrunn av et gjennomsnitt av de siste fem observerte årene.

Pensjons- og trygdeytelsene inkludert i modellen er alderspensjon, uføretrygd (og AAP, attførings- og rehabiliteringsstønader), etterlatteytelser fra folketrygden, offentlig og privat tjenestepensjon samt AFP i offentlig og privat sektor. Ytelsene beregnes med utgangspunkt i observerte og simulerte arbeidsinntekter, andre relevante kjennetegn ved individene og en detaljert beskrivelse av regelverket for de ulike ytelsene.

Befolkningen i utgangsåret omfatter alle som er registrert bosatte i Norge, samt personer i utlandet med norske pensjonsrettigheter. Detaljert informasjon om disse individene er hentet inn fra ulike administrative registre, blant annet Skattedirektoratet, Nav og Statistisk sentralbyrå.

Sammenhengene som inngår i modellen oppdateres ved å bruke en korrigeringsfaktor slik at modellen for de senere årene treffer observerte data for de ulike hendelsene på aggregert nivå. De demografiske forutsetningene er basert på SSBs befolkningsframskrivinger, og herfra benyttes middelalternativet.

Pensjoneringsmønsteret ved overgang til alderspensjon er kalibrert mot nivået etter pensjonsreformen fra 2011, som innebærer at mange står lenger i arbeid enn tidligere. Framover legger vi til grunn at ønsket pensjonsalder, i betydningen uttreden fra arbeidslivet, vil øke med to tredeler av veksten i levealderen. For personer som fortsatt er yrkesaktive når de tar ut alderspensjon, betyr dette at de om lag vil opprettholde realverdien av den årlige pensjonsytelsen når det tas hensyn til at også opptjeningstiden blir lengre. Samtidig legger vi til grunn at mange tar ut alderspensjonen ved første anledning, og for mange vil dette være flere år før de faktisk slutter å jobbe. Dette er i tråd med hva som har skjedd etter pensjonsreformen, og gjør det vanskeligere å sammenligne pensjonsytelsene på tvers av generasjoner med ulike uttaksmønstre.

4. Forslag til tretrinnsløsning

4.1. Bakgrunn

I utredningen fra 2021 (LO/NHO, 2021) og oppfølgingen i 2023 (Fredriksen m. fl., 2023) lå det til grunn at gjeldende ordning opphørte fra et årskull til neste, og at en ny AFP bestående av AFP1 og AFP2 (i rapporten her omtalt som opptjeningsordning) ble innført umiddelbart. Det har imidlertid vært et ønske fra LO om å se på en modell som likevel tilstår AFP etter gjeldende regelverk til personer som i «nær framtid» skulle fått AFP.

Basert på vedtakene på LO-kongressen beregnes utgiftene og forpliktelsene av følgende system:

1. Alle født i perioden 1965 til og med 1975 og som kvalifiserer vil få gjeldende ordning.
2. Alle født i perioden 1965 til og med 1975 og som ikke kvalifiserer etter punkt 1 vil likevel få gjeldende ordning dersom de har minst 18 års opptjening i tariffbundet bedrift samlet og har minimum 7 år mellom 50 og 62 år, videre omtalt som «ansiennitetsregelen».
3. Alle som er født i 1965 eller senere og som ikke får en ytelse etter punkt 1. eller 2. får en opptjeningsordning slik som skissert i utredningen fra 2021 (AFP2021), men der skillet mellom AFP1 og AFP2 her er skjøvet fra 2015 til 2020.
4. Dersom AFP etter opptjeningsregler (AFP1 og AFP2) gir bedre ytelse enn gjeldende ordning, tilstår den høyeste ytelsen av disse to for personer som fyller kravene i punkt 1 eller 2.

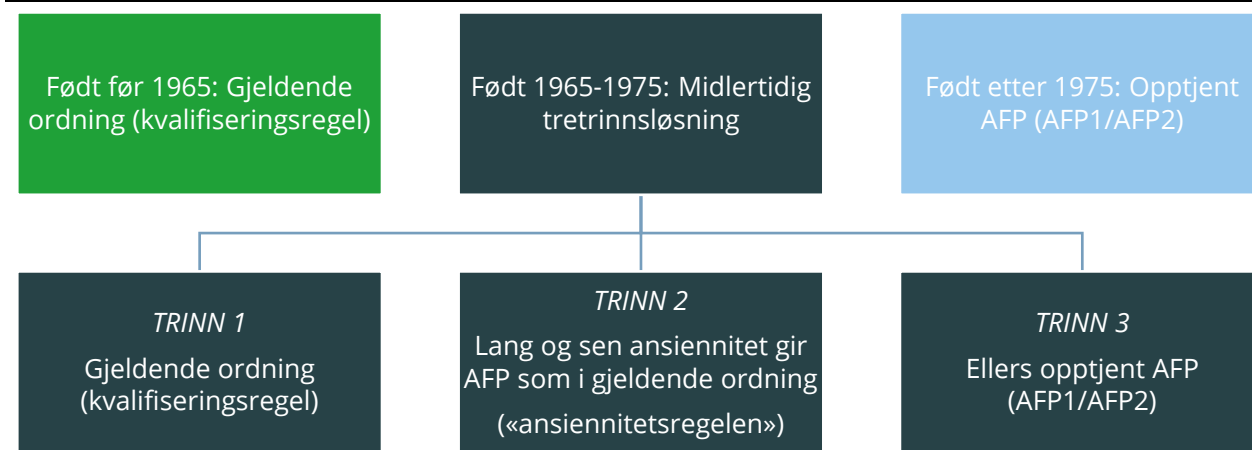
I tillegg til punktene 1–3, skal uføre ha rett på AFP opptjent (som i punkt 3), men kun for tid fram til uføretidspunktet. Inkludering av uføre i ordningen vil bli drøftet i et eget avsnitt, avsnitt 5.2.

Alle født i 1964 eller tidligere vil få gjeldende ordning uten medregning. I denne rapporten beregnes punkt 1, 2 og 3 med medregning av tid i offentlig sektor som hovedregel.

Punktene 1–3 innebærer at det i en overgangsperiode vil eksistere tre veier inn i AFP:

- i) de ordinære kvalifiseringsreglene etter dagens gjeldende regelverk,
- ii) en ny regel som tilstår AFP etter gjeldende regelverk – selv om de ordinære kvalifiseringsvilkårene brytes – til personer som har arbeidet «lenge» og «sent» i en AFP-bedrift, og
- iii) opptjeningsordningen etter mønster av utredningen i 2021 (LO/NHO, 2021).

Vi omtaler punktene i-iii som «**den midlertidige tretrinnsløsningen**». Løsningen er illustrert i figur 4.1. Gjeldene ordning og opptjeningsordning vil være slik som tidligere skissert, men med medregning. Vi omtaler den nye, midlertidige inngangsveien ii) som «**ansiennitetsregelen**».

Figur 4.1 Skisse av den midlertidige tretrinnsløsningen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4.2. Operasjonalisering av «lang og sen ansiennitet»

I den 36. LO-kongressens vedtak i 2025 om AFP lå det inne en formulering om at «[a]rbeidstakere som har fylt femti år skal opprettholde rettigheter som følger av dagens ordning [...] hvis de har minst 18 års opptjening i tariffbundet bedrift samlet og har minimum 7 år mellom 50 og 62 år.»

Vi omtaler disse to vilkårene som henholdsvis «lang» og «sen» ansiennitet.

Oppdragsgiverne har ønsket å belyse virkningene av en slik ordning for antallet personer som kommer inn i ordningen og for kostnadsvirkningene av den. I en rapport skrevet av Fafo framkommer det at en ren «opptelling» av personer som vil komme inn i privat AFP med en slik regel er «under 100» per årskull blant personer som har sitt hovedarbeidsforhold i en AFP-bedrift, og rundt 700 blant personer som ikke jobber i en AFP-bedrift (se Tabell 3.1 og 3.2 på side 21 i rapporten).¹⁷ Medregningen av tid i offentlig sektor gjør at vi finner et noe høyere antall i våre beregninger, se avsnitt 4.3.

Det største «hullet» i dagens ordning er personer som faller ut av ordningen fordi de ikke lenger jobber i en AFP-bedrift, det vil si at de diskvalifiserer for ordningen. Med en opptjeningsregel er dette et vesentlig mindre problem. Utfordringen med en opptjeningsregel er at denne kan gi lavere ytelse til enkelte personer som ville fått full AFP etter gjeldende regelverk. Den nye «ansiennitetsregelen» vil kunne bøte på begge disse hullene. Først slik at personer med tilstrekkelig lang yrkeskarriere innenfor AFP-tariffområdet og tilstrekkelig tilknytning til samme tariffområde sent i yrkeskarrieren skal omfattes av gjeldende ordning, til tross for at de normale inngangsvilkårene er brutt. Dette innebærer at personer som bytter sektor, spesielt bytter mellom offentlig og privat sektor samt bytter til privat sektor utenfor AFP-tariffområdet, eller som ikke lenger er i arbeid skal få en AFP-ytelse under disse ansiennitetskriteriene. Der nest slik at personer i de første årskullene etter omleggingen i prinsippet skal unntas fra at ytelsen deres reduseres, gitt at de har både lang og sen ansiennitet i en AFP-bedrift. Boks 4.1 gir en kompakt beskrivelse av ansiennitetsregelen, mens de tekniske detaljene rundt implementeringen av regelen i MOSART beskrives i Vedlegg D.

I henhold til skissen til tretrinnsløsning skal alle som ikke får en ytelse etter gjeldende ordning eller ansiennitetsregelen få en opptjeningsordning slik som skissert i utredningen fra 2021. Dette innebærer at de aller fleste som har en AFP-tilhørighet i løpet av yrkeskarrieren fra og med 2020 eller senere vil motta en (avkortet) AFP-ytelse (gitt at de kvalifiserer til en slik ytelse). Det har derfor stor betydning for resultatene hvorvidt vi sammenligner ansiennitetsregelen med gjeldende ordning alene, eller med en full tretrinnsløsning der opptjeningsordning er siste trinn.

¹⁷ Nergaard, K. og T. Midtsundstad (2025), *AFP i privat sektor*, Fafo-notat 2025:04

Boks 4.1: Ny regel der lang og sen ansiennitet gir AFP etter gjeldende regelverk («ansiennitetsregelen»)¹⁸

Utformingen tar utgangspunkt i ordlyden fra den 36. LO-kongressens vedtak.

Det tilstås likevel AFP etter gjeldende ordning til personer som diskvalifiserer gjennom de ordinære inngangsvilkårene dersom vedkommende:

1. har jobbet i minst 18 år innenfor AFP-tariffområdet (**«lang ansiennitet»**) og
2. har jobbet i minst 7 år innenfor AFP-tariffområdet etter fylte 50 år og før *nedre uttaksgrense* for AFP (**«sen ansiennitet»**)

Som hovedregel regnes ansiennitet sammenlagt mellom ulike AFP-sektorer, det vil si sammenlagt mellom privat og offentlig sektor. Ansiennitet kan derfor også tolkes som at en ikke har vært for lenge utenfor AFP-tariffområdet.

Ordningen innføres i 2027 for årskull 1965, og gjelder for personer født til og med 1975.

Personer som har mottatt uføretrygd etter fylte 62 år kan ikke omfattes av «ansiennitetsregelen».

4.3. Gjeldende ordning og ansiennitetsregelen

I dette kapittelet beskriver vi ansiennitetsregelen med utgangspunkt i gjeldende regelverk, det vil si uten en innføring av opptjeningsordning. Det er her lagt til grunn medregning i både gjeldende ordning og ansiennitetsregelen. I gjeldende ordning er det et betydelig antall som diskvalifiserer for AFP gjennom de ordinære inngangsvilkårene. Beregninger viser at antallet ekstra mottakere av AFP etter gjeldende regelverk ville nådd en topp på i underkant av 13 000 i året ved innføringen av en opphørende ansiennitetsregel (for årskullene 1965-1975), sammenlignet med gjeldene ordning med medregning. Dersom ansiennitetsregelen i stedet videreføres uten stans ved 1975-kullet, ville antall ekstra mottakere av AFP gått mot noe over 30 000 i året mot slutten av framskrivingsperioden.

Den gjennomsnittlige AFP-ytelsen endres ikke i særlig grad i og med at de som får AFP etter ansiennitetsregelen får (omtrent) den samme ytelsen som de som fikk AFP gjennom de ordinære kvalifiseringsreglene. Merutgiftene for en slik innføring av ansiennitetsregelen ved en videreføring av gjeldende regelverk når en topp på i overkant av 700 millioner årlig i 2042 hvis ordningen strekker seg til 1975-kullet, og i overkant av 1,3 mrd. kroner årlig så lenge ordningen videreføres.

4.4. Opptjeningsordning og ansiennitetsregelen

Ansiennitetsregelen er foreslått som del av en tretrinns-løsning (se avsnitt 4.1). Det er derfor av betydning hva en sammenligner med: en ren videreføring av gjeldende ordning (som i avsnitt 4.3) eller en *samtidig* innføring av en opptjeningsordning. For kullene 1965-1975 var det en opptjeningsordning som lå til grunn i utredningen fra 2021 (LO/NHO, 2021), og det er derfor relevant å studere forskjellene til en opptjeningsordning ved å innføre ansiennitetsregelen. For enkelhets skyld holder vi oss til én opptjeningssats, og velger sats 5 %, det vil si alternativ (III) i avsnitt 3.2. Valget av sats for opptjeningsordningen er av betydning: en lavere opptjeningssats gir økte merutgifter fordi ytelsen i gjeldende ordning/ansiennitetsregelen blir desto bedre sammenlignet med opptjeningsreglene.

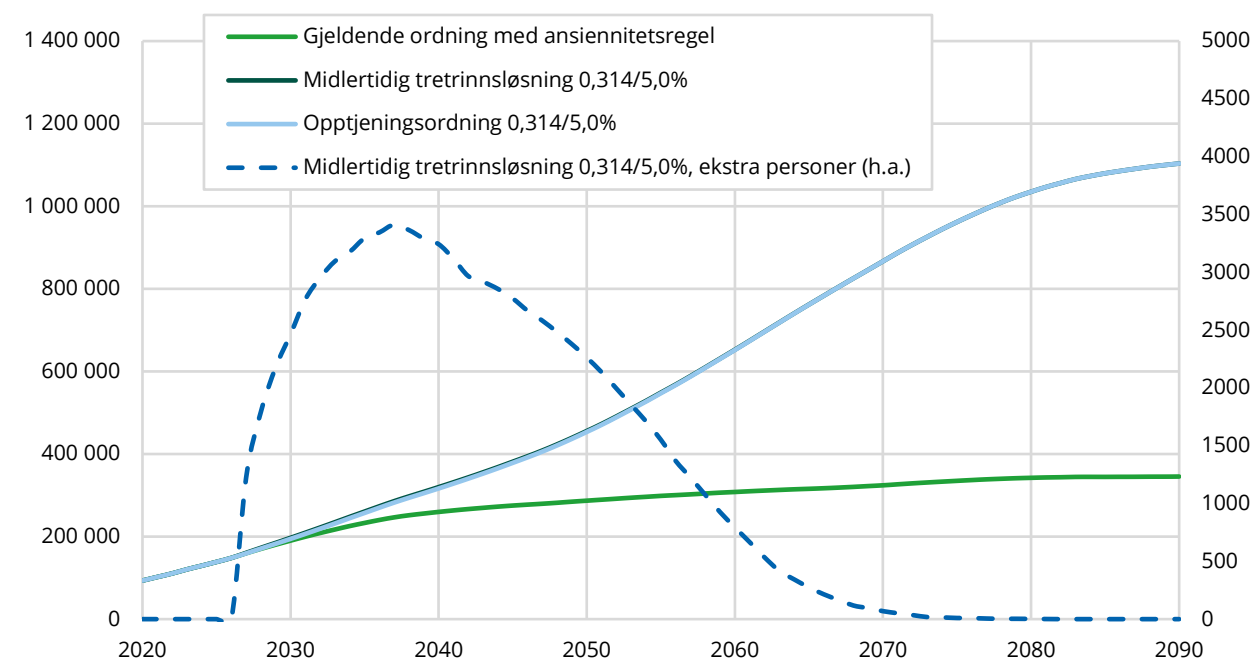
Der forrige avsnitt viste innføringen av ansiennitetsregel når gjeldende regelverk videreføres *uten* innføring av opptjeningsregler, viser dette avsnittet konsekvensene av en *samtidig* innføring av opptjeningsregel for disse årskullene.

¹⁸ Vi understreker at «tallene» i boks 4.1, det vil si antall år avkrevd lang/sen ansiennitet samt omfattede årskull og år for avvikling av regelen er et utgangspunkt og valgt av oppdragsgiver i tråd med LO-kongressens vedtak.

Av Figur 4.2 framkommer det at ansiennitetsregelen likevel gir noe flere mottakere av AFP i privat sektor enn en ren opptjeningsordning. Dette skyldes at enkelte personer som ikke ville fått AFP i en ren opptjeningsordning, får AFP etter gjeldende regelverk gjennom ansiennitetsregelen.

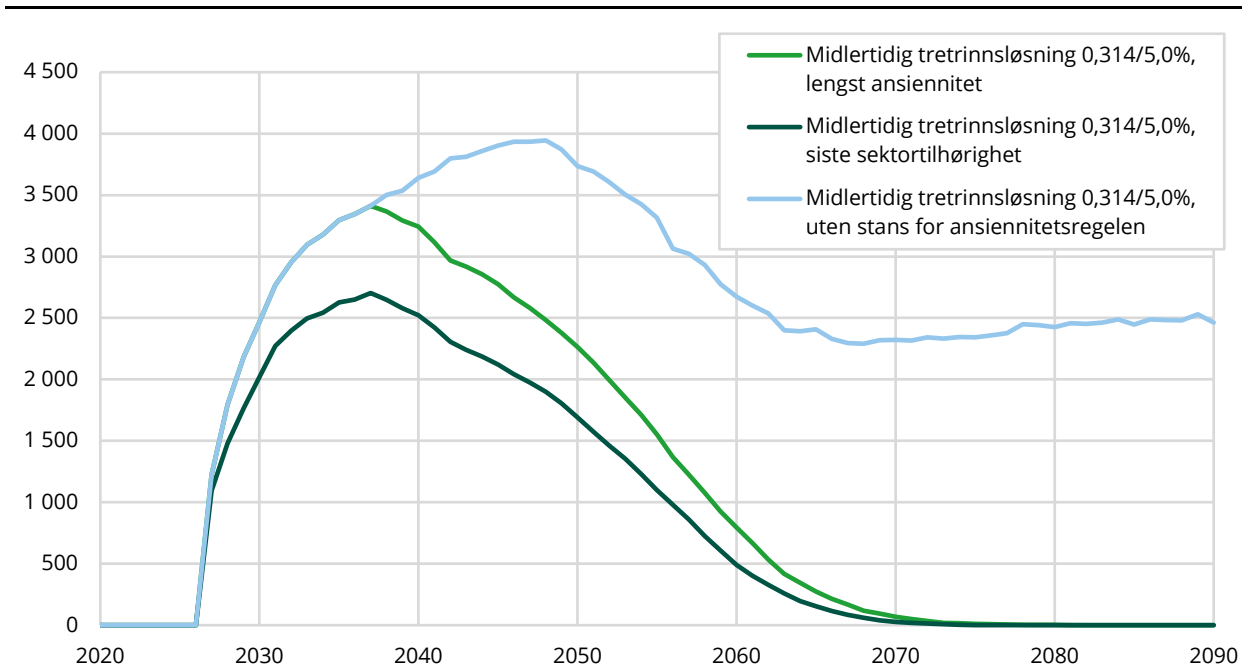
I tillegg er det en del personer som kommer inn i AFP i privat sektor med tretrinnsmodellen som ellers ville fått offentlig sektors betingete tjenestepensjon. Det er med andre ord strømninger av personer mellom sektorer, avhengig av hvilken regel for tilordning av AFP-tilhørighet som velges. Antallet ekstra personer er likevel lite sammenliknet med totalt antall mottakere, noe som medfører at kurvene for antall mottakere i opptjeningsordning og tretrinnsordning ligger omtrent oppå hverandre i figur 4.2.

Figur 4.2 Antall mottakere av AFP i privat sektor. Ekstra mottakere (stiplet), målt mot opptjeningsordning, på høyre akse. Antall. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Skillet i inntektsgrunnlag er 2020. Opptjent AFP gjelder for alle født i 1976 eller senere. Opptjeningsordning 5,0 %: Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

For personer som omfattes av ansiennitetsregelen, men ikke lenger har AFP-tilknytning, må det avgjøres om de skal tilordnes privat eller offentlig sektor. Dette kan gjøres enten etter siste sektortilhørighet eller etter hvor de har lengst ansiennitet. Figur 4.3 viser at regelen for å tilordne sektor til personer uten AFP-tilknytning som omfattes av ansiennitetsregelen er av betydning. Det er generelt vanligere å avslutte karrieren i offentlig sektor etter å ha hatt en yrkeskarriere i privat sektor, enn motsatt. Hvis man bruker siste sektortilhørighet vil en større andel regnes som omfattet av offentlig AFP, enn hvis man legger lengste ansiennitet til grunn. Figur 4.3 viser at toppen i 2037 reduseres til i underkant av 3 000 ekstra mottakere hvis regelen heller er siste sektortilhørighet. En ansiennitetsregel som ikke stanser gir vesentlig flere mottakere på lang sikt, særlig hvis den sammenliknes med gjeldende regelverk (avsnitt 4.3). Det ekstra antallet blir mer begrenset under opptjeningsregler, fordi sjansen for å diskvalifisere er betydelig lavere. De fleste ekstra mottakere i dette tilfellet er personer som kommer fra offentlig sektor med betinget tjenestepensjon.

Figur 4.3 Ekstra mottakere av AFP i privat sektor, målt mot opptjeningsordning. Alternative forutsetninger. Etter år

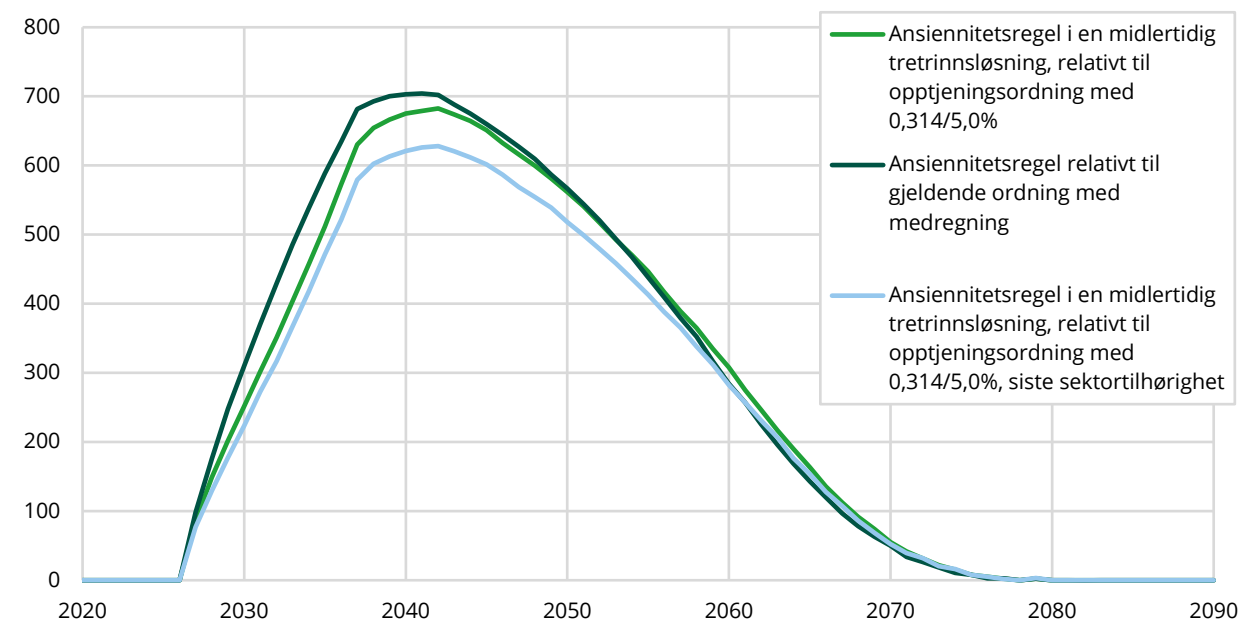
Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. For alle født i 1976 eller senere gjelder kun opptjeningsordningen. Uten stans for ansiennitetsregelen: ansiennitetsregelen gjelder for alle årskull. Siste sektortilhørighet: AFP tilstås fra den sektoren personen senest var ansatt i.

4.5. Merutgifter i ulike ordninger

Figur 4.4 viser merutgifter til AFP som følge av ansiennitetsregelen med ulike ordninger.

Merutgiftene er de totale merutgiftene, ikke bare Fellesordningens andel. Merutgiftene vil utgjøre om lag 9 prosent av gjeldende ordning med medregning. Når gjeldende regelverk ligger til grunn vil merutgiften skyldes at det kommer flere personer inn i ordningen som får en AFP-ytelse på samme nivå som i gjeldende ordning. Dersom sammenlikningsgrunnlaget er en opptjeningsordning vil det være to effekter: noen *kommer inn* i AFP (som hadde falt helt ut), og noen får *høyere ytelse*. Den klart største delen av denne kommer av personer som får forhøyet AFP som følge av ansiennitetsregelen, men det er også en effekt av at en del får tilgang på AFP 1–2 år tidligere. Figuren viser en utgiftstopp rundt år 2042 – året når 1975-kullet blir 67 år, omtalt i avsnitt 4.4. Løpende merutgifter blir noe lavere når siste sektortilhørighet legges til grunn for AFP-tilordningen siden antallet ekstra mottakere av AFP da blir noe lavere (se figur 4.4).

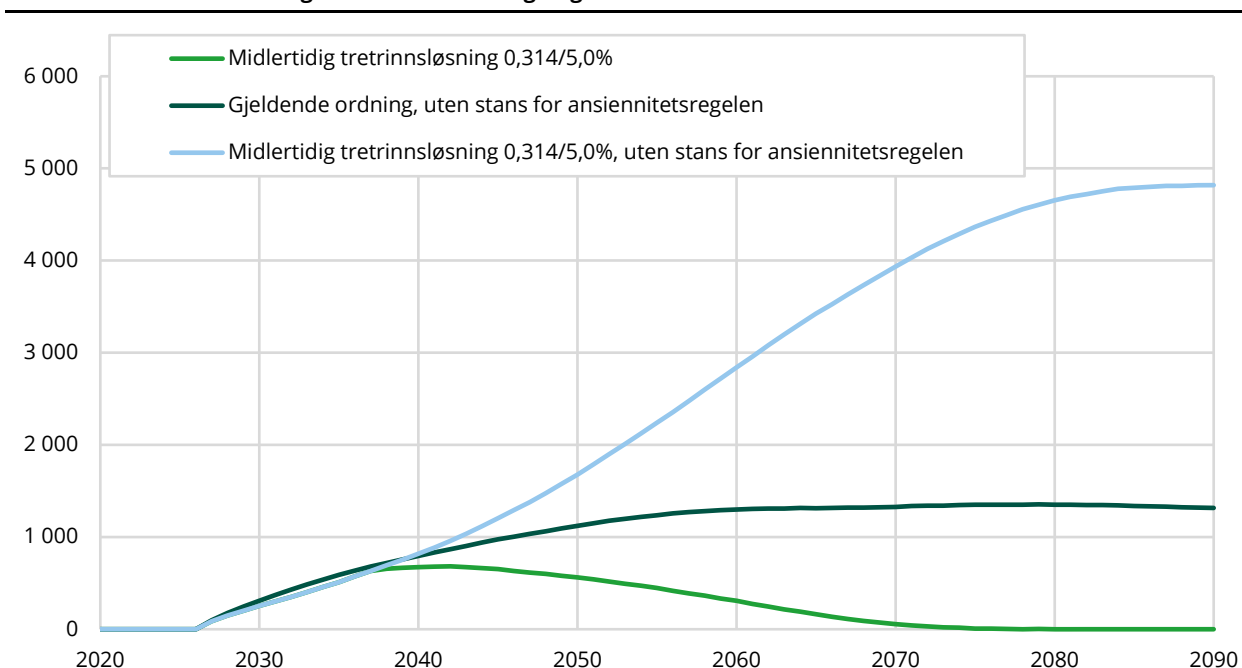
Figur 4.4 Løpende merutgifter som følge av ansiennitetsregelen. Merutgifter i midlertidig tretrinnsløsning relativt til opptjeningsordning. Merutgifter i gjeldende ordning relativt til gjeldende ordning uten ansiennitetsregel. Mill. kroner. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler (uten medregning). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Siste sektortilhørighet: AFP tilstås fra den sektoren personen senest var ansatt i.

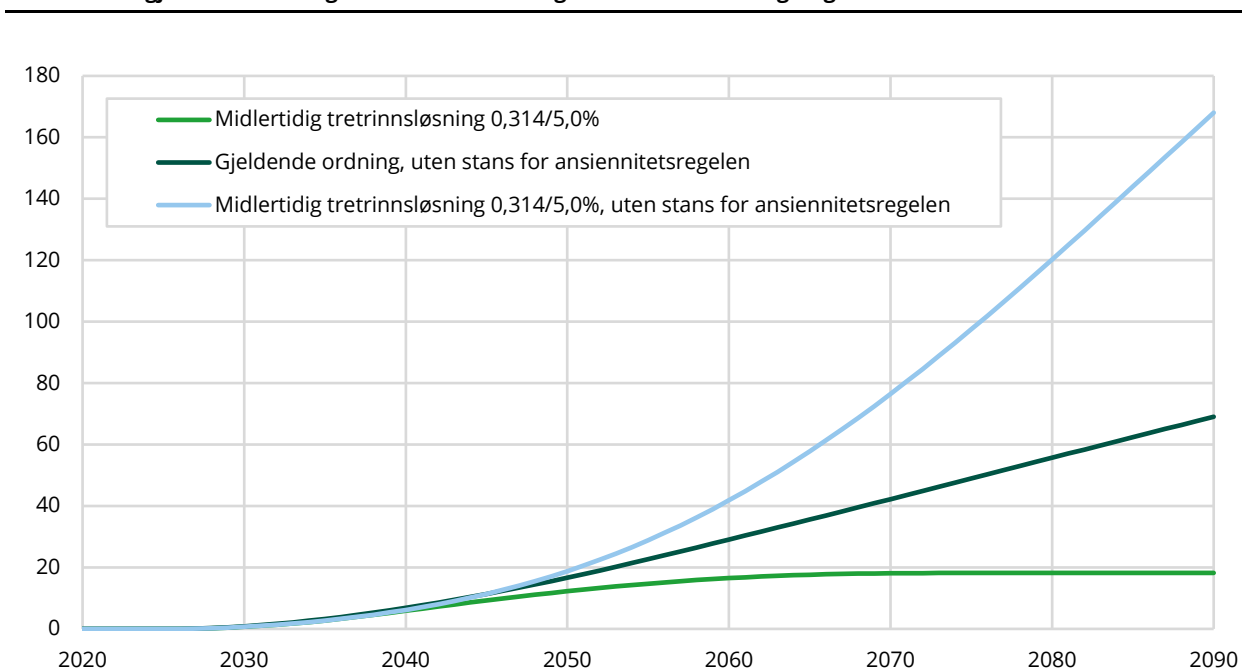
Hovedårsaken til de økte utgiftene når vi sammenlikner med opptjeningsordning er altså at gjennomsnittsyttelsen har økt. Den siste effekten vil være av stor betydning, særlig på lengre sikt. I Figur 4.5 viser vi effekten ved en «evigvarende» ansiennitetsregel under den midlertidige tretrinnsløsningen (som da ikke er «midlertidig»). Det vil føre til vesentlig høyere årlige utgifter. Merutgiftene vokser i det tilfellet til i underkant av 5 mrd. kroner i året mot slutten av prognoseperioden, mot en topp på i underkant av 1,4 mrd. under gjeldende regelverk. Dette skyldes «gapet» i ytelsesnivået mellom opptjeningsordning uten ansiennitetsregelen og med ansiennitetsregelen. Gapet vil da fortsette å opprettholdes. Av figur 4.6 framkommer det at de kumulative merutgiftene vokser markant hvis ansiennitetsregelen videreføres «til evig tid». Mot slutten av århundret til den da, under gjeldende regelverk, ha steget til nærmere 70 mrd. kroner, og nærmere 170 mrd. kroner under opptjeningsregler.

Figur 4.5 Løpende merutgifter av ansiennitetsregelen. Merutgifter i midlertidig tretrinnsløsning relativt til opptjeningsordning. Merutgifter i gjeldende ordning relativt til gjeldende ordning uten ansiennitetsregel. Sensitivitetsberegninger. Mill. kroner. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Uten stans for ansiennitetsregelen: ansiennitetsregelen gjelder for alle årskull.

Figur 4.6 Kumulative merutgifter i Fellesordningen som følge av ansiennitetsregelen uten stans. Merutgifter i midlertidig tretrinnsløsning relativt til opptjeningsordning. Merutgifter i gjeldende ordning relativt til gjeldende ordning uten ansiennitetsregel. Sensitivitetsberegninger. Mill. kroner. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler (uten medregning). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Uten stans for ansiennitetsregelen: ansiennitetsregelen gjelder for alle årskull.

5. Virkninger av den skisserte midlertidige tretrinnsløsningen

I dette kapitlet viser vi totale virkninger for det vi omtaler som *den midlertidige tretrinnsløsningen*, jf. kapittel 4.1. Denne midlertidige tretrinnsløsningen innebærer at både gjeldende regelverk, ansiennitetsregelen og opptjeningsordningen gjelder samtidig i en overgangsperiode, slik som illustrert i figur 4.1. I første omgang ser vi på effekten av de tre trinnene, det vil si uten å legge til rettigheter for uføre. I avsnitt 5.3 inkluderes uføre.

Men først en leseveiledning når det gjelder å tolke og bruke resultatene i rapporten:

1. Beregningene er framskrivinger basert på dagens adferd, modellert med nokså enkle statistiske sammenhenger og er ikke prognoser for hvordan ordningen vil utvikle seg.
2. En stokastisk mikrosimuleringsmodell inneholder mange tilfeldige utslag. Jo mindre populasjon man studerer – jo mere statistisk støy. Modellen er ikke så presis som rapporten kan gi inntrykk av når vi angir resultater ved satser med to desimaler. Likevel er satser angitt med to desimaler der det er nødvendig for å få fram forskjeller mellom alternativene.
3. Datagrunnlaget i modellen er fra 2022 og har ikke direkte opplysninger om AFP-medlemskap, men avleder informasjon om medlemskap fra andre kilder. Antallet yrkesaktive i medlemsbedrifter sammenfaller derfor ikke med ordningens egne tall. Størrelsen på fondet og forpliktelser er justert deretter. Absolutte tall bør brukes med forsiktighet.
4. Absolutte tall er oppgitt i 2023 kroner (eller 2023 grunnbeløp). For å få kostnadene i dagens kroneverdi må man gange med 1,17.

Som nevnt i avsnitt 3.1 vil beregningene illustreres med to alternativer for opptjeningsordningen.

1. Opptjeningssats 0,314 for AFP1 og 5,0 for AFP2, samt nødvendig premiesats for å nå fullfondering over tid. Dette alternativet er omtalt som «sats/ytelsesalternativet».
2. Videreføring av dagens premiesats på 2,7 prosent, og de opptjeningssatsene for AFP1 og AFP2 som det er rom for, gitt krav om fullfondering over tid. Dette alternativet er omtalt som «premienøytralt alternativ».

For begge alternativene beregnes nødvendig premiesats både under en forutsetning om full fondering av de juridiske forpliktelsene innen 2050, mens sats/ytelsesalternativet også beregnes under en forutsetning om at fonderingsgraden utvikler seg som i gjeldende ordning¹⁹ — der sistnevnte krever en lavere premiesats enn fullfondering. Merk at premieforskjellen på gjeldende ordning med og uten medregning vil være 0,14 prosentpoeng, se også vedlegg

I den midlertidige tretrinnsløsningen er sats/ytelsesalternativet beregnet til å være en kombinasjon av opptjeningssats 0,314 for AFP1 og 5,0 for AFP2, og en premiesats på **3,84 prosent** med krav om fullfondering i 2050, eller premiesats 3,48 prosent med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. Det premienøytrale alternativet er beregnet til å være omtrent opptjeningssats **2,2 prosent** (0,154 for AFP1 og 2,2 for AFP2).

Oppdaterte beregninger i vedlegg B gir resultatene for de to alternativene i en situasjon der gjeldende ordning blir erstattet av en opptjent ordning fra og med 2027 (uten ansiennitetsregelen).

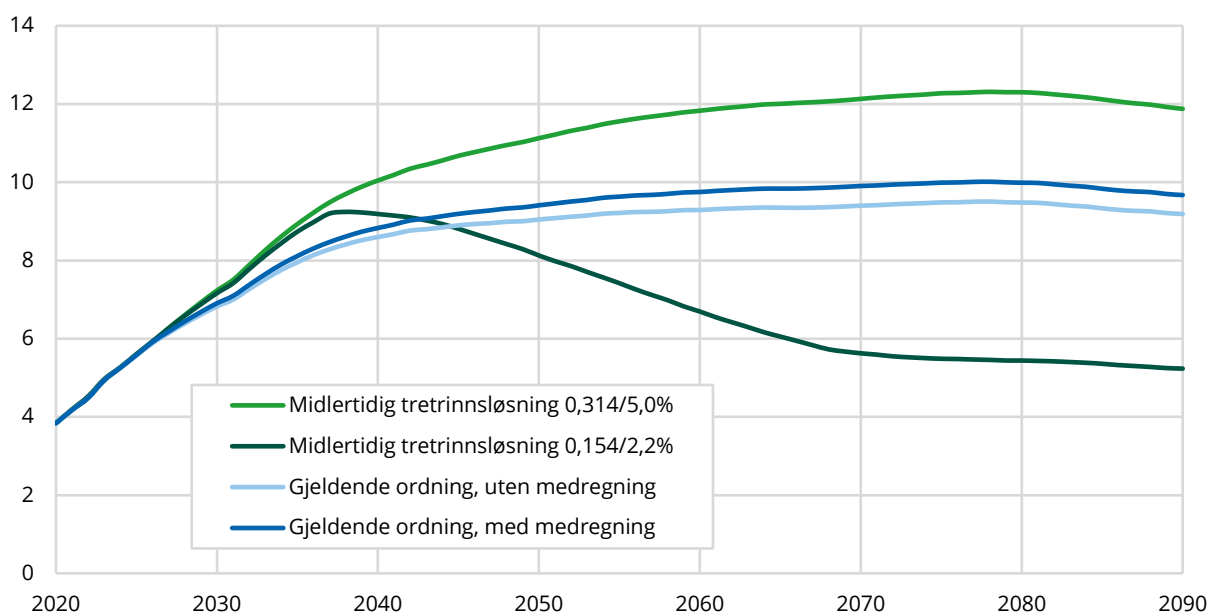
¹⁹ Beregnet som den nødvendige premiesatsen som gir tilsvarende fonderingsgrad i siste framskrivingsår for de juridiske forpliktelsene som i gjeldende ordning uten medregning (78,5 prosent i 2087).

Sats/ytelsesalternativet blir der beregnet til å være en kombinasjon av opptjeningssats 0,314 for AFP1 og 5,0 for AFP2, og en premiesats på **3,68 prosent** med krav om fullfondering i 2050 eller 3,39 prosent med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. Det premienøytrale alternativet er beregnet til å være omtrent opptjeningssats **3,45 prosent** (0,242 for AFP1 og 3,45 for AFP2).

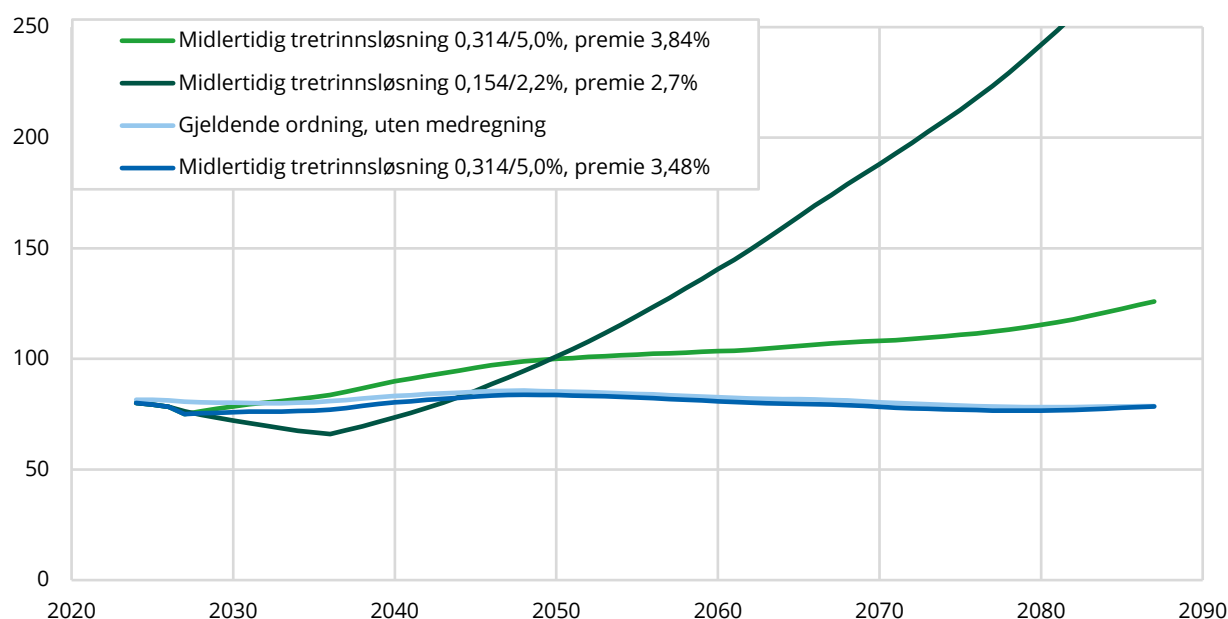
5.1. Samlete utgifter og fondsutvikling

Figur 5.1 viser at det vil bli en ekstrakostnad av å gjennomføre en slik overgangsløsning der alle født til og med 1975 vil få enten gjeldende ordning, ansiennitetsregelen eller opptjeningsordning. Når opptjeningsordningen er 5,0 prosent blir merkostnaden på opp mot 2,7 mrd. 2023-kroner mot slutten av framskrivingsperioden, totalt 127 mrd. over hele perioden 2027-2087.

Figur 5.1 Anslag på løpende utgifter. Fellesordningens andel. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år

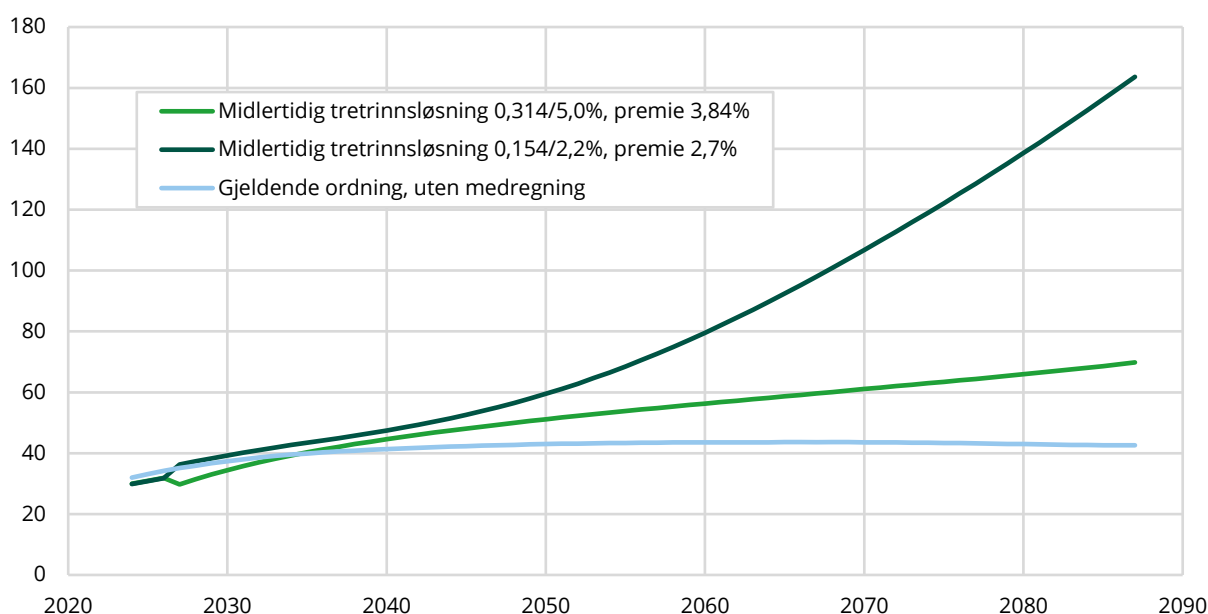

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART, Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene.

Figur 5.2 AFP-fondet i prosent av bedriftens juridiske forpliktelser til personer 62+. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Opptjeningsordning (med medregning): Opptjeningsatts 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2 fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

Figur 5.2 viser utviklingen i fonderingsgraden under ulike kombinasjoner av opptjeningssats og premiesats. Både sats/ytelsesalternativet og det premienøytrale alternativet er kalibrert til å oppnå fullfundering i 2050. Det er i tillegg lagt inn sats/ytelsesalternativet med utvikling i fonderingsgrad tilsvarende gjeldende ordning.

Figur 5.3 AFP-fondet i prosent av samlede forventede utbetalinger. Etter år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027 og innføring av opptjent AFP (med medregning), opptjeningsatts 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2 fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Opptjeningsordning: Innføring av opptjent AFP fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

Figur 5.3 viser fondet i milliarder kroner delt på samlede forventede utbetalinger. Forventede samlede utbetalinger er et begrep som brukes for å beskrive den totale verdien av alle framtidige AFP-utbetalinger, målt i nåverdi på et gitt tidspunkt. Begrepet dekker summen av hva alle nåværende AFP-mottakere og alle framtidige potensielle AFP-mottakere (inkludert personer under 62 år som ennå ikke har begynt å ta ut) statistisk sett kan forventes å motta gjennom resten av livet. Beregningen tar høyde for levealder, uttaksalder og den løpende reguleringen av pensjonen. Det er altså ikke hva som faktisk utbetales i ett enkelt år, men en neddiskontert sum av alle framtidige utbetalingsforpliktelser lagt på ett.

Dagens fonderingsgrad for de samlede forventede utbetalingene er rundt 30 prosent, og gitt dagens gjeldende regelverk (uten medregning) vil fonderingsgraden øke svakt opp mot om lag 42 prosent. Med en opptjeningssats på 2,2 prosent vil den også nå fullfondering når vi nærmer oss 2070. Beregningene av nåverdien av framtidige forventede utbetalinger er imidlertid veldig følsomme for valg av diskonteringsrente. I figur 5.2 og 5.3 er det lagt til grunn av diskonteringsrenta er den samme som avkastningen på fondet, altså en nettorente på 1,0 prosent. Dette tilsvarer en antakelse om at renta er ett prosentpoeng høyere enn lønnsveksten på lang sikt.

For eksempel blir fonderingsgrad for de samlede forventede utbetalingene (som i figur 5.3) i gjeldende ordning 68 prosent i 2087 dersom man antar en nettorente på 1,5 prosent og 24 prosent dersom man antar en nettorente på 0,5 prosent. Tilsvarende vil fondet i andel av de juridiske forpliktelsene (som i figur 5.2) bli henholdsvis 120 prosent i 2087 dersom man antar en nettorente på 1,5 prosent og 45 prosent dersom man antar en nettorente på 0,5 prosent i gjeldende ordning. I vedlegg C illustreres utfallsrommet for tretrinnsløsningen under ulike antakelser om nettorente, premiesats og opptjeningssats.

Tabell 5.1 Framskrivninger av premieinntekter, utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080. Gjeldende AFP-ordning og midlertidig tretrinnsløsning med satser for AFP1/AFP2 og premiesats, forutsatt full fondsdekning i 2050

	2030	2035	2040	2045	2050	2060	2070	2080
Premieinntekter								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,84%	12,1	12,1	12,1	12,1	12,0	11,7	11,6	11,3
Midlertidig tretrinnsløsning 0,154/2,2%/2,7%	8,5	8,5	8,6	8,5	8,5	8,3	8,1	8,0
Gjeldende ordning, uten medregning, 2,7%	8,5	8,5	8,6	8,5	8,5	8,3	8,1	8,0
Fellesordningens utgifter								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,84%	7,2	8,9	10,0	10,7	11,0	11,8	12,1	12,3
Midlertidig tretrinnsløsning 0,154/2,2%/2,7%	7,2	8,7	9,2	8,8	8,2	6,8	5,7	5,5
Gjeldende ordning, uten medregning, 2,7%	6,8	8,0	8,6	8,9	9,0	9,3	9,4	9,5
Statens utgifter								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,84%	3,6	4,5	5,0	5,3	5,5	5,9	6,0	6,2
Midlertidig tretrinnsløsning 0,154/2,2%/2,7%	3,6	4,3	4,6	4,4	4,1	3,4	2,8	2,7
Gjeldende ordning, uten medregning, 2,7%	3,4	4,0	4,3	4,4	4,5	4,6	4,7	4,7
Fondsmidler								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,84%	104,1	129,2	148,4	164,6	178,7	200,6	217,7	231,3
Midlertidig tretrinnsløsning 0,154/2,2%/2,7%	89,6	96,5	98,2	101,0	106,7	128,5	164,5	207,9
Gjeldende ordning, uten medregning, 2,7%	90,5	100,4	106,2	110,3	113,4	116,1	116,1	112,9
Samlede forventede utbetalinger								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,84%	291,0	310,4	322,8	332,0	338,9	345,3	344,9	338,6
Midlertidig tretrinnsløsning 0,154/2,2%/2,7%	226,9	220,7	205,5	190,4	177,6	160,0	152,9	149,2
Gjeldende ordning, uten medregning, 2,7%	242,2	251,5	256,8	260,7	263,7	266,6	266,3	262,7
Forpliktelser 62+								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,84%	127,6	151,3	160,1	166,4	173,4	187,8	194,8	193,4
Midlertidig tretrinnsløsning 0,154/2,2%/2,7%	123,9	143,4	132,2	116,6	104,4	90,7	86,9	85,3
Gjeldende ordning, uten medregning, 2,7%	112,9	124,8	127,5	129,6	132,9	140,5	144,3	144,3
Samlede forventede utbetalinger ikke dekket av fond								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,84%	187,0	181,2	174,4	167,4	160,2	144,7	127,2	107,3
Midlertidig tretrinnsløsning 0,154/2,2%/2,7%	137,3	124,2	107,3	89,5	71,0	31,6	-11,6	-58,7
Gjeldende ordning, uten medregning, 2,7%	151,7	151,1	150,6	150,4	150,4	150,4	150,2	149,8
Forpliktelser 62+ ikke dekket av fond								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,84%	23,6	22,1	11,7	1,8	-5,3	-12,7	-22,9	-37,9
Midlertidig tretrinnsløsning 0,154/2,2%/2,7%	34,3	46,9	34,0	15,7	-2,3	-37,7	-77,6	-122,6
Gjeldende ordning, uten medregning, 2,7%	22,4	24,4	21,3	19,3	19,5	24,4	28,2	31,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART.

Se vedlegg F for tilsvarende tabell under forutsetning om fondsgrad som i gjeldende ordning.

Statens andel

Beregningene vist i figur 5.1 og 5.2 har tatt utgangspunkt i at statens andel fortsatt utgjør 33 prosent av utbetalt AFP-pensjon. Dersom statens kostnader i kroner holdes på samme nivå som ved en videreføring av gjeldende ordning vil tretrinnsløsningen bli enda dyrere for bedriftene. Målt ved nødvendighet premiesats for fullfondering i tilfellet med 5 prosents opptjeningssats ville det kreve en premiesats på **4,26 prosent** eller 3,87 prosent med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. Det premienøytrale alternativet er beregnet til å være omtrent opptjeningssats **2,6 prosent** (0,182 for AFP1 og 2,6 for AFP2).

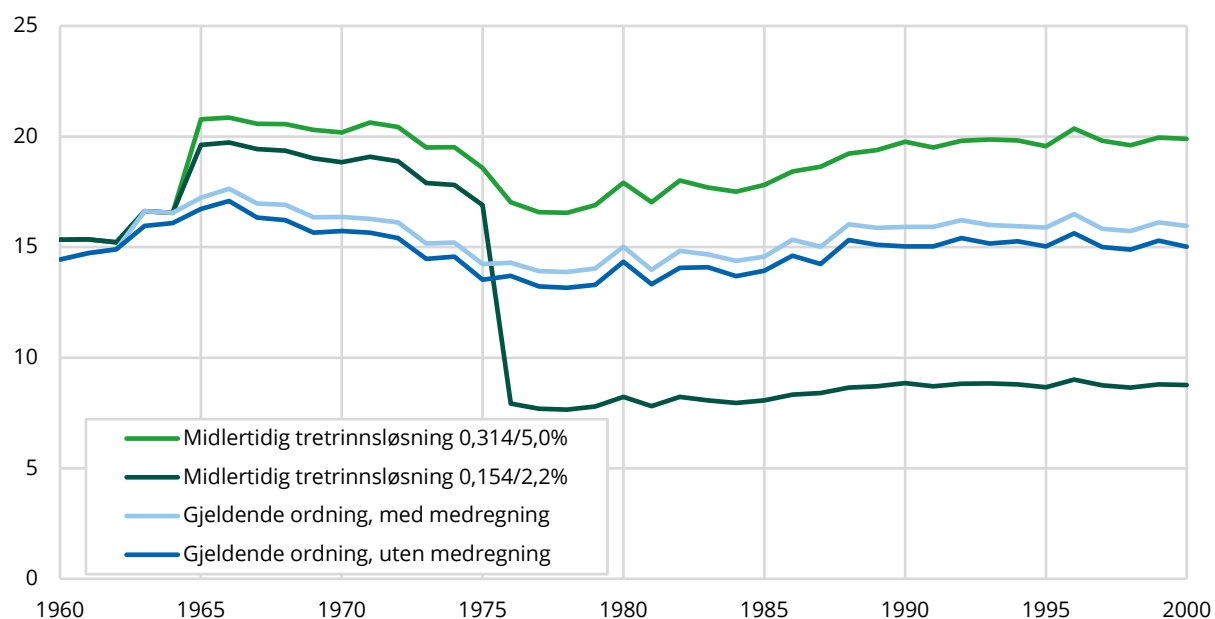
5.2. Nivået på AFP-ytelsen under ulike modeller

Nivået på AFP-ytelsen til personer som faller inn under ansiennitetsregelen skal, i henhold til forslaget, settes tilsvarende gjeldende ordning gitt at ikke opptjeningsordningen vil gi en høyere ytelse. Det innebærer at det blir en vesentlig økning i AFP-ytelsen for de som kvalifiserer for ansiennitetsregelen. Det er likevel også her helt vesentlig hvilken ordning som det sammenlignes med: hvis det sammenlignes med gjeldende regelverk er alternativet en ytelse på 0 kroner (de

diskvalifiserer), mens hvis det sammenlignes med en opptjeningsordning så er alternativet en positiv ytelse for alle som ikke diskvalifiserer.

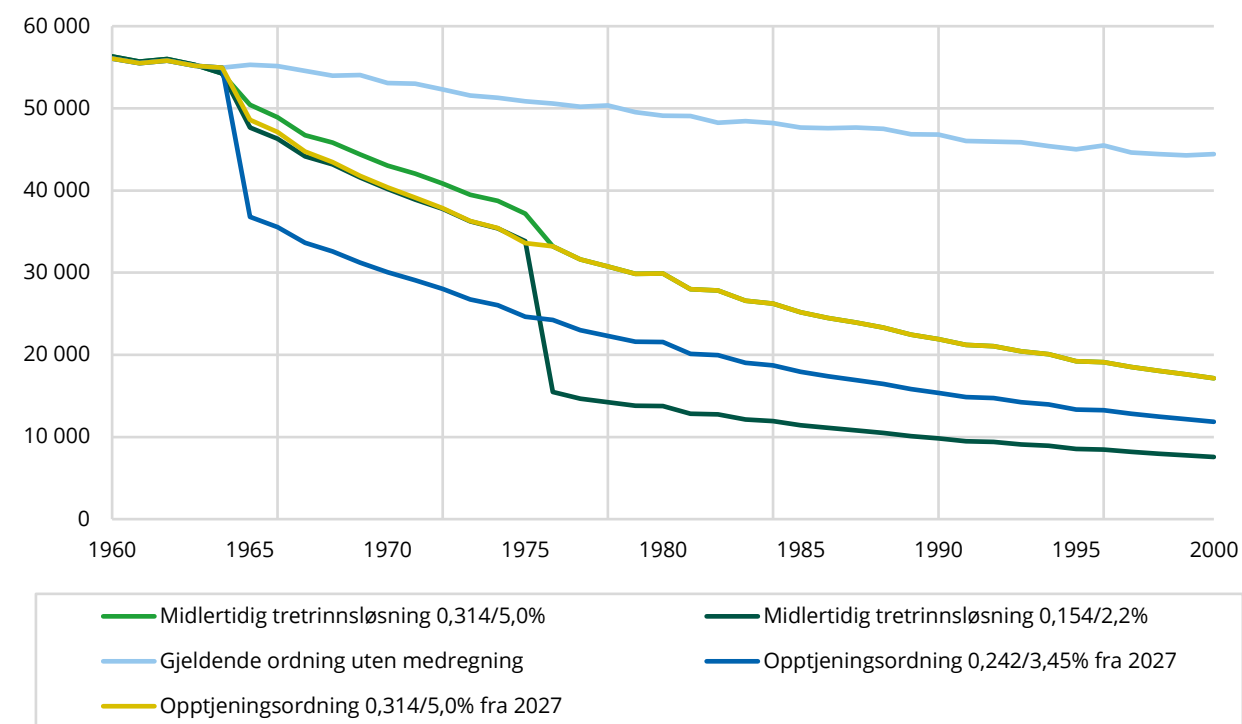
Figur 5.4 viser samlet AFP-ytelse etter årskull. Den viser at årskullene som faller inn under den midlertidige tretrinnsløsningen – de født mellom 1965 og 1975 – kommer samlet sett bedre ut enn i gjeldende ordning, men at de påfølgende kullene vil samlet sett få lavere ytelser, særlig i det premienøytrale alternativet, men også sats/ytelsesalternativet.

Figur 5.4 Samlet AFP-ytelse for ulike alternativer etter årskull. I milliarder 2023-lønnskroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene.

Figur 5.5 viser gjennomsnittlig ytelse etter årskull *gitt at man får en ytelse*. Gjennomsnittet trekkes ned av at det nå er mange flere som kommer inn i ordningen med en lav ytelse, ikke av at de som allerede kvalifiserte i gjeldende ordning får en lavere ytelse. Fordi noen kvalifiserer etter trinn 1 (gjeldende ordning) og 2 (ansiennitetsregelen), vil gjennomsnittet i tretrinnsløsningen ligge noe høyere enn for opptjeningsordningen. Fra og med 1976-kullet vil både trinn1 og trinn 2 opphøre, og gjennomsnittlig ytelsesnivå vil bli det samme som med en ren opptjeningsordning. Med en opptjeningsordning er det ikke bare flere som kvalifiserer for en ytelse. Gjennomsnittet beregnes også på grunnlag av inntekt i bedrifter der inntektsnivået er lavere enn for dem som kvalifiserer til gjeldende ordning, noe som bidrar til at *gjennomsnittsyttelsen* blir lavere enn når kun gjeldende regelverk er i kraft.

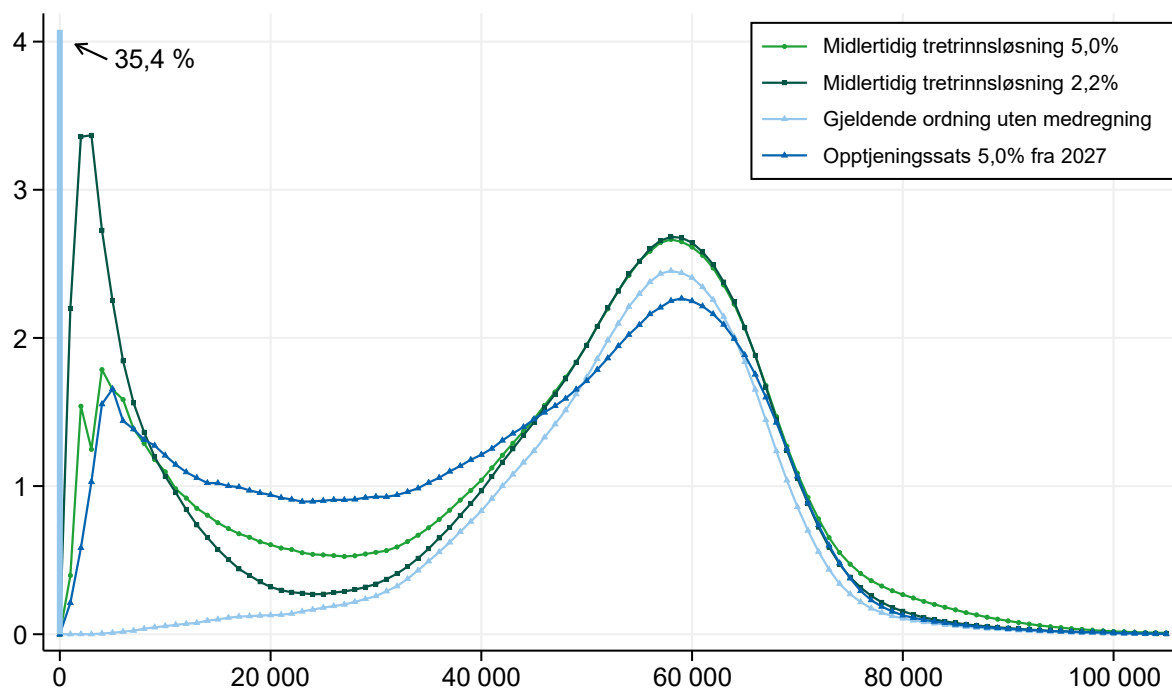
Figur 5.5 Gjennomsnittlig AFP-ytelse for ulike alternativer for de som får en ytelse. I 2023-kroner. Etter årskull

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Opptjeningsordning (uten medregning): Opptjeningssats 0,242/3,45 % eller 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2. Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

AFP-ytelsen er fallende over tid under alle regelverkene, også i gjeldende regelverk. Det kommer av sammensetningen av mottakere, og er sammenfallende med den forventede utviklingen i folketrygden. Det blir flere kvinner og flere innvandrere med AFP-rettigheter, og disse har i gjennomsnitt lavere opptjening enn de eksisterende AFP-mottakerne, som dermed gir lavere gjennomsnittsyttelse. I tillegg kommer også noe effekt av levealdersjusteringen siden man i analysene har lagt til grunn at opptjening stanser ved 62 år (og ikke justeres opp i takt med normalder). Hvordan resultatene endres med dynamisk økende aldersgrenser i takt med økende levealder kommer vi tilbake til i avsnitt 6.6.

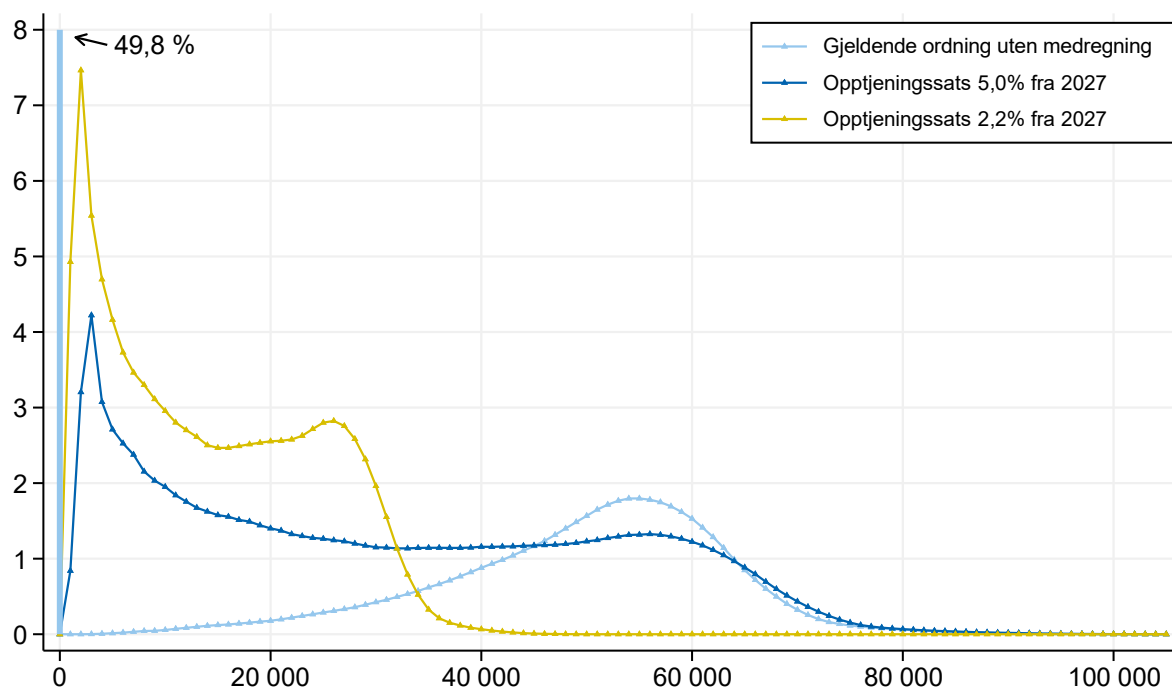
Figur 5.5 kan gi inntrykk av at gjeldende ordning er mye bedre enn de andre ordningene siden figuren viser gjennomsnitt for de med ytelse og dermed ikke inkluderer at mange som har jobbet i en AFP-bedrift i løpet av yrkeskarrieren ikke får noen ytelse med gjeldende ordning. Figur 5.6 og figur 5.7 viser derfor hele fordelingen av ytelser i de tre alternative ordningene for henholdsvis overgangskullene 1965–1975, og de påfølgende 11 fødselskullene (1976–1986). I disse figurene kommer det tydelig fram at en stor andel av de som har noe tid i en AFP-bedrift i løpet av yrkeskarrieren får ingen ytelse med gjeldende ordning, men ville fått noe med tretrinnsløsningen eller med opptjeningsordningen. I overgangskullene 1965–1975 er det 35,4 prosent som diskvalifiserer for gjeldene ordning, men kvalifiserer for opptjeningsordningen/tretrinnsløsningen. I de 11 påfølgende kullene er andelen oppe i nesten 50 prosent. Andelen øker over tid som følge av at flere og flere vil kvalifisere for en opptjeningsordning etter hvert som mer og mer av opptjeningen bygger på AFP-inntekt fra og med 2020. For årskull som har hele sin opptjening i AFP2 vil opp mot 70 prosent diskvalifisere for AFP etter gjeldende regler, men ville fått noe med en opptjeningsordning.

Figur 5.6 Fordeling av AFP-ytelse for ulike alternativer. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965–1975.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning uten medregning: videreføring av kvalifiseringsregler. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for enten gjeldende ordning, ansiennitetsregelen eller opptjent ordning. Opptjeningsordning (uten medregning): Opptjeningssats 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2. Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

Figur 5.7 Fordeling av AFP-ytelse for ulike alternativer. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1976–1986.

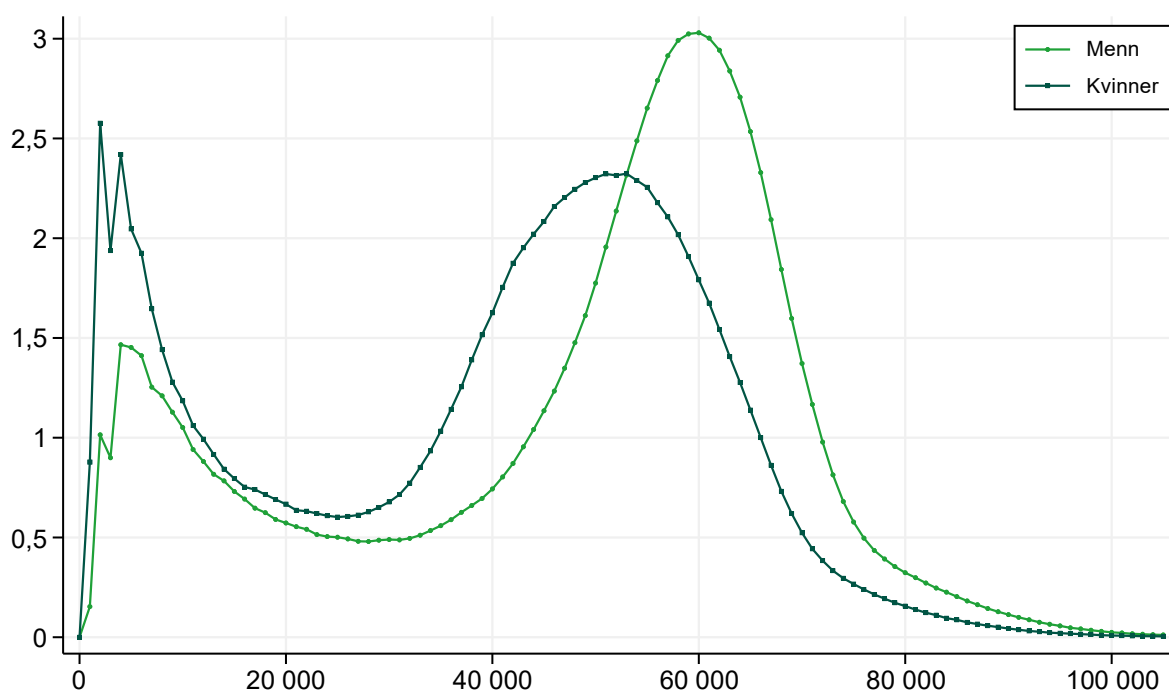

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning uten medregning: videreføring av kvalifiseringsregler. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for enten gjeldende ordning eller opptjent ordning. Opptjeningsordning (uten medregning): Opptjeningssats 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2. Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

Figur 5.6 viser også hvordan ansiennitetsregelen for årskullene 1965–1975 bidrar til å løfte noen som med en ren opptjeningsordning ville hatt noe rundt 30 000 kroner i ytelse opp til i underkant av 60 000 kroner. For de påfølgende årskullene vil det være en jevnere fordeling gitt at man går over til en ren opptjeningsordning (og der kvalifiseringsperioden startet i 2020). Begge figurene viser fordelingen med en opptjeningssats på 5 prosent. Med en lavere opptjeningssats vil fordelingen for opptjeningsordningen forskyves til venstre med konsentrasjon på lavere ytelsesnivåer.

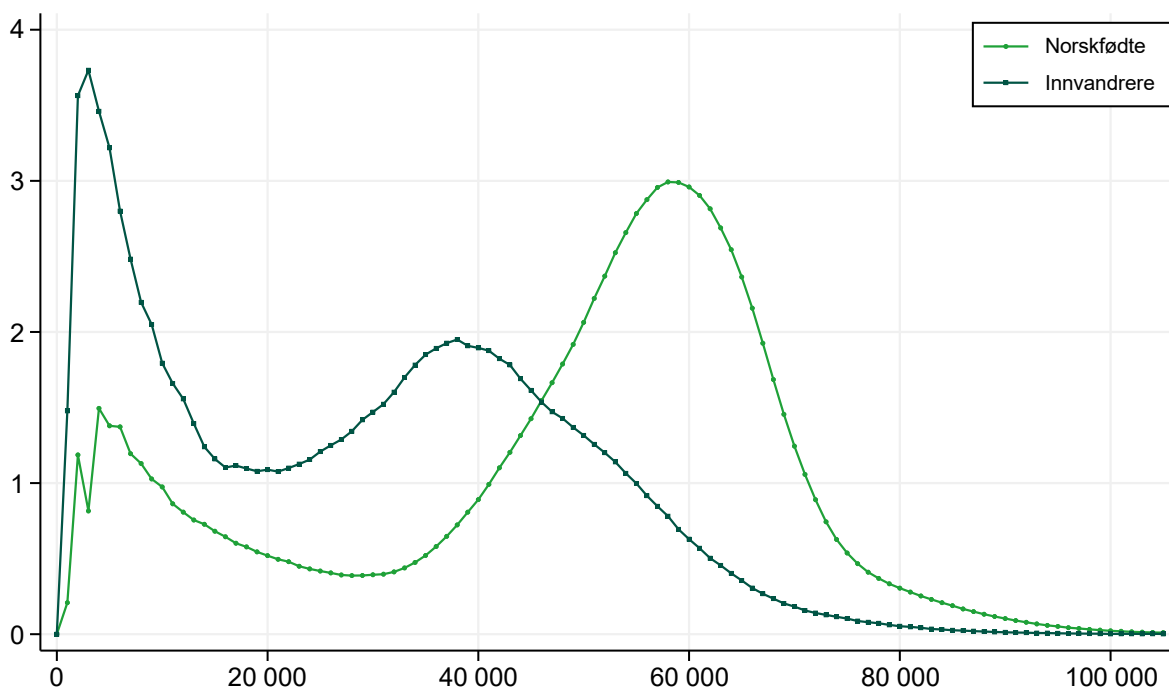
Som nevnt tidligere er noe av grunnene til at gjennomsnittlig ytelse går ned over tid at sammensetningen av pensjonister endrer seg. Andelen kvinner øker fra om lag 28 prosent til 43 prosent mot slutten av framskrivingsperioden, og andelen innvandrere blant pensjonistene øker fra om lag 4 prosent til rundt 23 prosent mot slutten av framskrivingsperioden. Dette er grupper med lavere livstidsinntekt i gjennomsnitt og bidrar derfor til å trekke ned gjennomsnittlig ytelse over tid, se figur 5.8 og 5.9 for fordeling av AFP-ytelsen med tretrinnsløsningen for menn og kvinner, og for innvandrere og norskfødte.

Figur 5.8 Fordeling av AFP-ytelse for menn og kvinner i den midlertidige tretrinnsløsningen med opptjeningssats 5 %. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965–1975.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for enten gjeldende ordning, ansiennitetsregelen eller opptjent ordning.

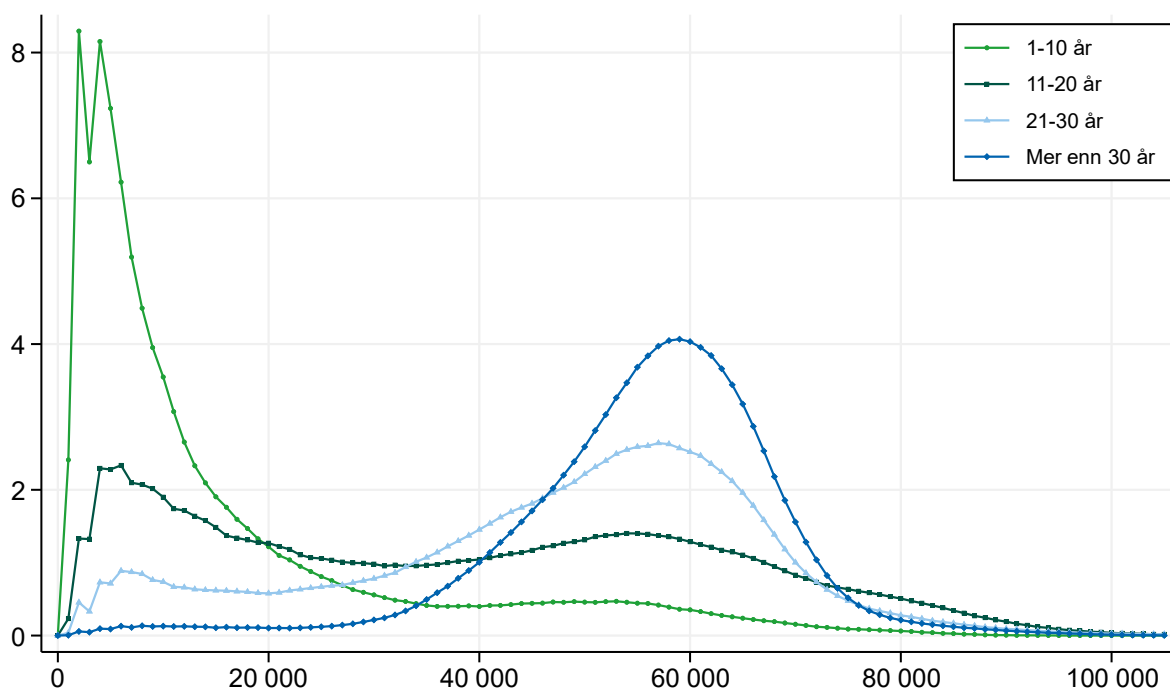
Figur 5.9 Fordeling av AFP-ytelse for norskfødte og innvandrere i den midlertidige tretrinnsløsningen med opptjeningssats 5 %. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965–1975.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for enten gjeldende ordning, ansiennitetsregelen eller opptjent ordning.

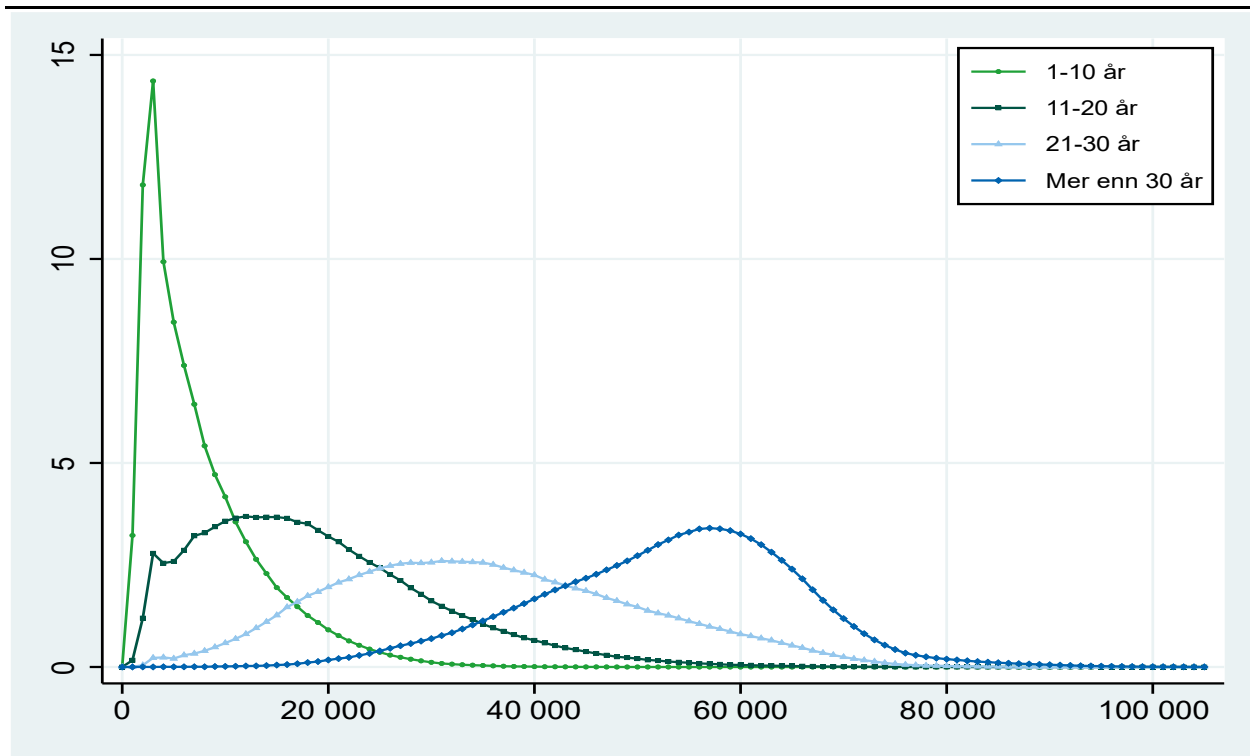
Figurene 5.10 og 5.11 viser fordelingen av ytelse etter tid i ordningen, for henholdsvis kullene med en midlertidig tretrinnsløsning (1965-1975) og de påfølgende årskullene (1976-1986). Vi har brukt en opptjeningssats på 5 prosent. Av figurene fremgår det at dersom man hadde satt et minimumskrav til antall år i ordningen ville konsentrasjonen av mottakere med svært små beløp bli borte, særlig for årskullene 1976-1986. I neste kapittel skal vi derfor se nærmere på effekten av å innføre noen slike begrensninger i ordningen, som for eksempel krav til et minste antall yrkesaktive år i en AFP-bedrift eller et tak på livstidsinntekt som kan danne grunnlag for beregning av ytelsen.

Figur 5.10 Fordeling av AFP-ytelse etter ansiennitet i en AFP-bedrift i den midlertidige tretrinnsløsningen med opptjeningssats 5 %. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965-1975.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for enten gjeldende ordning, ansiennitetsregelen eller opptjent ordning.

Figur 5.11 Fordeling av AFP-ytelse etter ansiennitet i en AFP-bedrift i den midlertidige tretrinnsløsningen med opptjeningssats 5 %. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1976–1986.

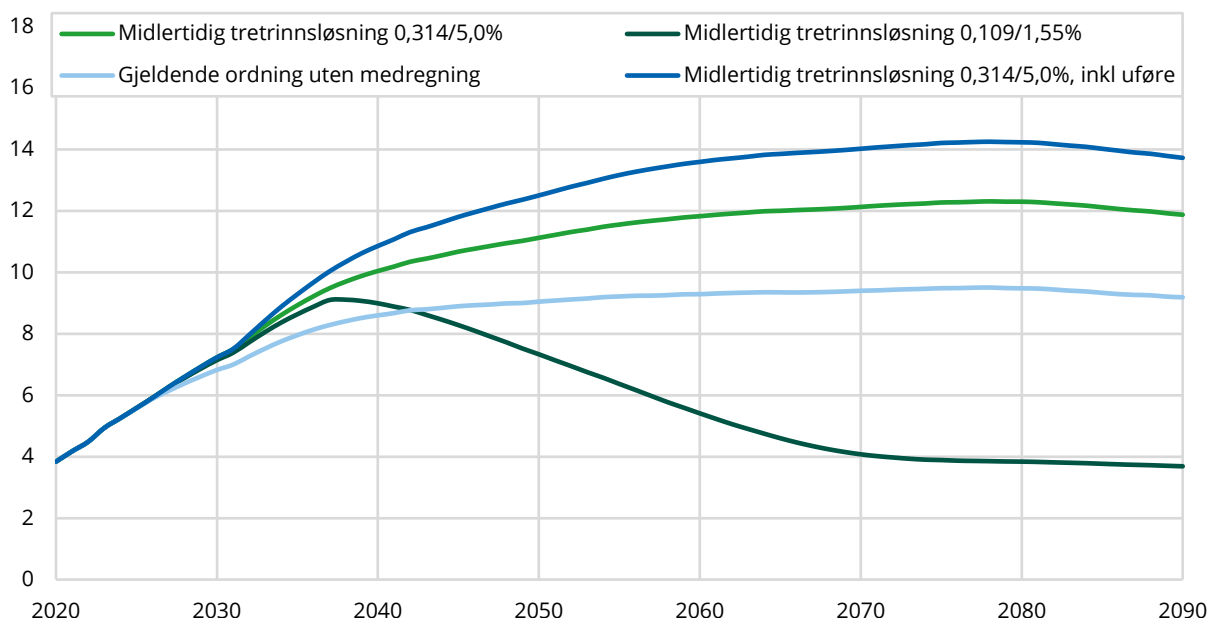

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning uten medregning: videreføring av kvalifiseringsregler. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for enten gjeldende ordning eller opptjent ordning. Opptjeningsordning (uten medregning): Opptjeningssats 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2. Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

5.3. Inkludert uføre

Personer som mottar uføretrygd har ikke rett til AFP etter gjeldende regelverk, selv med ansiennitet i en AFP-bedrift. LO-kongressens vedtak sier at uføretrygdte skal ha rett på AFP basert på opptjeningen fram til uføretidspunktet.

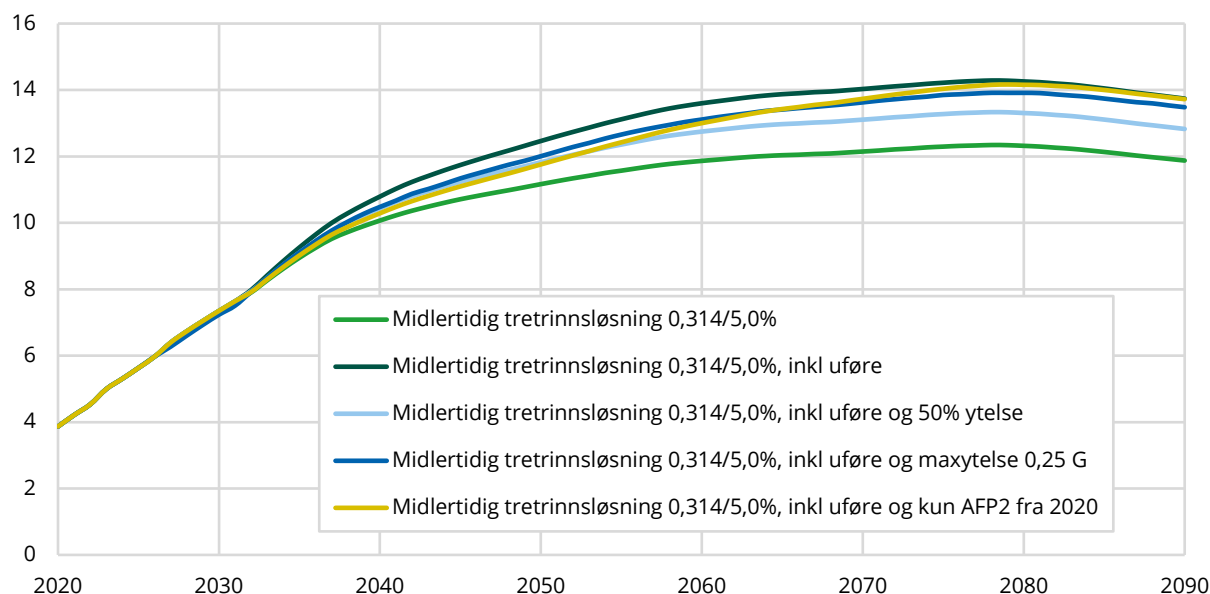
Figur 5.12 Anslag på løpende utgifter, Fellesordningens andel, inkludert uføre. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (med medregning) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene.

Uten videre kriterier, det vil si at alle uføre får AFP basert på opptjeningen fram til uføretidspunktet, viser beregningene at kostnadsøkningen for midlertidig tretrinnsmodell målt ved økning i premiesatsen i alternativet med opptjeningssats på 5 prosent tilsvarer en økning på om lag 0,5 prosentpoeng, fra 3,84 til **4,36 prosent** gitt fullfundering i 2050 eller fra 3,48 til **3,99 prosent** med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. Dette er tilsvarende den kostnadsøkningen som Fredriksen m.fl. (2023) beregnet, men den gang kun for en opptjeningsordning. Det ser altså ut til at ansiennitetsregelen ikke gjør nevneverdig utslag i kostnadsøkning ved å legge til uføre, sammenlignet med en ren opptjeningsordning. De samlede forpliktelsene øker naturligvis dersom en inkluderer uføre, og fondet vil tappes raskere. Dersom man ønsker å sikre fullfundering av fondet i 2050 og holde premiesatsen fast vil opptjeningssatsen måtte senkes til **1,55 prosent** (0,109 i AFP1/1,55 i AFP2) når uføre tas med i ordningen.

Figur 5.13 Anslag på løpende utgifter, Fellesordningens andel, inkludert uføre og ulike begrensinger på ytelsen til uføre i sats/ytelsesalternativet. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (med medregning) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene.

Videre er det vurdert tre mulige begrensinger på ytelsene som gis til uføre: a) at ytelsen reduseres med 50 %, b) at uføre får en maksytelse på 0,25 G, og c) at uføre inkluderes med full ytelse, men at ytelsen kun beregnes ut fra AFP2, det vil si kun basert på opptjening fra og med 2020.

Hvis uføre får en redusert ytelse på 50 %, vil merutgiftene ved å inkludere uføre også være halvparten så store sammenliknet med å inkludere uføre og at uføre får full ytelse. Dette illustreres i figur 5.13. Premiesatsen måtte nødvendig økes med 0,26 prosentpoeng, fra 3,84 til 4,10 prosent for å oppnå fullfundering i 2050, eller fra 3,48 til 3,74 med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. Til sammenlikning vil premiesatsen måtte økes med 0,52 prosentpoeng hvis uføre får full AFP-ytelse.

Ved å legge en begrensing på ytelsen slik at den maksimalt kan være 0,25 G, blir økningen i premiesatsen på 0,4 prosentpoeng, fra 3,84 til 4,27 prosent gitt fullfundering i 2050, eller fra 3,48 til 3,88 prosent med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. Som omtalt i Fredriksen m fl. (2023) bidrar en maksytelse i liten grad fordi ytelsen for mange uføre i utgangspunktet er lav. Videre vil levealdersjusteringen bidra til at de løpende ytelsene blir enda lavere over tid, slik at innsparingseffekten av en slik maksytelse også blir mindre over tid, som illustrert i figur 5.13.

Hvis uføre inkluderes med full ytelse, men at ytelsen kun beregnes ut fra AFP2, vil de løpende utgiftene bli relativt sammenliknbare som utgiftene ved å inkludere uføre med 50 % ytelse frem til 2050-tallet. I dette scenarioet må nødvendigvis premiesatsen økes med 0,27 prosentpoeng, fra 3,84 til 4,11 prosent, for fullfundering i 2050, eller fra 3,48 til 3,87 prosent med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. På lengre sikt vil imidlertid de løpende utgiftene konvergere mot utgiftene ved å inkludere uføre med full ytelse. Dette skyldes at det blir en stadig lavere andel av ytelsene som har blitt beregnet på bakgrunn av AFP1 over tid.

I det premienøytrale alternativet der premiesatsen holdes fast på 2,7 prosent vil den nødvendige opptjeningssatsen for å oppnå fullfundering i 2050 være henholdsvis 1,55 prosent når uføre inkluderes fullt ut, 1,8 prosent dersom uføre får en maksytelse på 0,25 G, 1,9 prosent dersom de får ytelsen redusert med 50 % og 2,0 prosent når ytelsen kun beregnes ut fra AFP2.

Tabell 5.2 Framskrivninger av premieinntekter, utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser når uføre inkluderes. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080. Gjeldende AFP-ordning og midlertidig tretrinnsløsning med satser for AFP1/AFP2 og premiesats forutsatt full fondsdekning i 2050.

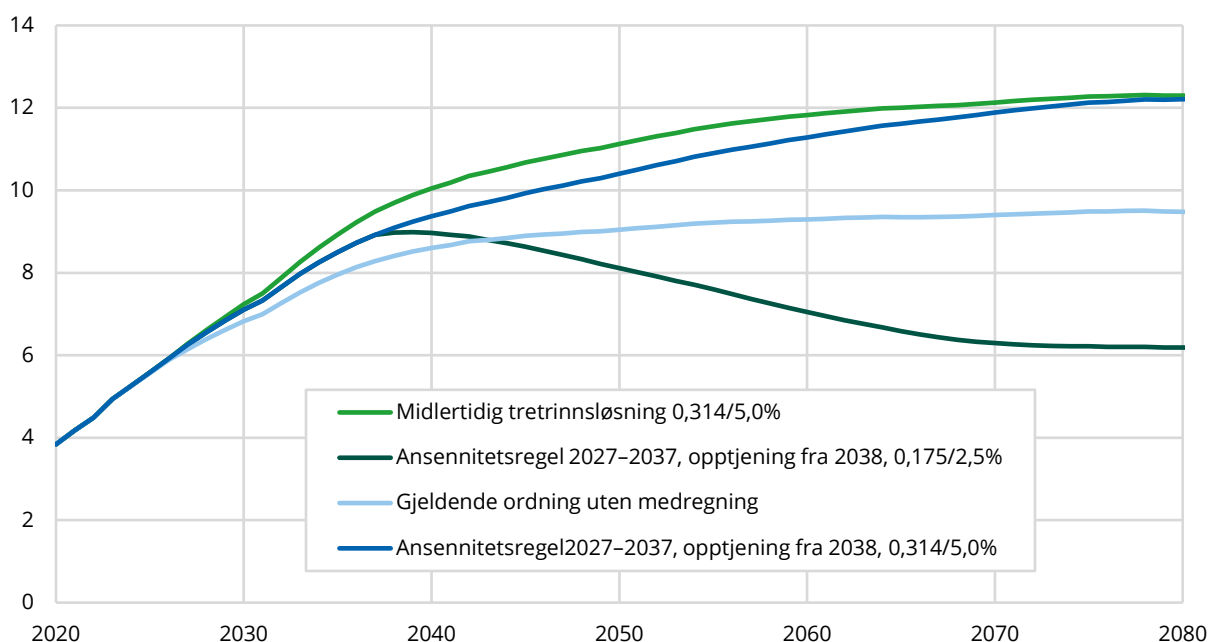
	2030	2035	2040	2045	2050	2060	2070	2080
Premieinntekter								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3.84%	12,1	12,1	12,1	12,1	12,0	11,7	11,5	11,3
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 0,314/5,0%/4,36%	13,8	13,7	13,8	13,7	13,6	13,3	13,1	12,8
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/4,1%	12,9	12,9	13,0	12,9	12,8	12,5	12,3	12,1
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre kun AFP2 0,314/5,0%/4,11%	13,0	12,9	13,0	13,0	12,9	12,6	12,4	12,1
Fellesordningens utgifter								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3.84%	7,3	8,9	10,1	10,7	11,2	11,9	12,1	12,3
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 0,314/5,0%/4,36%	7,3	9,3	10,8	11,7	12,5	13,6	14,0	14,3
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/4,1%	7,3	9,1	10,4	11,2	11,8	12,7	13,1	13,3
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre kun AFP2 0,314/5,0%/4,11%	7,3	9,0	10,3	11,1	11,8	13,0	13,7	14,2
Statens utgifter								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3.84%	3,7	4,5	5,0	5,4	5,6	5,9	6,1	6,2
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 0,314/5,0%/4,36%	3,7	4,6	5,4	5,9	6,2	6,8	7,0	7,1
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/4,1%	3,7	4,6	5,2	5,6	5,9	6,4	6,6	6,7
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre kun AFP2 0,314/5,0%/4,11%	3,7	4,5	5,1	5,5	5,9	6,5	6,9	7,1
Fondsmidler								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3.84%	103,3	128,1	147,1	163,0	176,8	198,2	214,8	227,9
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 0,314/5,0%/4,36%	110,0	142,7	167,9	188,6	205,9	231,0	248,3	260,9
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/4,1%	106,7	135,4	157,5	175,8	191,4	214,6	231,6	244,4
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre kun AFP2 0,314/5,0%/4,11%	106,8	135,9	158,8	178,0	194,4	217,1	229,7	234,5
Samlede forventede utbetalinger								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3.84%	291,9	311,0	323,2	332,2	339,0	345,2	344,9	338,7
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 0,314/5,0%/4,36%	326,3	353,9	372,7	386,5	396,7	406,1	406,1	399,3
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/4,1%	309,1	332,4	348,0	359,4	367,9	375,7	375,5	369,0
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre kun AFP2 0,314/5,0%/4,11%	308,9	336,1	356,1	372,1	385,0	400,1	404,0	398,8
Forpliktelser 62+								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3.84%	128,3	152,0	160,7	166,3	173,0	187,6	194,4	193,5
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 0,314/5,0%/4,36%	134,7	165,5	178,9	188,4	198,7	217,6	226,1	225,1
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/4,1%	131,5	158,7	169,8	177,4	185,9	202,6	210,2	209,3
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre kun AFP2 0,314/5,0%/4,11%	129,8	156,3	168,0	177,3	188,4	211,7	224,0	224,6
Samlede forventede utbetalinger ikke dekket av fond								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3.84%	188,6	182,9	176,2	169,3	162,2	147,1	130,1	110,8
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 0,314/5,0%/4,36%	216,3	211,2	204,8	198,0	190,8	175,2	157,8	138,4
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/4,1%	202,4	197,0	190,5	183,6	176,5	161,1	143,9	124,6
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre kun AFP2 0,314/5,0%/4,11%	202,1	200,2	197,3	194,0	190,6	183,0	174,3	164,4
Forpliktelser 62+ ikke dekket av fond								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3.84%	24,9	23,9	13,6	3,4	-3,8	-10,6	-20,4	-34,4
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 0,314/5,0%/4,36%	24,7	22,7	11,0	-0,2	-7,3	-13,3	-22,3	-35,8
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/4,1%	24,8	23,3	12,3	1,6	-5,5	-12,0	-21,3	-35,1
Midlertidig tretrinnsløsning inkl uføre kun AFP2 0,314/5,0%/4,11%	23,0	20,4	9,2	-0,7	-5,9	-5,5	-5,7	-9,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Se vedlegg F for tilsvarende tabell under forutsetning om fondsgrad som i gjeldende ordning.

5.4. Utsatt opptjeningsordning

I dette avsnittet ser vi på et alternativ der dagens ordning videreføres med en ansiennitetsregel fram til og med 2037, før en opptjeningsordning innføres i 2038. Dette innebærer at årskullene 1965–1975 vurderes etter dagens ordning, supplert med ansiennitetsregelen, mens 1976-kullet er det første som omfattes av opptjeningsordningen. Videre har vi valgt å legge overgangen mellom AFP1 og AFP2 til 2027. AFP1 omfatter dermed inntektshistorikken til og med 2026, mens AFP2 omfatter AFP-spesifikk inntekt fra og med 2027. Som med alle andre antatte periodiseringer i denne rapporten (se avsnitt 4.1) vil det være opp til partene å velge periode i et eventuelt reformforslag. Figur 5.14 viser Fellesordningens utgifter, figur 5.15 viser fonderingsgraden og figur 5.16 viser gjennomsnittlig ytelse for ulike årskull.

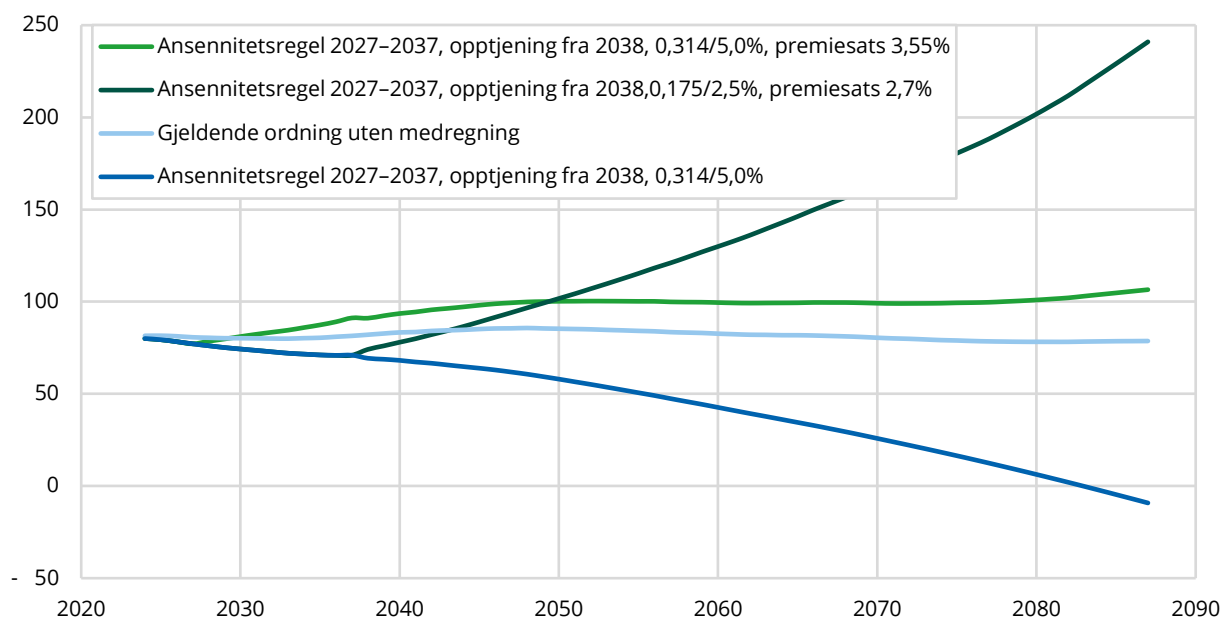
Figur 5.14 Anslag på løpende utgifter, Fellesordningens andel, utsatt start opptjeningsordning. Sats/ytelsesalternativet og premienøytralt alternativ. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (med medregning) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Ansiennitetsregel 2027–2037, opptjening fra 2038: som midlertidig tretrinnsløsning, men uten mulighet for opptjent AFP i perioden før 2038 (men med AFP2-periode som starter i 2027).

Gitt et krav om fullfundering i 2050 vil et alternativ med gjeldende ordning pluss ansiennitetsregel og utsatt opptjeningsordning til 2038 kreve en premiesats på 3,55 prosent, eller 3,34 prosent med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. Premienøytral løsning der premien holdes fast på 2,7 prosent og fullfundering i 2050 vil kreve en opptjeningssats på om lag 2,5 prosent (0,175 i AFP1/2,5 i AFP2).

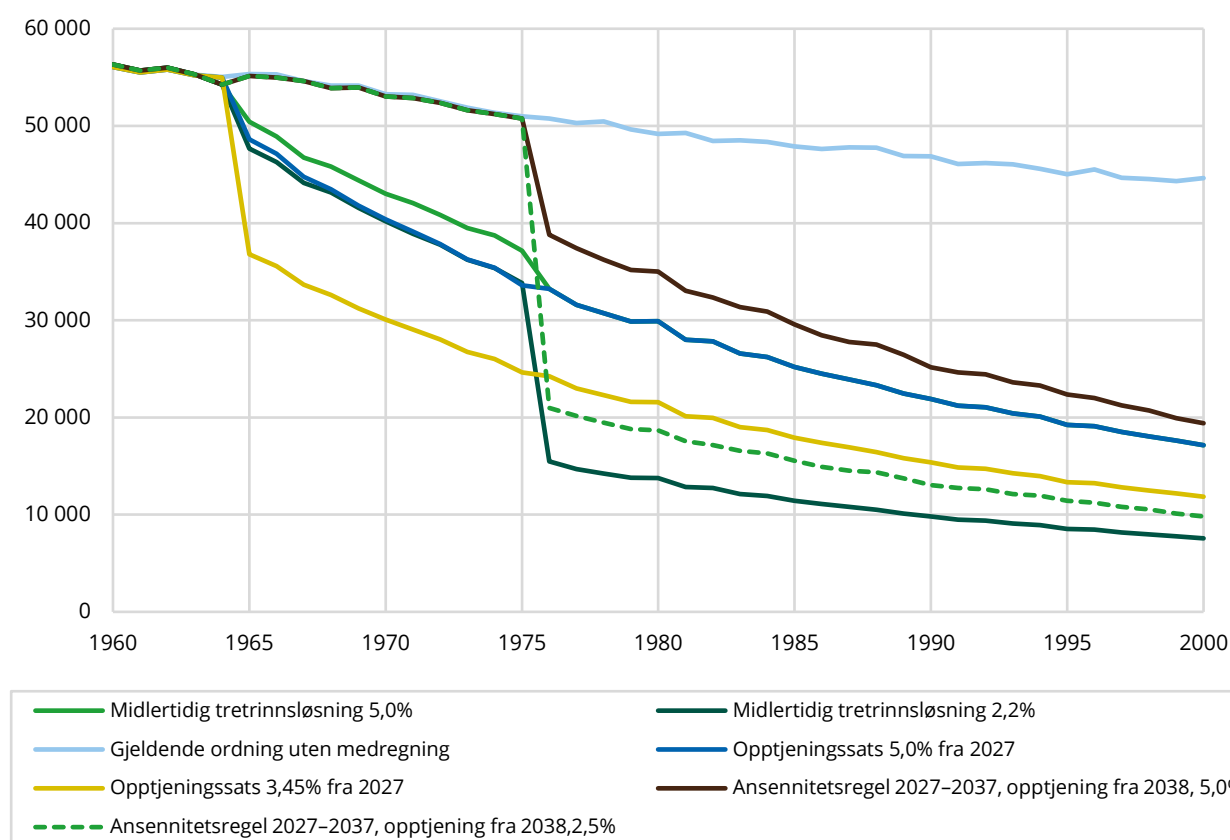
Figur 5.15 AFP-fondet i prosent av bedriftens juridiske forpliktelser til personer 62+, utsatt opptjeningsordning. Sats/ytelsesalternativet og premienøytralt alternativ. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Ansiennitetsregel 2027-2037, opptjening fra 2038: som midlertidig tretrinnsløsning, men uten mulighet for opptjent AFP i perioden før 2038 (men med kvalifiseringsperiode som starter i 2027).

Figur 5.16 viser utviklingen i pensjonsnivå for ulike årskull under forskjellige modeller for opptjening og overgangsregler, for sats/ytelsesalternativet og premienøytralt alternativ. Gjeldende ordning uten medregning viser utviklingen dersom dagens regler videreføres. De øvrige linjene illustrerer alternative modeller med ulike opptjeningssatser og ulike tidspunkt for innføring av opptjeningsordning og ansiennitetsregelen. Figuren viser tydelige knekkpunkter rundt 1965- og 1975-kullene, som reflekterer innfasing av nye regler og overgangsordninger. De premienøytrale alternativene viser tydelig at yngre fødselskull må tåle en markant nedgang i ytelsene dersom kravet om fullfundering skal opprettholdes og dagens premiesats holdes fast. Samlet illustrerer figuren hvordan ulike kombinasjoner av opptjeningssats og overgangsregler påvirker gjennomsnittlig pensjon for ulike generasjoner, og at særlig yngre årskull påvirkes sterkt av valg av modell.

Figur 5.16 Gjennomsnittlig AFP-ytelse for ulike alternativer, for de med beløp. Sats/ytelsesalternativet og premienøytralt alternativ. I 2023-kroner. Etter årskull

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (med medregning), opptjeningsgrad 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2 fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Opptjeningsordning: Innføring av opptjent AFP fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt. Ansiennitetsregel 2027-2037, opptjening fra 2038: som midlertidig tretrinnsløsning, men uten mulighet for opptjent AFP i perioden før 2038 (men med kvalifiseringsperiode som starter i 2027).

Å inkludere uføre i opptjeningsordningen når denne er utsatt til 2038, vil øke premiesatsen til henholdsvis 3,75 prosent med fullfundering og 3,71 prosent med fonderings som i gjeldende ordning. Tilsvarende premienøytral opptjeningsgrad vil bli om lag 2,2 prosent. Dersom uføre gis halv ytelse blir de tilsvarende satsene 3,67 prosent med fullfundering og 3,53 prosent med fonderings som i gjeldende ordning, og premienøytral opptjeningsgrad på om lag 2,35 prosent. Og dersom uføre kun har opptjening i AFP2 fra 2027, blir de satsene 3,67 prosent med fullfundering og 3,63 prosent med fonderings som i gjeldende ordning, og premienøytral opptjeningsgrad på om lag 2,35 prosent.

Tabell 5.3 oppsummerer alle virkningsberegningene i dette kapittelet målt ved enten endrede premiesatser gitt en opptjeningsprosent på 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2 (sats/ytelsesalternativ) eller endrede opptjeningssatser gitt en premiesats på 2,7 % (premienøytralt alternativ). I andre kolonne angis også endrede premiesatser gitt en opptjeningsprosent på 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2 og en fonderingsgrad som i gjeldende ordning. I det premienøytrale alternativet vil AFP1-satsen alltid være 0,07 ganger AFP2-satsen.

Tabell 5.3 Satser under ulike alternativer

	Sats/ytelsesalternativ:		Premienøytralt alternativ:
	fullfondering 2050	fonderingsgrad som i gjeldende ordning	fullfondering 2050
Betingelse:			
Premiesats (%)			2,7
Opptjeningssats (%)	5,0	5,0	
	Premiesats	Premiesats	Opptjeningssats
Opptjening fra 2027	3,69	3,41	3,45
Tretrinnsløsning	3,84	3,48	2,20
Tretrinnsløsning – statens andel i kroner som i gjeldende ordning	4,26	3,87	2,60
Tretrinnsløsning – siste sektor	3,82	3,48	2,20
Tretrinnsløsning – med uføre	4,36	3,99	1,55
Tretrinnsløsning – med uføre 50 % ytelse	4,10	3,74	1,90
Tretrinnsløsning – med uføre kun AFP2	4,11	3,87	2,00
Tretrinnsløsning – med uføre og maksytelse på 0,25 G	4,27	3,88	1,80
Ansiennitetsregel 2027-2037, opptjening fra 2038	3,55	3,34	2,50
Ansiennitetsregel 2027-2037, opptjening fra 2038 med uføre	3,79	3,71	2,20
Ansiennitetsregel 2027-2037, opptjening fra 2038 med uføre 50 % ytelse	3,67	3,53	2,35
Ansiennitetsregel 2027-2037, opptjening fra 2038 med uføre kun AFP2	3,67	3,63	2,35

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene. Opptjening fra 2027: Innføring av opptjent AFP (med medregning), opptjeningssats 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2 fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt. Ansiennitetsregel 2027–2037, opptjening fra 2038: som midlertidig tretrinnsløsning, men uten mulighet for opptjent AFP i perioden før 2038 (men med kvalifiseringsperiode som starter i 2027).

6. Alternative virkningsberegninger

6.1. Innledning

I dette kapitlet vil vi vurdere ulike kostnadsbesparende alternativer. For enkelhets skyld gjøres disse med sats/ytelsesalternativet som en referansebane som de øvrige alternativene sammenlignes mot. Referansebanen antas her å være at man innfører en midlertidig tretrinnsløsning for årskullene 1965-1975, med oppstart 2027, overgang fra AFP1 til AFP2 i 2020, opptjeningssats 0,314 og 5,0 prosent og premiesats 2,7 prosent. Vi beregner hvordan disse alternative antakelsene påvirker premiesatsen som kreves for å finansiere ordningen. Virkningene vurderes under to alternative kalibreringsmål. Det ene er at AFP-fondet skal være fullfondert i 2050. Det andre er at fonderingsgraden på lang sikt skal være som i gjeldende ordning (uten medregning), målt ved fondets størrelse i siste simuleringsår, som er 2087.

Vi har med utgangspunkt i referansebanen beregnet følgende alternative partielle antakelser:

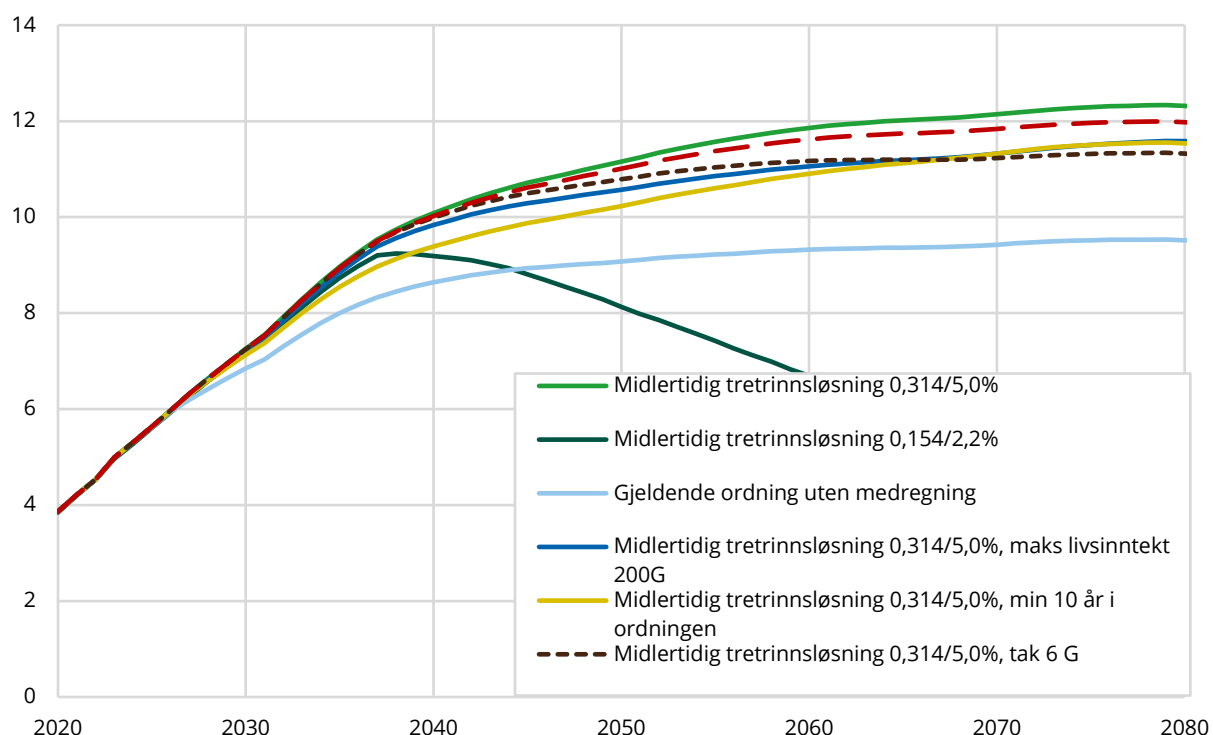
- i) Øvre og nedre grense for opptjening til AFP.
- ii) Minstekrav til samlet tid i AFP-ordningen.
- iii) Stans i opptjeningen ved «full opptjening».
- iv) Effekten av stigende eller synkende tilslutning til tariffavtale med AFP.
- v) Staten dekker kostnaden for overgangsordningen.
- vi) Forlenget opptjening i takt med økt nedre aldersgrense i folketrygden, jfr. Pensjonsutvalgets forslag i NOU 2022: 7 og Meld. St. 6 (2023–2024).
- vii) Alternativ regulering av pensjoner under utbetaling.

6.2. Øvre og nedre grense for opptjening til AFP

Dersom opptjeningsgrunnlaget stanser ved 6 G vil utgiftene reduseres, som illustrert i figur 6.1. I beregningene er det lagt til grunn en opptjeningssats på 5,0 prosent, og at opptjeningstaket gjelder for AFP2. Dersom opptjeningsgrunnlaget stanser ved 6 G for AFP2, mens premiegrunnlaget fortsatt går opp til 7,1 G ville den residualt bestemte premiesatsen blitt **0,15 prosentpoeng lavere** ved fullfondert i 2050.²⁰ Dersom premiesatsen i stedet bestemmes slik at fonderingsgraden blir like stor som i gjeldende ordning (uten medregning), ville premiesatsen kunne være **0,21 prosentpoeng lavere** dersom opptjeningsgrunnlaget stanser ved 6 G.

²⁰ En slik forskjell på tak i opptjening og tak i premie vil bidra til mindre sammenheng mellom inntektsgrunnlaget bedriften betaler på grunnlag av, og inntektsgrunnlaget som inngår i beregning av ytelsen.

Figur 6.1 Anslag på utgifter til AFP-ordningen for ulike alternativer, bedriftenes andel. Milliarder kroner i 2023-grunnbeløp, etter år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene.

Beregningene viser dessuten at utgiftene vil bli noe lavere dersom man innfører et minstekrav til opptjening på 0,75 G i AFP2. Ved krav om fullfundering i 2050 ville premiesatsen kunne være 0,07 prosentpoeng lavere enn uten et slikt minstekrav.²¹ Størrelsesorden på denne innsparingen er altså litt mindre enn halvparten så stor som med et tak på 6 G.

Hvis man antar at pensjonsgrunnlaget stanser ved 6 G, men at man også innfører et minstekrav på 0,75 G, ville premiesatsen blitt **0,21 prosentpoeng lavere** enn uten noen øvre eller nedre grense for opptjening til AFP. Dette er om lag i samme størrelsesorden som hvert av disse kravene separat. På samme måte ville premiesatsen blitt **0,27 prosentpoeng lavere** hvis fonderingsgraden skal være den samme som i gjeldende ordning (uten medregning). Også dette er om lag i samme størrelsesorden som hvert av disse kravene separat.

6.3. Minstekrav til samlet tid i AFP-ordningen og maksimal ytelse

I dette avsnittet har vi undersøkt virkninger av et krav til minstetid for å kvalifisere for ordningen. Dette innebærer et krav om opptjening i reformert AFP vil kreve at man har minst 10 års ansiennitet i en AFP-bedrift totalt (inkludert offentlig sektor). Virkningene av dette kravet er illustrert i figur 6.1. Av figuren kan man se at innsparingen ville vært betydelig, også på relativt kort sikt. Dette skyldes at langt færre personer ville kvalifisert for AFP (se også figur 4.10). Innsparingen gir utslag i en residualt bestemt premiesats som ville kunne være **0,38 prosentpoeng lavere** enn uten et krav om minstetid hvis fondet skal være fullfondert i 2050. Om vi krever at fonderingsgraden skal være den samme

²¹ Alternativt, hvis fondet skal være like stort i 2087 som ved gjeldende ordning, ville premiesatsen vært 0,08 prosentpoeng lavere enn uten en nedre grense for opptjening til AFP.

som i gjeldende ordning (uten medregning), vil premiesatsen kunne være **0,28 prosentpoeng lavere** enn uten et minstekrav.

Videre har vi sett på effekten av å sette et tak på den inntekten man får med seg inn i beregningen av AFP1 og AFP2. Vi har konkretisert det her til 200 G, noe som vil tilsvare en årlig inntekt på 5 G over 40 år. I beregningene omfatter dette ytelsene i alle inngangene til den midlertidige tretrinnsmodellen, inkludert gjeldende ordning. Alternativt kunne man begrenset taket til kun opptjeningen i AFP2. Da ville det åpenbart ta lenger tid før taket gir noen innsparende effekt. For andre varianter som for eksempel å sette et tak på antall år som tas med i beregningen, viser vi til Fredriksen m.fl. (2023).

Med krav om fullfundering i 2050 ville premiesatsen være **0,21 prosentpoeng lavere** enn uten en maksgrense på beregningsgrunnlaget. Om vi krever at fonderingsgraden skal være den samme som i gjeldende ordning (uten medregning), vil premiesatsen kunne være **0,20 prosentpoeng lavere** enn uten

6.4. Endret tilslutning til tariffavtale med AFP

Tilgangen til AFP kan påvirke hvor mange som er omfattet av AFP-ordningen. På den ene siden vil det bli mer attraktivt å jobbe i en bedrift med tariffavtale for flere arbeidstakere enn tidligere. Dette kan føre til at flere bedrifter vil melde seg inn i ordningen. På den andre siden vil bedriftenes kostnader av å være tilsluttet ordningen nødvendigvis øke dersom premiesatsen øker. Dette vil gjøre det mindre attraktivt for bedrifter å være tilsluttet ordningen. Hvilken effekt som dominerer, er uvisst. Vi beregner derfor premiesatser for to scenarier av endring i AFP-populasjonen; henholdsvis en økning og en reduksjon i AFP-populasjonen på 20 prosent.²²

I det første scenariet øker omfanget av privat sektor med AFP med 20 prosent. Forutsetningen er at privat sektor med AFP får 20 prosent flere ansatte på bekostning av privat sektor uten AFP fra og med 2027. Denne veksten i AFP-populasjonen fører til en umiddelbar økning i premieinntektene, samtidig som de langsiktige forpliktelsene også øker. Med en opptjeningssats på 5 prosent kan premien fra 2027 være **0,31 prosentpoeng lavere** enn i et scenario der AFP-populasjonen ikke endres, for at fondet skal være fullfondert i 2050. Dersom fondet i stedet skal følge samme utvikling som under dagens ordning, kan premien være **0,15 prosentpoeng lavere** enn ved uendret AFP-populasjon.

I det andre scenariet reduseres privat sektor med AFP med 20 prosent, til fordel for privat sektor uten AFP. Dette medfører en umiddelbar nedgang i premieinntektene, men også lavere forpliktelser over tid. Med en opptjeningssats på 5 prosent må premien fra 2027 være **0,50 prosentpoeng høyere** enn i et scenario med uendret AFP-populasjon for at fondet skal være fullfondert i 2050. Dersom fondet skal ha samme utvikling som med dagens ordning, må premien være **0,22 prosentpoeng høyere** enn ved uendret AFP-populasjon. Effekten på premiesatsen er dermed sterkere ved utmelding enn ved innmelding. Dette skyldes trolig at det tar tid før forpliktelsene øker når tilslutningen til ordningen vokser, noe som innebærer at premiesatsen ikke trenger å økes like mye som den ellers ville gjort.

6.5. Staten dekker kostnaden ved overgangsordningen

Når man vanligvis omtaler at staten dekker «overgangsordningen», siktes det primært til *kompensasjonstillegget* – ikke til noen separat overgangsordning i tradisjonell forstand. Da AFP ble

²² Av analytiske grunner er det rimelig å se på et symmetrisk skift. Hverken størrelsesorden eller retning er ment å angi anslag på hva som er mest sannsynlig.

lagt om i 2011, hadde de første årskullene som gikk inn i ny ordning lav opptjening i det nye systemet. For å sikre at disse ikke fikk et for lavt pensjonsnivå ved tidliguttak, ble det innført et særskilt *kompensasjonstillegg* finansiert fullt ut av staten. Dette tillegget er atskilt fra det ordinære statlige bidraget, altså tredelen av samlet utbetalt AFP.

Kompensasjonstillegget er livsvarig for dem som mottar det, og fases ut gradvis etter hvert som yngre kull – som har opptjent mer i ny ordning – erstatter de eldre. Fra og med 1963-kullet er tillegget fullt utfaset, men siden det er livsvarig for dem som allerede mottar det, vil staten ha utgifter til dette i mange år fremover. I 2024 utgjorde kompensasjonstillegget alene vel 1,5 milliarder kroner av statens samlede AFP-bidrag på 5,5 milliarder kroner. Samlet sett dekket staten altså om lag 44 prosent av de totale pensjonsutgiftene, når kompensasjonstillegget regnes med.

Når vi i denne rapporten omtaler at staten dekker overgangsordningen, menes at staten dekker den midlertidige merkostnaden som følger av at kvalifikasjonsvilkårene knyttet til ansiennitet i gjeldende ordning avvikles umiddelbart også for AFP1. AFP1 beregnes på grunnlag av inntektshistorikken til og med 2019. Dersom kvalifikasjonsvilkårene i stedet videreføres for denne delen av ytelsen, vil retten til AFP1 avhenge av om vilkårene er oppfylt i perioden på ni år før fylte 62 år. AFP2 beregnes i begge tilfeller på grunnlag av inntekt i AFP-bedrift fra og med 2020. Umiddelbar avvikling av kvalifikasjonsvilkårene gir høyere kostnader i innfasingsperioden, og det er denne merkostnaden staten forutsettes å dekke.

Med en opptjeningssats på 5 prosent kan premiesatsen fra 2027 settes til 3,70 prosent dersom kvalifiseringskravet videreføres og staten i tillegg dekker kostnadene ved overgangsløsningen, gitt at fondet skal være fullfondert i 2050. Dette er **0,14 prosentpoeng** lavere enn i den midlertidige tretrinnsmodellen uten dette ekstra statlige bidraget, der premiesatsen er 3,84 prosent. Dersom målet i stedet er samme fonderingsgrad som ved videreføring av dagens ordning uten medregning, kan premiesatsen settes til 3,41 prosent. Dette er **0,07 prosentpoeng** lavere enn i den midlertidige tretrinnsmodellen, der premiesatsen er 3,48 prosent.

6.6. Økte aldersgrenser

Dersom aldersgrensene i folketrygden øker, slik som skissert i Pensjonsutvalgets forslag i NOU 2022: 7 og Meld. St. 6 (2023–2024), vil det være naturlig at dette også får konsekvenser for AFP, der aldersgrensene trolig bør endres i takt med *normert pensjoneringsalder*, som er den nye betegnelsen på aldersgrensen som i dag er 67 år. I det følgende vil vi se på effekten av forslaget skissert i NOU-en og Stortingsmeldingen, men med ett avvik. Mens forslaget tidligere har blitt utredet med start i 2026 (som nå er passert) har vi utsatt startåret for økende aldersgrenser til 2031. Året 2031 er når 1964-kullet blir 67 år, og blir dermed første året da normert pensjoneringsalder øker. Nedre aldersgrense vil øke tidligere - fra 2026 i beregningene.

Med økende aldersgrenser, vil utbetalingen av AFP skje ved en høyere alder, men det vil også forskyve tidspunktet for å innfri de ulike inngangskravene for AFP. Det innebærer på den ene siden en økt sannsynlighet for å diskvalifisere på kravet om ansettelse på uttakstidspunktet, men på den annen side en forlenget mulighet for å innfri kravet til «lang ansiennitet» i ansiennitetsregelen for de årskullene som eventuelt omfattes av den.

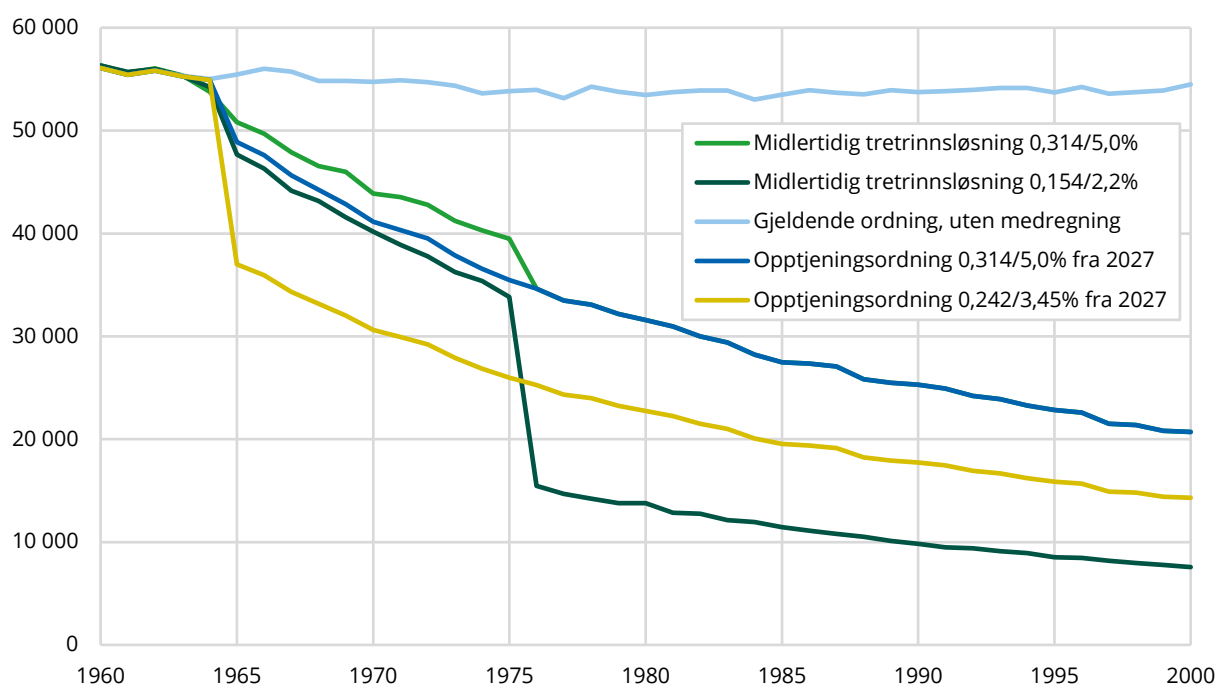
Effekten av at kvalifiseringskravet i gjeldende ordning, som i dag er knyttet til 62-årsdagen, flyttes oppover er tredelt; en kan bli ufør i perioden fra 62 år til ny nedre aldersgrense, en kan skifte jobb eller en kan tre ut av arbeidslivet. Trolig er effektene av dette ganske marginale, fordi aldersgrensene skal økes gradvis.

Når det gjelder AFP-ytelsen, følger den etter gjeldende ordning tett på utviklingen i folketrygdens ytelser. Som vi viste i figur 4.6 vil den gjennomsnittlige ytelsen også etter gjeldende ordning falle

dersom aldersgrensene forblir faste, og forklaringen er at selv full kompensasjon for effekten av levealdersjusteringen ikke kan opprettholde gjennomsnittsyttelsen over tid når øvre aldersgrense på 75 år blir begrensende. Med økende aldersgrenser ser vi at gjennomsnittsyttelsen med gjeldende ordning opprettholdes om lag på dagens nivå over tid, i tråd med den utviklingen som også vil bli for folketrygden, jf. figur 6.2.

Yttelsen under opptjeningsregler vil likevel falle over tid, som er en naturlig konsekvens av at mange flere får *noe* AFP. Det at flere får noe innebærer naturligvis at gjennomsnittsyttelsen faller, på lik linje med hovedberegningene i figur 4.6.

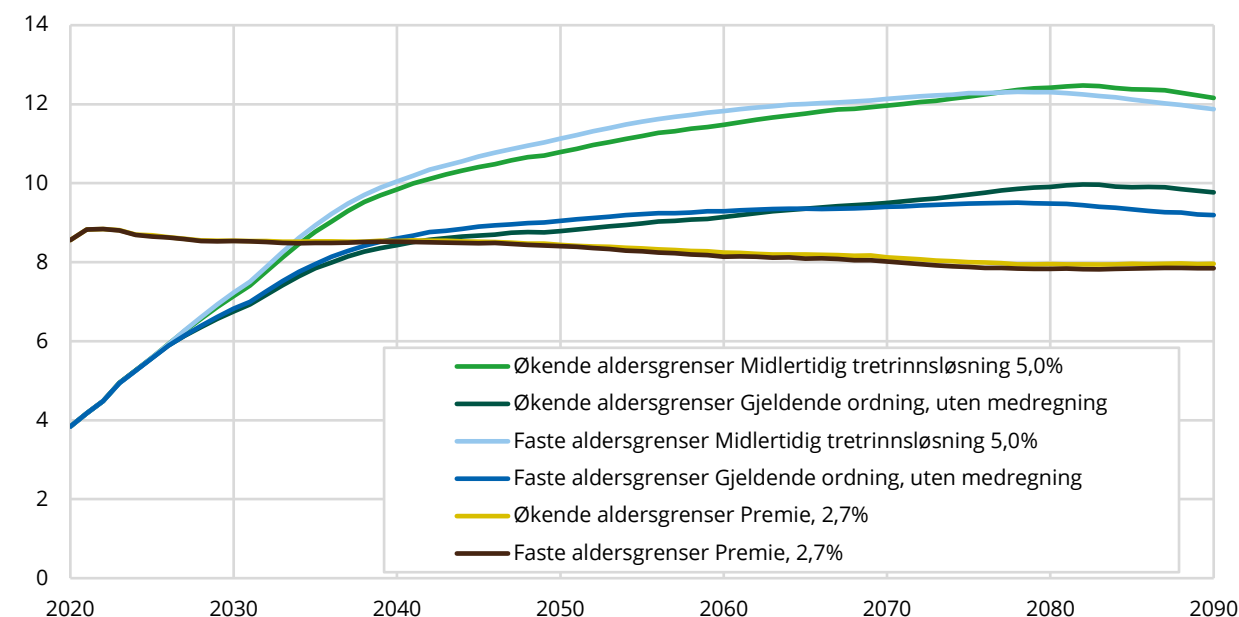
Figur 6.2 Gjennomsnittlig AFP-yttelse for ulike alternativer med økende aldersgrenser, for de med beløp. I 2023-kroner. Etter årskull.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene.

Figur 6.3 viser inntekter og utgifter til AFP-ordningen med økte aldersgrenser. Opptjeningsperioden for AFP øker også i takt med økte aldersgrenser, som trekker i retning av økte utgifter. Samtidig krympes mottakergruppen noe, som trekker i retning av reduserte forpliktelser. Premiegrunnlaget øker også noe når lengden på opptjeningsperioden øker, som gir noe økte premieinntekter, og dette skjer raskere enn økningen i forpliktelser som følge av lenger opptjeningsperiode.

Figur 6.3 Anslag på Fellesordningens løpende utgifter med en opptjeningssats på 5,0 %, bedriftenes andel, med faste og økende aldersgrenser. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene.

Som for folketrygden vil økte aldersgrenser medføre en utsettelseeffekt som er umiddelbar, men dette forskyver bare utgiftene midlertidig. Samlet sett reduserer trolig økte aldersgrenser finansieringsbyrden av privat AFP på kort til mellomlang sikt, ved at premieinntektene øker noe og utbetalingene forskyves. Med et krav om fullfundering innen 2050 (altså på relativt kort sikt) vil man kunne redusere premiesatsen med **0,20 prosentpoeng**. På noe lengre sikt vil den økte opptjeningen føre til økte utbetalinger og dermed behov for økt premiesats. Premien kan derfor reduseres med **0,07 prosentpoeng** for å oppnå tilsvarende fondsutvikling som gjeldende ordning (uten medregning) når aldersgrensene øker.

6.7. Regulering av ytelser under utbetaling

I MOSART legges det vanligvis til grunn en forventet reallønnsvekst på 1,5 prosent og en forventet inflasjon på 2 prosent på lang sikt. Derfor er det i praksis ingen forskjell på lang sikt mellom gjennomsnitt av pris og lønn eller lønnsregulering med et fratrekk på 0,75.²³ Dersom den langsiktige reallønnsveksten er lavere, for eksempel 1 prosent, vil pensjonsutgiftene øke målt i lønnskroner fordi «fratrekksfaktoren» blir mindre. I løpende kroner vil likevel utgiftene være mindre med lavere reallønnsvekst.

Med prisregulering av pensjoner under utbetaling vil derimot «fratrekksfaktoren» blir større, men fortsatt er det den forventede differensen mellom lønn og pris som vil være avgjørende for MOSART-modellens beregninger, altså hvilken forutsetning man legger til grunn om langsiktig pris- og lønnsvekst. Prisregulering med en forventet reallønnsvekst på 1,5 prosent og en forventet inflasjon på 2 prosent gjør at premiesatsen kan reduseres med om lag 0,5 prosentpoeng eller 0,2 prosentpoeng gitt reallønnsvekst på 1 prosent.

²³ Fordi $1,5 - 0,75 = 0,75$ og $1,5/2 = 0,75$.

Tilsvarende vil premiesatsen kunne reduseres med om lag 0,2 prosentpoeng, dersom pensjonene prisreguleres og reallønnsveksten er 1 prosent, og med 0,5 prosentpoeng dersom reallønnsveksten antas å være 1,5 prosent.

6.8. Oppsummering av alternativer

Tabell 6.1 oppsummerer alternativene beregnet i dette kapitlet. Referansebanen antas å være at man innfører en midlertidig tretrinnsløsning for årskullene 1965-1975, med oppstart 2027, opptjeningssats 0,314% i AFP1 og 5,0 % i AFP2. Innsparingseffektene i)-vi) er oppsummert i Tabell 6.1 målt ved endrede premiesatser gitt en opptjeningsprosent på 5,0 prosent.²⁴

Tabell 6.1 Premiesatser gitt henholdsvis fullfondering i 2050 eller fondering som i gjeldende ordning (uten medregning) under ulike alternativer, alle gitt en opptjeningssats på 5,0 prosent.

	Fonderingsgrad 100 prosent i 2050	Differ- anse	Fonderings- grad som i gjeldende ordning (uten medregning)	Differ- anse
Midlertidig tretrinnsløsning	3,84		3,48	
+ Tak på opptjening på 6 G	3,69	-0,15	3,27	-0,21
+ Minstekrav på 0,75 G	3,77	-0,07	3,40	-0,08
+ Både minstekrav på 0,75 G og tak på opptjening på 6 G	3,63	-0,21	3,21	-0,27
+ Minimum 10 år totalt*	3,46	-0,38	3,20	-0,28
+ Minimum 10 år totalt og tak på opptjening på 6 G	3,39	-0,45	3,05	-0,43
+ Minimum 10 år totalt og minstekrav 0,75 G	3,43	-0,41	3,16	-0,32
+ Maksimal livstidsinntekt 200 G*	3,63	-0,21	3,28	-0,20
+ Maksimal livstidsinntekt 200 G og tak på opptjening på 6 G	3,56	-0,28	3,18	-0,30
+ Maksimal livstidsinntekt 200 G og minstekrav 0,75 G	3,57	-0,27	3,21	-0,27
+ 20 prosent økt tilslutning til ordningen	3,53	-0,31	3,33	-0,15
+ 20 prosent redusert tilslutning til ordningen	4,34	0,50	3,70	0,22
+ Staten dekker kostnaden ved overgangsordningen	3,70	-0,14	3,41	-0,07
+ Økende aldersgrenser	3,64	-0,20	3,41	-0,07
+ Økende aldersgrenser, inkludert uføre	4,17	0,33	3,99	0,51
+ Prisregulering av ytelsene gitt 1 prosents reallønnsvekst	3,65	-0,19	3,25	-0,23
+ Prisregulering av ytelsene gitt 1,5 prosents reallønnsvekst	3,31	-0,53	3,06	-0,42
Opptjening fra 2027 (fra tabell 5.1)	3,69	-0,15	3,41	-0,07

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. * Inkludert år før 2020 og i offentlig sektor. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (med medregning), opptjeningssats 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2 fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene.

For alternativer som i liten grad overlapper – som å kombinere minstekrav og tak – vil den samlede effekten være om lag lik summen av de to tiltakene. For alternativer som overlapper blir det annerledes. For eksempel er effekten av å innføre et tak på opptjening på 6 G, altså at opptjeningsgrunnlaget stanser på 6 G, om lag 0,15. Effekten av å sette et tak på den totale livstidsinntekten som brukes i beregningen av AFP på 200 G er om lag 0,21. Kombinerer vi de to blir den samlede innsparingen på satsen 0,28 som er betydelig mindre enn summen av de to hver for seg. Det alternativet som synes å ha størst effekt, enten alene eller i kombinasjon med andre, er kravet til minstetid i ordningen.

²⁴ Alternativt kunne man beregnet kostnadsendringen gjennom endringer i premienøytral sats. Slike beregninger er imidlertid mye mer krevende. Vi går ut ifra at de ville gitt samme kvantitative konklusjoner når det gjelder hvilke tiltak som gir stor eller liten innsparingseffekt, eller gir ytterligere kostnader.

7. Alternativ med høyere sats og full opptjening på 25 år

I sats/ytelsesalternativet med opptjeningsprosent på 5 prosent vil det ta om lag 37 år i gjennomsnitt å oppnå samme nivå på ytelsen som i gjeldende ordning når opptjeningsgrunnlaget er kun i AFP2. Beregninger viser at sparesatsen må være 6,5 prosent for å kunne gi en AFP tilsvarende dagens ordning etter 25 år i en opptjent ordning som er fullt innfasert uten overgangsordning.

For å redusere kostnaden ved et slikt alternativ med høyere sats kan man sette en maksgrense i toppen slik at ingen får mer enn det man ville fått i dagens ordning. Det er ulike måter å operasjonalisere en slik maksgrense på. Man kan

- sette et kronetak på mulig årlig AFP-ytelse for eksempel 0,5G (som er drøye 68 000 kr i 2026-kroner, tilsvarende ca. 58 000 2023-kroner som brukes i denne rapporten),
- sette et tak på maksimal inntekt som i avsnitt 6.2, men fastsatt til 25 år ganget med 7,1 G (maks inntekt i ordningen) = 178 G, eller
- sette maks antall år til 25 år slik at kun de siste 25 år i ordningen teller.

Det betyr at ved alle disse beregningene fungerer taket slik at alle som har et lønnsgrunnlag som er høyere enn disse takene vil få en lavere AFP enn med dagens ordning. I tillegg kan man innføre en minstetid i ordningen som skissert i avsnitt 6.2. Tabell 7.1 viser kalibrerte premiesatser under alternativene a) til c) med og uten krav til minstetid i ordningen, og gitt opptjening på 0,314 prosent i AFP1 og 6,5 prosent i AFP2.

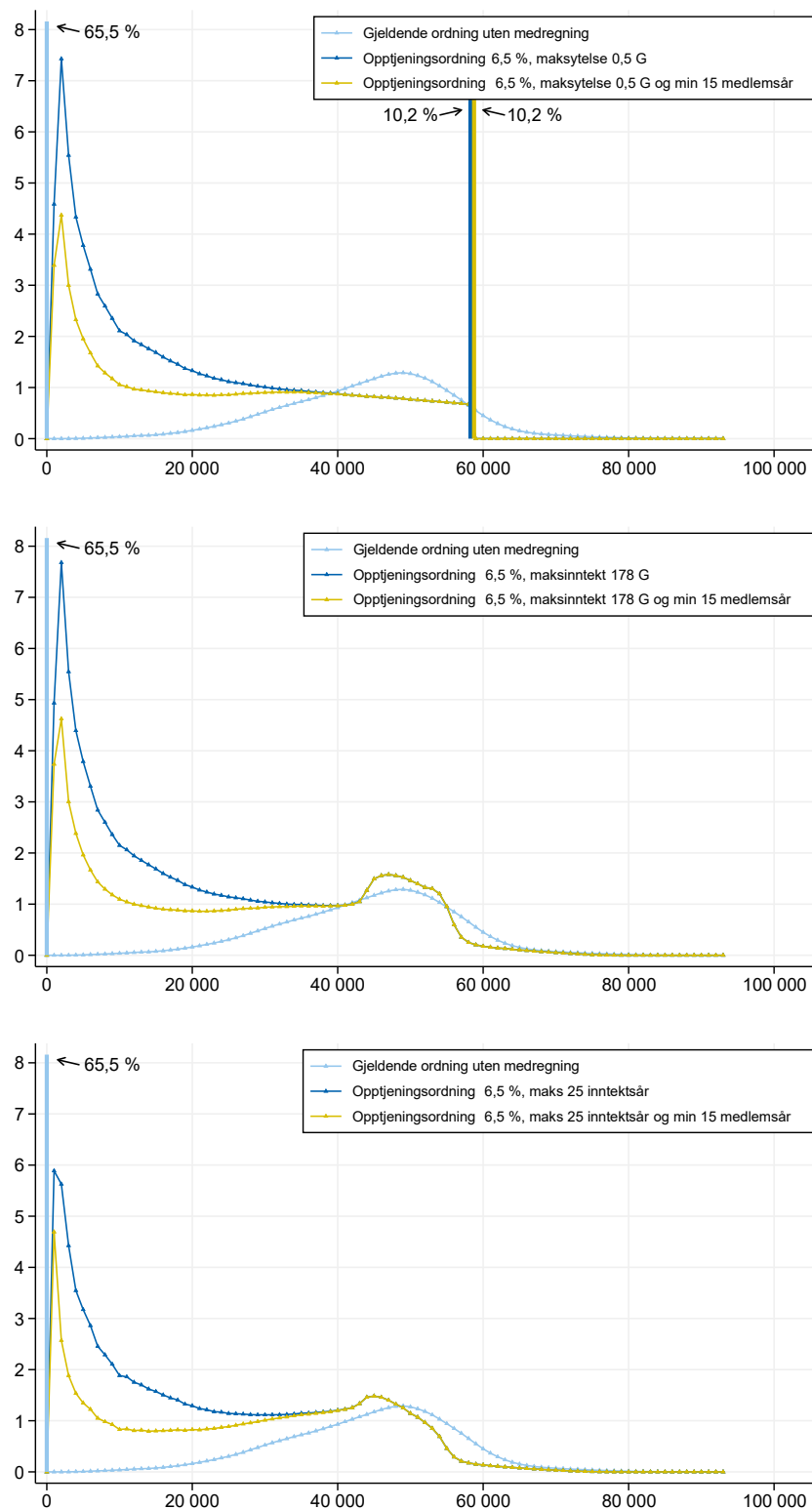
Tabell 7.1 Premiesatser gitt henholdsvis fullfondering i 2050 eller fondering som i gjeldende ordning (uten medregning), opptjeningsatts 0,314 prosent i AFP1 og 6,5 prosent i AFP2.

	Fonderingsgrad 100 prosent i 2050	Fonderings-grad som i gjeldende ordning (uten medregning)
Midlertidig tretrinnsløsning 6,5% og maks ytelse 0,5G	3,96	3,94
Midlertidig tretrinnsløsning 6,5% og maks inntekt 178G	4,27	3,99
Midlertidig tretrinnsløsning 6,5% og maks 25 inntektsår	4,26	3,85
Midlertidig tretrinnsløsning 6,5%, maks ytelse 0,5G, min 15 medlemsår	3,58	3,50
Midlertidig tretrinnsløsning 6,5%, maks inntekt 178G, min 15 medlemsår	3,86	3,53
Midlertidig tretrinnsløsning 6,5% maks 25 inntektsår, min 15 medlemsår	3,85	3,40

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Midlertidig tretrinnsløsning: videreføring av gjeldende regelverk (kvalifiseringsregler) til og med 1975-kullet, innføring av ansiennitetsregelen for alle årskull til og med 1975 med start i 2027, og innføring av opptjent AFP (med medregning), opptjeningsatts 0,314/6,5 % for AFP1/AFP2 fra 2027 for alle som ikke får AFP etter de to andre inngangene.

Tabell 7.1 oppsummerer effekten målt ved premiesatser av de ulike maksgrensene. Figur 7.1 viser fordeling av ytelsene under de tre alternativene, sammenliknet med dagens ordning, for årskullene 2000-2010. Årskullene 2000-2010 er valgt som en illustrasjon på hvordan ytelsen vil bli påvirket når en eventuelt opptjent ordning er fullt innfasert.

Figur 7.1 Fordeling av ytelsene med en opptjeningssats på 6,5 %, under ulike maksgrenser med og uten krav til minstetid i ordningen, og sammenliknet med gjeldende ordning uten medregning. Årskullene 2000-2010.

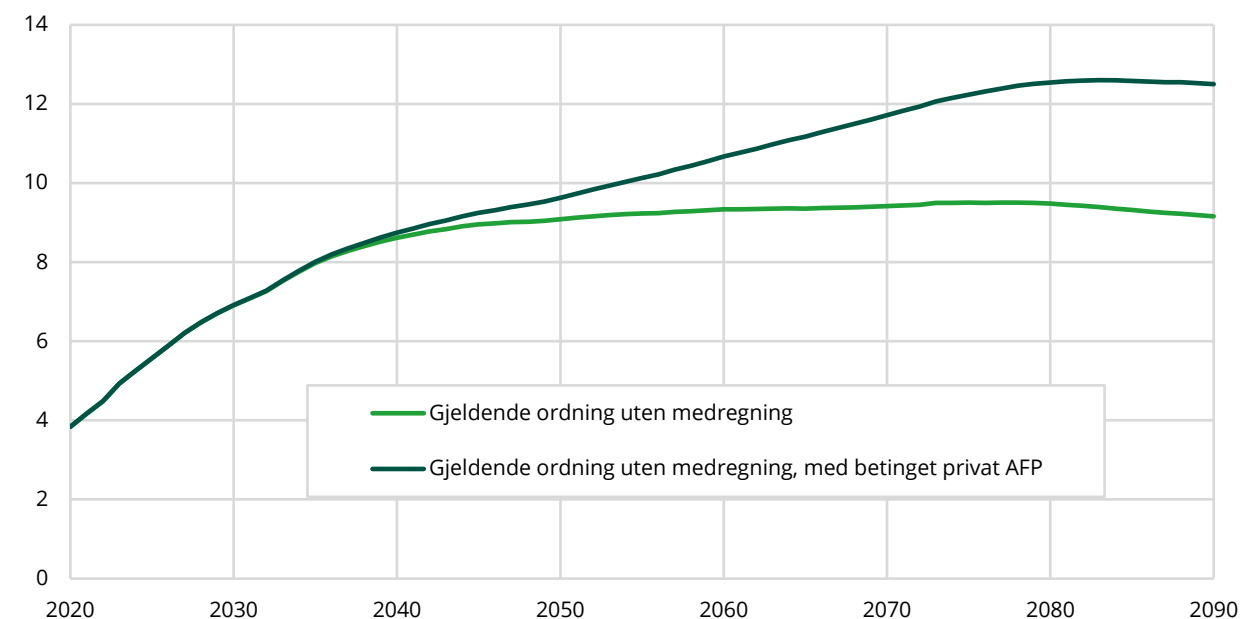

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Opptjeningsordning: innføring av opptjent AFP i 2027 med opptjeningsprosent 6,5 % i AFP2 fra og med 2020. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for enten gjeldende ordning eller opptjeningsordning.

8. Betinget privat AFP

Til slutt vil vi vurdere et alternativ der det innføres en ordning som likner den i offentlig sektor, der det gis en ytelse til de som ikke kvalifiserer til AFP i gjeldende ordning. Lik ordningen i offentlig sektor antas det at pensjonen opptjenes som 3 % av pensjonsgrunnlaget (AFP2) opp til 7,1 G fra 2020, og at uføre er inkludert. En betinget privat AFP vil fortsatt være en kvalifiseringsordning, da kvalifisering vil skje i forhold til vedtektenes kriterier på uttakstidspunktet. Midlene settes ikke av i den enkeltes navn.

Figur 8.1 Anslag på Fellesordningens løpende utgifter med en betinget AFP i privat sektor. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART.

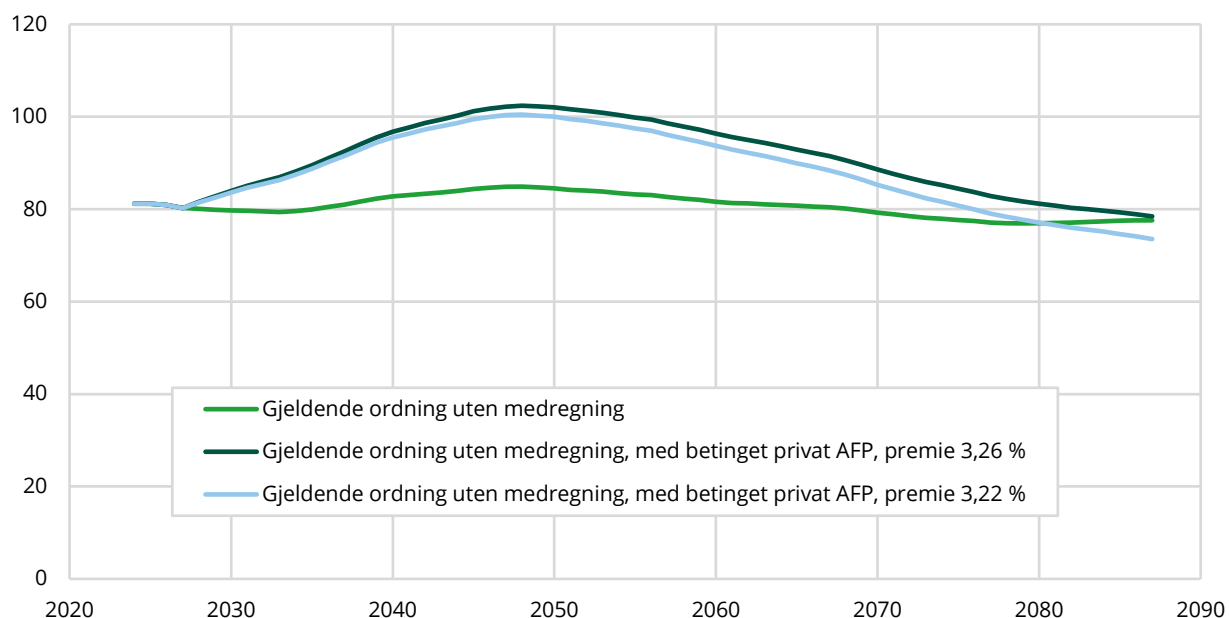
Siden pensjonsgrunnlaget for betinget privat AFP starter i 2020 vil utgiftsøkningen være beskjeden på kort sikt, men gi relativt større utgifter på lengre sikt. Mot slutten av framskrivingsperioden vil utgiftene komme opp i over 3 milliarder årlig, noe som tilsvarer 1/3 av gjeldende ordning. Se også tabell 8.1 som viser hvordan samlede forventede utbetalinger øker. Nødvendig premiesats for å oppnå fullfundering i 2050 blir 3,22 prosent eller 3,26 prosent med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. Figur 8.2 illustrerer utviklingen i fonderingsgraden med disse to premiesatsene. Fordi utgiftene kommer på lang sikt vil det kreve høyere premie for å oppnå fonderingsgrad som i gjeldende ordning enn å oppnå fullfundering i 2050. Formålet bak kravet om fullfundering i 2050 er å sikre at ordningen over tid oppfunderes. Dette skal gjelde også for en lang tidshorisont. Et premienivå beregnet ut fra krav om fullfundering i 2050 vil derfor for denne modellen ikke være tilstrekkelig til å levere på formålet. Dette vises i figur 8.2 ved at fonderingsgraden faller etter 2050, samt tabell 8.1 som viser at forpliktelser ikke dekket av fond øker hvis man ser langt frem, samt at samlede forventede utbetalingene som ikke er dekket av fond øker betydelig frem i tid.

En del av utgiftsøkningen skyldes at uføre er inkludert. Uten uføre ville nødvendig premiesats for å oppnå fullfundering i 2050 blitt 3,12 prosent eller 3,05 prosent med utvikling i fonderingsgraden som i gjeldende ordning. Dersom opptjeningsprosenten settes til 5 % i stedet for 3 % blir premiesatsene henholdsvis 3,40 og 3,63 prosent.

Figur 8.3 viser simulert fordeling av ytelsene for årskullene 2000-2010, altså årskull som vil ha nesten hele sin opptjeningshistorie etter 2020. I disse årskullene vil det være 65 prosent som ikke

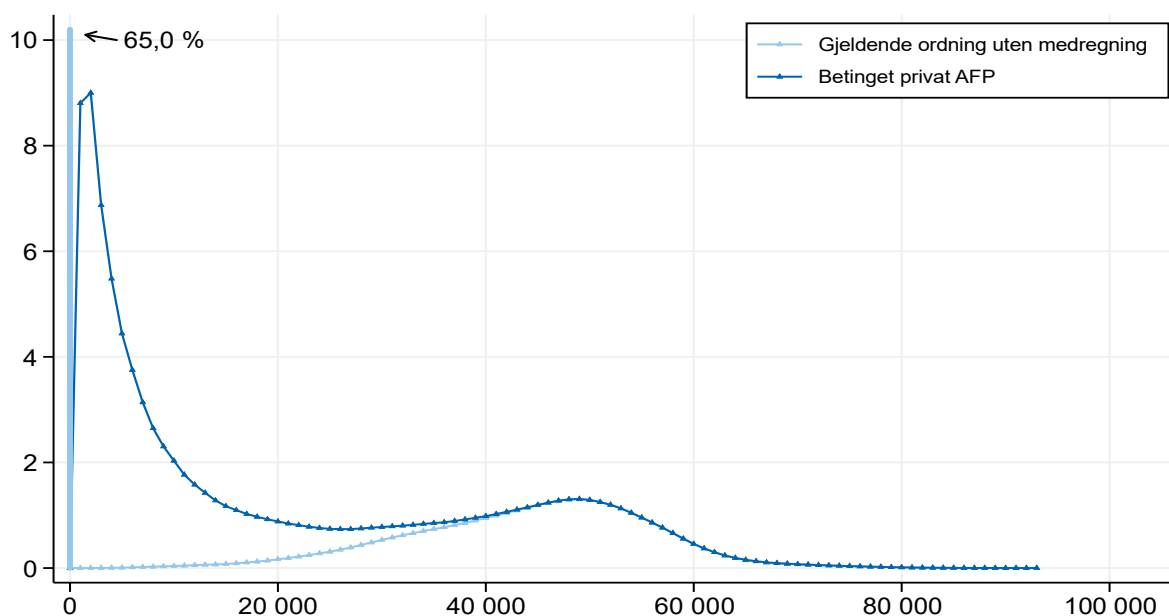
kvalifiserer til AFP i gjeldende ordning i simuleringene.²⁵ Med betinget privat AFP vil de få en liten ytelse, de fleste av dem en svært liten ytelse. Om lag 18 prosent får beregnet en ytelse på under 3000 kroner. Figur 8.4 og 8.5 viser tilsvarende figurer for årskullene 1965-1975 og 1976-1986.

Figur 8.2 AFP-fondet i prosent av bedriftens juridiske forpliktelser til personer 62+ med betinget privat AFP og premiesats på henholdsvis 3,26 og 3,22 prosent. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART

Figur 8.3 Simulert fordeling av ytelsene i gjeldende ordning uten medregning, med og uten betinget privat AFP. Årskullene 2000-2010.

²⁵ I figur 7.1 er andelen som får null ytelse i gjeldene ordning 65,5 % fordi det sammenliknes med en opptjeningsordning med medregning. I figur 8.3 er andelen som får null ytelse de som ikke kvalifiserer til AFP i gjeldende ordning uten medregning.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning uten medregning: videreføring av kvalifiseringsregler. Betinget privat AFP: Videreføring av kvalifiseringsregler, men at de som ikke kvalifiserer til AFP får 3 % av pensjonsgrunnlaget (AFP2) opp til 7,1 G fra 2020. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for en ytelse i enten gjeldende ordning eller betinget privat AFP.

Tabell 8.1 Framskrivninger av utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser med betinget privat AFP, med og uten uføre. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080. Gjeldende AFP-ordning, og betinget AFP som 3 % av pensjonsgrunnlaget (AFP2) opp til 7,1 G fra 2020 og premiesats forutsatt full fondsdekning i 2050.

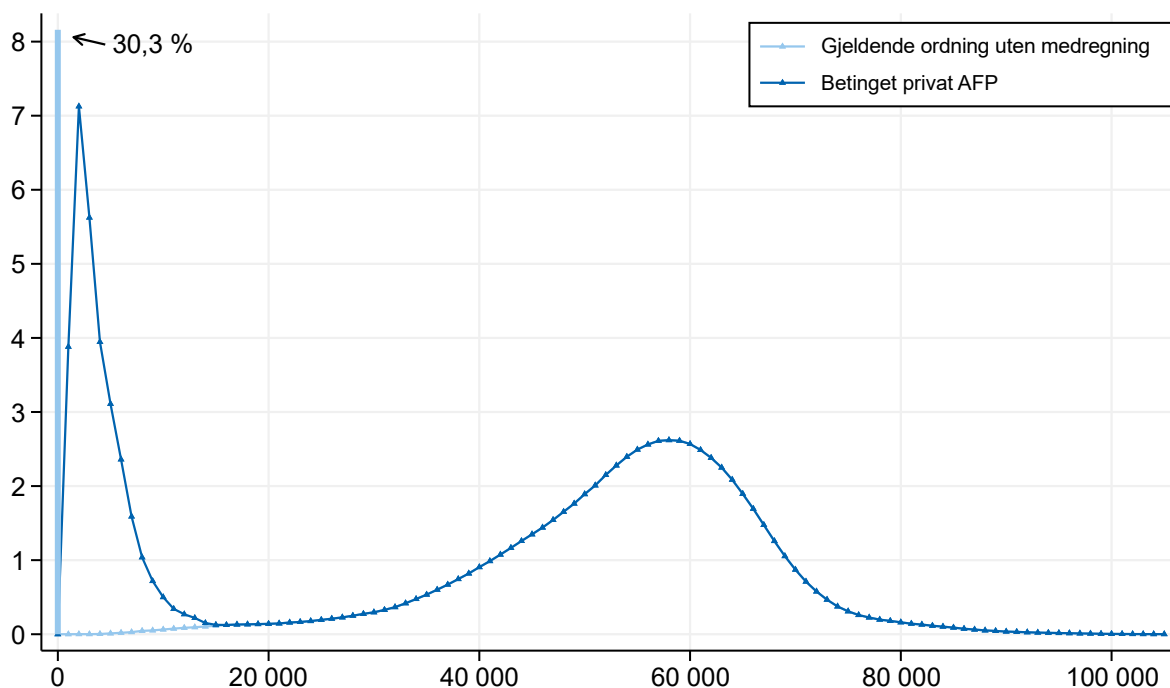
	2030	2035	2040	2045	2050	2060	2070	2080
Premieinntekter								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	8,5	8,5	8,6	8,5	8,4	8,2	8,1	8,0
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, 3,22%	10,2	10,2	10,2	10,2	10,1	9,8	9,7	9,5
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 5% fra 2038, 3,58%	11,3	11,3	11,3	11,3	11,2	10,9	10,8	10,5
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 2,4% fra 2038	8,5	8,5	8,6	8,5	8,4	8,2	8,1	8,0
Fellesordningens utgifter								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	6,9	8,0	8,6	9,0	9,0	9,3	9,4	9,5
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, 3,22%	6,7	7,8	8,6	9,2	9,5	10,4	11,5	12,5
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 5% fra 2038, 3,58%	7,1	8,5	9,4	10,1	10,4	11,3	11,9	12,3
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 2,4% fra 2038	7,1	8,5	9,0	8,7	8,3	7,2	6,3	6,1
Statens utgifter								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	3,5	4,0	4,3	4,5	4,5	4,7	4,7	4,7
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, 3,22%	3,4	3,9	4,3	4,6	4,7	5,2	5,7	6,2
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 5% fra 2038, 3,58%	3,6	4,2	4,7	5,0	5,2	5,7	5,9	6,1
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 2,4% fra 2038	3,6	4,2	4,5	4,4	4,1	3,6	3,1	3,0
Fondsmidler								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	90,1	99,8	105,7	109,6	112,3	114,6	114,2	110,7
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, 3,22%	100,3	118,9	133,7	146,3	157,0	171,0	173,6	163,7
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 5% fra 2038, 3,58%	106,6	129,3	147,4	162,4	175,2	193,8	205,1	210,1
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 2,4% fra 2038	89,5	97,2	100,2	103,6	109,2	128,5	158,9	195,1
Samlede forventede utbetalinger								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	242,6	251,9	257,3	261,0	263,8	266,3	266,0	262,3
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, 3,22%	299,6	322,2	340,4	356,7	371,9	396,0	408,9	409,7
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 5% fra 2038, 3,58%	305,7	324,2	310,5	321,9	331,2	342,0	344,1	338,3
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 2,4% fra 2038	305,7	324,1	215,9	203,3	192,6	177,1	169,4	164,0
Forpliktelser 62+								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	113,1	124,9	127,7	129,8	132,9	140,5	144,2	143,8
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, 3,22%	113,8	127,8	134,0	141,0	150,7	175,0	194,4	201,2
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 5% fra 2038, 3,58%	121,2	138,6	147,6	155,6	164,5	183,2	193,9	193,6
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 2,4% fra 2038	121,2	138,6	130,1	117,9	108,8	99,7	97,3	94,5
Samlede forventede utbetalinger ikke dekket av fond								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	152,4	152,0	151,6	151,4	151,5	151,7	151,7	151,6
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, 3,22%	199,2	203,3	206,8	210,5	214,9	225,0	235,3	246,1
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 5% fra 2038, 3,58%	199,0	194,8	163,1	159,5	156,0	148,3	139,0	128,2
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 2,4% fra 2038	216,2	226,9	115,6	99,7	83,4	48,6	10,5	-31,1
Forpliktelser 62+ ikke dekket av fond								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	22,9	25,1	22,0	20,3	20,6	25,8	30,0	33,1
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, 3,22%	13,4	9,0	0,3	-5,3	-6,4	4,0	20,8	37,5
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 5% fra 2038, 3,58%	14,5	9,2	0,2	-6,8	-10,7	-10,6	-11,2	-16,5
Midlertidig tretrinnsløsning med 0/3% og 2,4% fra 2038	31,7	41,5	29,9	14,3	-0,4	-28,8	-61,6	-100,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Se vedlegg F for gjeldende ordning med betinget tjenestepensjon under forutsetning om fondsgrad som i gjeldende ordning.

Alternativt kunne man tenke seg en ordning der man innfører en midlertidig tretrinnsordning som skissert i kapittel 4, men erstatter det tredje trinnet med en betinget tjenestepensjon (som vil tilsvare å anta en opptjening på 0 prosent i AFP1 og 3 prosent i AFP2 i en opptjeningsordning), og vente med å innføre en opptjeningsordning med andre satser for AFP1 og AFP2 fra og med 2038. Beregninger viser at dette vil gi tilnærmet samme resultat som beskrevet i avsnitt 5.4 med utsatt

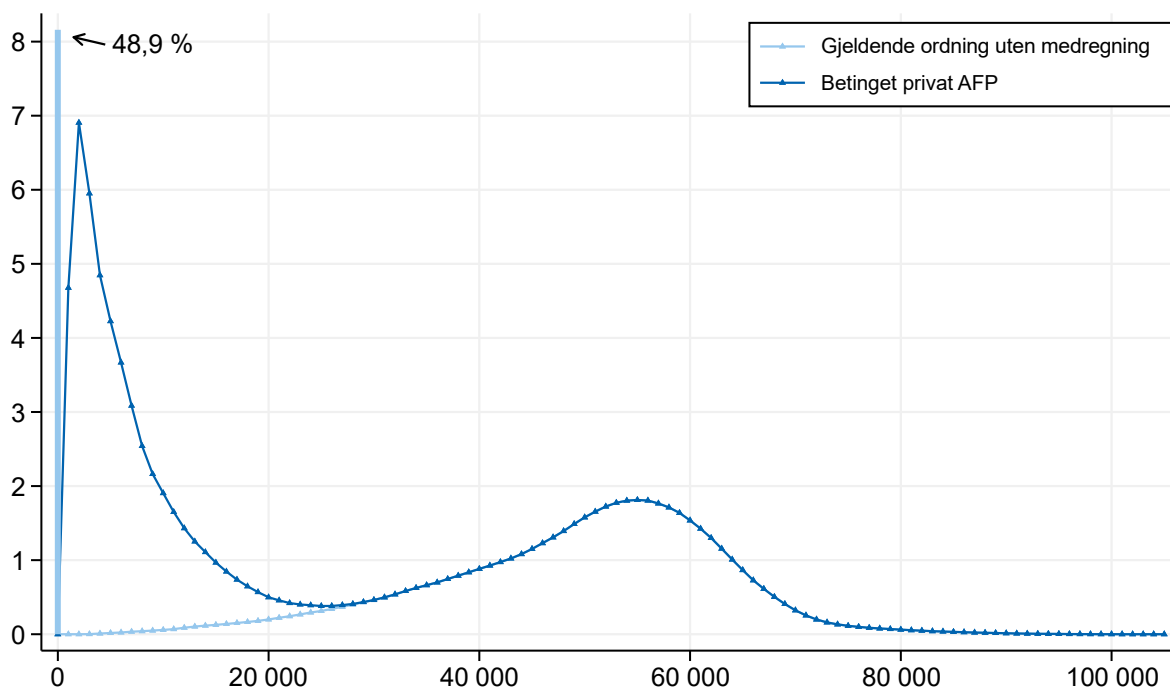
opptjeningsordning (det vil si en premie på om lag 3,5-3,6 for sats/ytelsesalternativet og en premienøytral opptjeningssats på om lag 2,4-2,5 prosent hvis fullfondering i 2050).

Figur 8.4 Fordeling av AFP-ytelse for gjeldende ordning (uten medregning) og betinget privat AFP. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965–1975.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning uten medregning: videreføring av kvalifiseringsregler. Betinget privat AFP: Videreføring av kvalifiseringsregler, men at de som ikke kvalifiserer til AFP får 3 % av pensjonsgrunnlaget (AFP2) opp til 7,1 G fra 2020. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for en ytelse i enten gjeldende ordning eller betinget privat AFP.

Figur 8.5 Fordeling av AFP-ytelse for gjeldende ordning (uten medregning) og betinget privat AFP. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1976–1986.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning uten medregning: videreføring av kvalifiseringsregler. Betinget privat AFP: Videreføring av kvalifiseringsregler, men at de som ikke kvalifiserer til AFP får 3 % av pensjonsgrunnlaget (AFP2) opp til 7,1 G fra 2020. Figuren er beregnet for alle som kvalifiserer for en ytelse i enten gjeldende ordning eller betinget privat AFP.

Referanser

Fredriksen, D., Halvorsen, E., Kruse, H. og A. S. Myhre (2023). *AFP i privat sektor – Analyse av reformalternativer*. SSB Rapporter 2023/41.

Innst. 194 L (2021-2022). *Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (endret regulering av alderspensjon under utbetaling)*

LO/NHO (2021). *Utredning av en mulig reformert AFP-ordning i privat sektor*.

Lovvedtak 50 (2021-2022). *Vedtak til lov om endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (endret regulering av alderspensjon under utbetaling)*

Meld. St. 6 (2023–2024). *Et forbedret pensjonssystem med styrket sosial profil*.

Nergaard, K. og T. Midtsundstad (2025). *AFP i privat sektor*. Fafo-notat 2025:04

NOU 2022: 7. *Et forbedret pensjonssystem*.

Prop. 41 L (2021-2022). *Endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (endret regulering av alderspensjon under utbetaling)*

Ordliste

Begrep	Forklaring
AFP-inntekt	Lønnsgrunnlaget i bedrifter tilsluttet AFP-ordningen
Balanseringsmekanisme	En risikoregulerende mekanisme som balanserer utslaget av risiko demping, her en mekanisme som knytter premiens og ytelsens størrelse til ordningens forventede inntekter og utgifter
Beregningsgrunnlag	Det grunnlag/inntektsgrunnlag som benyttes for å beregne en premie, ytelse eller annet
Bufferfond	Her: et fond som i en «pay-as-you-go»-ordning skal sørge for at man har nok midler
Delingstall	Tall som brukes i forbindelse med levealdersjustering for å beregne årlig pensjon opptjent på beholdningsform. For eldre årskull (født 1943–1953) brukes forholdstall, for årskullene 1954–1962 brukes en kombinasjon av både forholdstall og delingstall.
Fonderingsgrad	Hvor stor andel av en gitt forpliktelse som er fondert
Fondert	At man har fond eller midler som helt eller delvis dekker en gitt forpliktelse
Ikke-uførhet/ikke-uføre	At en person ikke mottar uføretrygd/ikke er ufør
Juridiske forpliktelser	Forpliktelser som er basert på de (samlede) ytelser noen har et juridisk krav på. Her beregnet som størrelsen på rettighetene til personer som har startet uttak eller som oppfyller vilkårene til å kunne starte uttak. Uttak kan tidligst starte ved 62 år
Kompensasjonstillegg	Kompensasjon for levealdersjustering for årskullene 1949–1962, etter overgangen fra gammel AFP til livsvarig AFP i 2011.
Kvalifiseringskrav	Vilkår som avgjør om man er kvalifisert til en bestemt ytelse eller ikke
Levealdersjustering	Fastsettelse av årlig pensjon basert på forventet levealder for ett bestemt årskull
Medregning	Sammenlegging av tid i AFP-bedrift mellom offentlig og privat sektor
Minstekrav	Kvalifiseringsvilkår med krav til minstetid eller beløp for å kvalifisere for en ytelse
Nettorente	Rente over lønnsvekst
Opptjening	En beskrivelse av hvordan en ytelse blir til/beregnes
Opptjeningsgrunnlag	Det grunnlag, for eksempel inntekt i AFP bedrift, som sammen med opptjeningssatsen danner opptjeningen
Opptjeningssats	Den satsen som benyttes til beregning av opptjening
Opptjeningstak, eventuelt et intervall for opptjeningen	Setter rammer for hvilket avtalt beregningsgrunnlag som skal legges til grunn for opptjeningen f.eks. 0–7,1 G
Opptjeningsår	Antall år det er opptjening. Vil ved beregning deles i måneder
Pay-as-you-go (PAYGO)	Et system der dagens utbetalinger dekkes av dagens innbetalinger. Dagens AFP har i tillegg et bufferfond

Begrep	Forklaring
Pensjonsbeholdning	Beholdning eller pensjonsrettigheter fra pensjonsgivende inntekt som gir rett til alderspensjon, gitt at visse vilkår oppfylles
Pensjonsforpliktelse	En forpliktelse til å utbetale avtalt pensjon, gitt at visse vilkår er oppfylt
Premie	Premie er prisen på ytelsen/forsikringen/produktet
Premiegrunnlag	Den lønnen for de ansatte bedriften må betale premie av
Premiesats	Den sats som benyttes ved beregning av premie
Regulering av ytelsen under opptjening	Hvordan og på hvilken måte en mulig ytelse reguleres i den perioden den opptjenes
Regulering av ytelsen under utbetaling	Hvordan og på hvilken måte en ytelse reguleres i den perioden den utbetales
Samlede forventede utbetalinger	Et begrep som omfatter både juridiske forpliktelser og beregnede forventede framtidige utbetalinger til personer under 62 år (ikke-juridiske forpliktelser)
Ufonderte forpliktelser	De forpliktelser som ikke dekkes av fond.
Utbetalingsperiode	Den periode man får en ytelse, fra uttakstidspunktet/uttaksalder til enten en fastsatt alder eller til død
Uttaksalder	Den alder man starter uttak av en ytelse/pensjon
Uttakstidspunkt	Det tidspunkt uttak av en ytelse/pensjon starter
Ytelse	En utbetaling

Vedlegg A: To-nivåuttak i gjeldende ordning

Gjeldende AFP-ordning er bygget opp slik at den som tar ut AFP før fylte 67 år mottar en høyere årlig ytelse enn etter fylte 67 år. Dette omtales i utredningen som «to-nivåuttak» – et utbetalingsnivå gjelder i perioden 62–66 år, og et lavere nivå fra 67 år og livet ut.

Forskjellen mellom de to nivåene skyldes et særskilt kronetillegg som utbetales i tillegg til den livsvarige AFP-ytelsen, men kun i perioden fra uttakstidspunktet og frem til fylte 67 år. Dette beløpet går til fradrag ved beregningen av den livsvarige ytelsen, slik at forventet samlet utbetaling skal være den samme uavhengig av når uttaket begynner. Når arbeidstakeren fyller 67 år bortfaller kronetillegget, og AFP reduseres til det underliggende livsvarige beløpet.

Et eksempel illustrerer dette tydelig: En person født i 1963 med 40 års opptjening og lønn på 5 G mottar om lag 59 800 kroner i AFP per år fra 62 til 66 år. Fra 67 år faller ytelsen til om lag 40 600 kroner – en nedgang på 19 200 kroner.

Konstruksjonen var et bevisst og nødvendig grep da ny AFP ble innført i 2011. For de første årskullene som gikk over til det nye systemet var opptjeningsgrunnlaget lavt, og kronetillegget gjorde at ytelsesnivået ved tidliguttak (62 år) ble opprettholdt på et høyere nivå enn ved en jevn livslang utbetalingsprofil.

2021-utredningen peker på tre konkrete problemer med denne konstruksjonen:

1. Ekskluderer noen fra tidliguttak. To-nivåstrukturen bidrar isolert sett til at færre arbeidstakere har reell mulighet til å ta ut alderspensjon fra folketrygden og AFP samtidig fra 62 år, fordi det kombinerte uttakskravet blir vanskeligere å oppfylle siden det kun er den livsvarige delen av AFP som teller med.

2. Kompliserer regelverket. Ordningen er krevende å kommunisere, og det blir vanskeligere for den enkelte å forstå hva AFP-ytelsen faktisk vil utgjøre gjennom pensjonstilværelsen.

3. Forverrer inntektsfallet ved endelig arbeidsavgang. For personer som tar ut AFP tidlig og samtidig fortsetter i arbeid, opplever de et ytterligere inntektsfall når de faktisk slutter i jobb – fordi kronetillegget da allerede er bortfalt eller faller bort kort tid etter.

På bakgrunn av problemene ved to-nivåuttaket legger utredningen til grunn at en framtidig ny AFP skal baseres på ett-nivåuttak – det vil si at AFP-ytelsen skal ha samme verdi i alle år den utbetales, justert for løpende regulering, uten det særskilte kronetillegget.

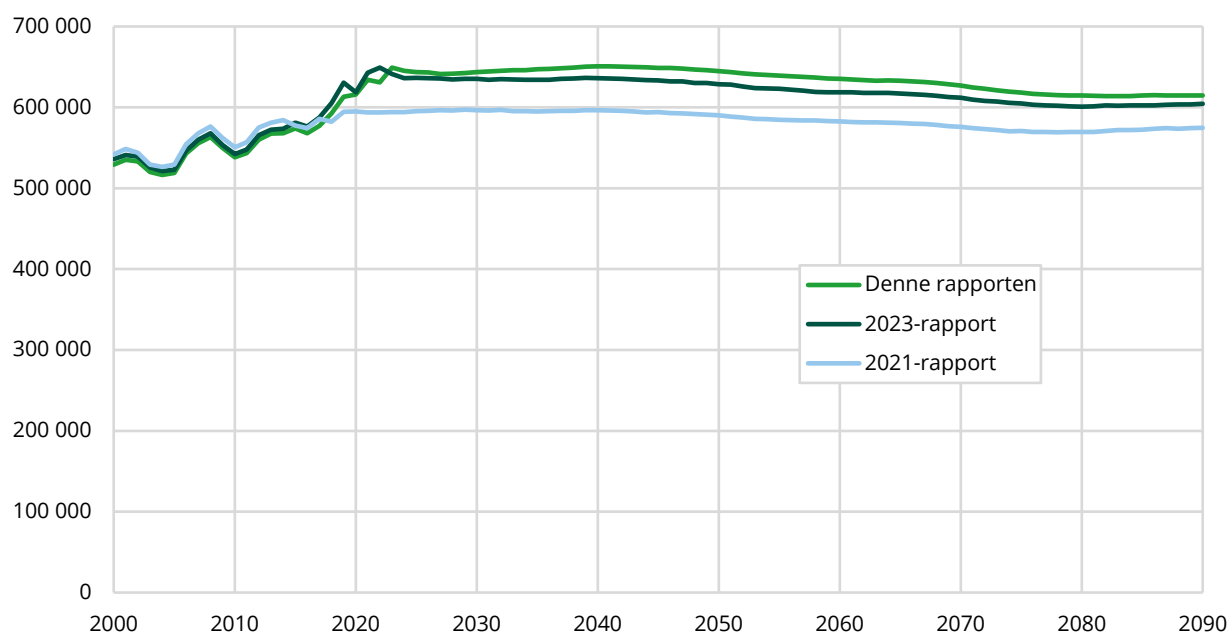
Vedlegg B: Oppdaterte beregninger av tidligere utredete alternativer

I dette avsnittet gjennomgår vi tilsvarende resultater som i LO/NHO (2021) og Fredriksen mfl. (2023), kun med oppdatert modell og datagrunnlag, jf. avsnitt 2.1.

Antall yrkesaktive omfattet av AFP-ordningen

Etter utredningen i LO/NHO (2021) økte antallet yrkesaktive som var omfattet av AFP-ordningen betydelig. Figur B.1 viser at antallet yrkesaktive omfattet av AFP-ordningen i privat sektor i MOSART-modellen økte fra rundt 570 000 i 2016 til i rundt 630 000 i 2022 som er siste observerte år.²⁶ Siden siste år med data er det samme som i forrige rapport (Fredriksen mfl., 2023) vil utviklingen til 2024 være slik som modellen anslår, et anslag som nå ligger noe høyere enn sist. Det er likevel en liten nedgang i antallet omfattet av AFP-ordningen sammenliknet med 2023-rapporten. Dette får betydning for anslagene på Fellesordningens løpende utgifter, se figur B.3.²⁷ Sammenliknet med 2021-rapporten ligger anslagene høyere, som følge av en kraftigere økning i AFP-populasjonen i årene etter 2021-rapporten ble skrevet.

Figur B.1 Antallet yrkesaktive omfattet av AFP-ordningen i MOSART. Etter år

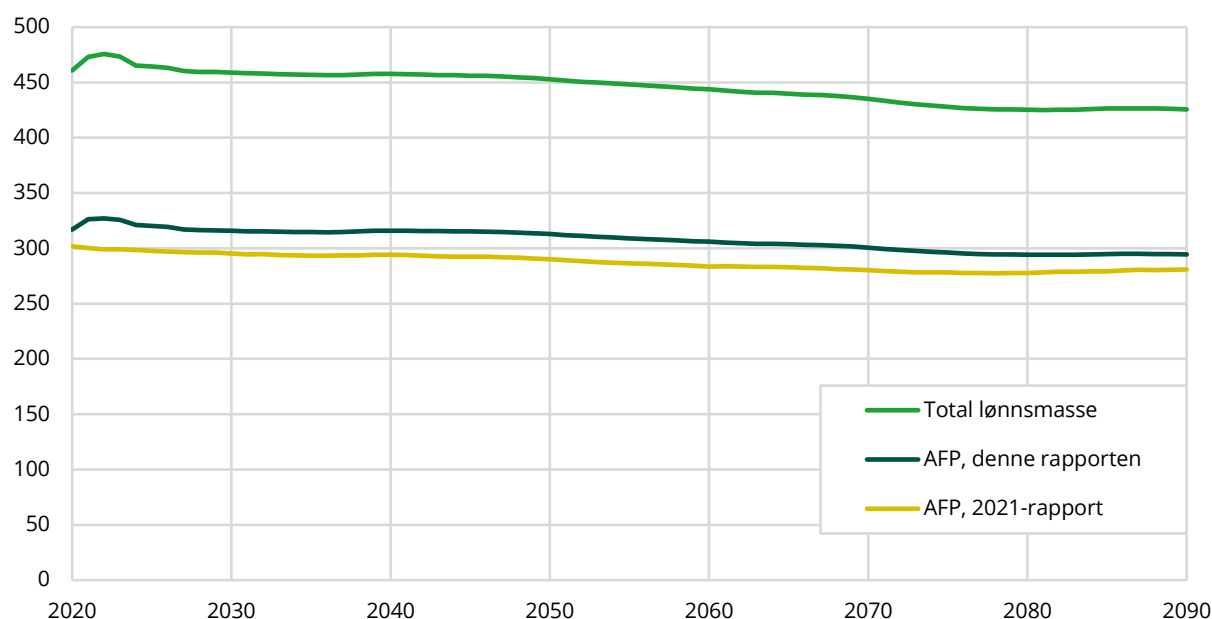
Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Datagrunnlaget i MOSART har ikke direkte opplysninger om AFP-medlemskap men avleder informasjon om medlemskap fra andre kilder. Antallet yrkesaktive som er omfattet av AFP-ordningen vil derfor ikke nødvendigvis sammenfalle nøyaktig med ordningens egne tall.

Premiegrunnlag

Når det gjelder premiegrunnlaget følger utslagene tett utviklingen i antallet som er omfattet av AFP-ordningen. Det betyr at også disse følger tett på den forrige rapporten (Fredriksen mfl., 2023), men med en liten økning i premiegrunnlaget, tilsvarende økningen i AFP-populasjonen.

²⁶ Datagrunnlaget i MOSART har ikke direkte opplysninger om AFP-medlemskap men avleder informasjon om medlemskap fra andre kilder. Antallet yrkesaktive medlemmer vil derfor ikke nødvendigvis sammenfalle nøyaktig med ordningens egne tall.

²⁷ Oppdateringer og forbedringer av datagrunnlaget siden forrige rapport gjør at grafene ikke sammenfaller helt også for historiske data.

Figur B.2 Premiegrunnlag i mrd. 2023-kroner. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. «Total» viser den samlede lønnsmassen, mens «AFP» viser premiegrunnlaget. AFP-premiegrunnlaget er kun lønnskostnadene for arbeidsinntekt i intervallet mellom 1 G og 7,1 G.

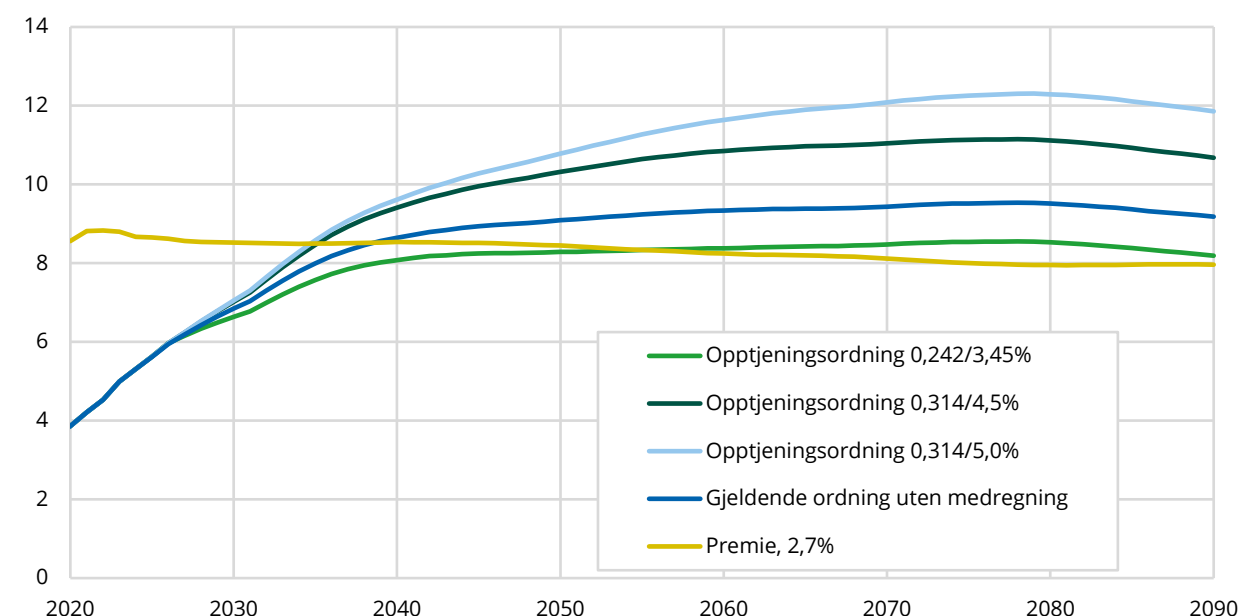
I figur B.2 er «Total lønnsmasse» den samlede lønnsmassen, mens «AFP» viser premiegrunnlaget.²⁸

Fellesordningens utgifter og inntekter

Anslagene på de løpende utgiftene for Fellesordningen, gitt at statens andel er 1/3, følger tett på Fredriksen mfl. (2023) for variantene med sats/ytelsesalternativet. På lang sikt vil kostnadene øke noe sammenlignet med de forrige anslagene, som følge av den økte AFP-populasjonen (se figur B.1).

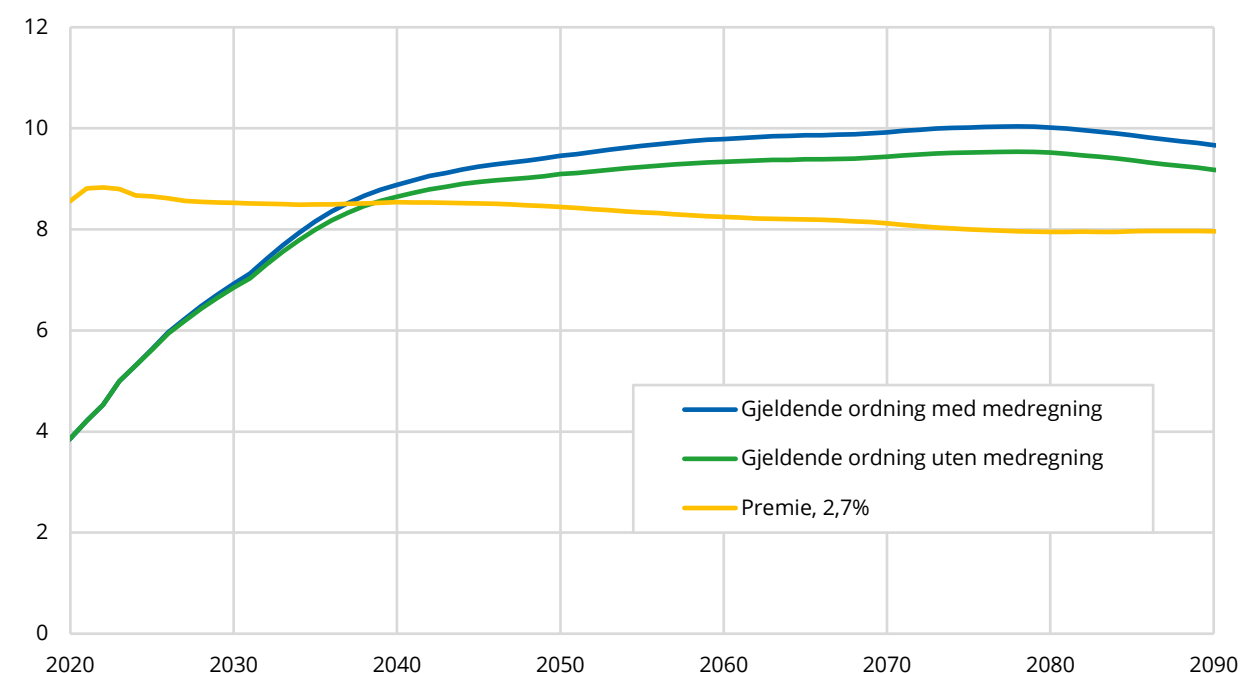
Premienøytral opptjeningsordning er kalibrert til å oppfylle et premiss om fullfundering i 2050 med premiesats 2,7 prosent, vil nå innebære en sats for AFP1 på 0,242 % og for AFP2 på 3,45 %. Det er flere grunner til at denne satsen er annerledes enn i 2021-rapporten. Tidspunkt for overgang fra inntekt som folketrygdens beregningsgrunnlag til inntekt i AFP-bedrifter er flyttet fra 2015 til 2020, og tidspunkt for første årskull omfattet er satt til 1965. Videre er statens andel av utgiftene satt til 1/3 i disse beregningene, der 2021-rapporten la til grunn at statens kostnader i kroner ikke skal utgjøre mer enn i gjeldende ordning. Premiesatsen har videre økt fra 2,5 prosent i 2021-rapporten, til 2,7 prosent benyttet i beregningene her. Det kan også bemerkes at også andre forutsetninger er endret, blant annet har fondets størrelse i utgangsåret blitt betydelig høyere, og forventet utvikling i antallet omfattet av AFP-ordningen har også økt siden 2021-rapporten.

²⁸ AFP-premiegrunnlaget er kun lønnskostnadene for arbeidsinntekt i intervallet mellom 1 G og 7,1 G. Personer med arbeidsinntekt under 1 G betales det dermed ikke premie for. Det betales heller ikke for personer som har fylt 62 år.

Figur B.3 Anslag på Fellesordningens løpende utgifter og inntekter i mrd. 2023-kroner. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Opptjeningsordning (uten medregning): Opptjeningsats 0,242/3,45 %, 0,314/4,5 % eller 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2. Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt. Uten medregning: ikke sammenlegging av ansiennitet i privat og offentlig sektor. Premie 2,7 %: premiesats for medlemsbedrifter.

I denne rapporten analyserer vi ordninger som krever medregning av tid i offentlig sektor. Figur B.4 illustrerer derfor hvilken betydning det vil ha for gjeldende ordning å inkludere medregning av tid i offentlig sektor. Medregning øker kostnadene med en halv milliard i året på sikt, som vil si en prosentvis økning på noe over 5 prosent i året. Premieforskjellen på gjeldende ordning med og uten medregning vil være 0,14 prosentpoeng - altså må premien være 2,84 for å gi samme fondsutvikling som uten medregning og 2,7 prosent.

Figur B.4 Anslag på Fellesordningens løpende utgifter og inntekter med og uten medregning, i mrd. 2023-kroner. Etter år

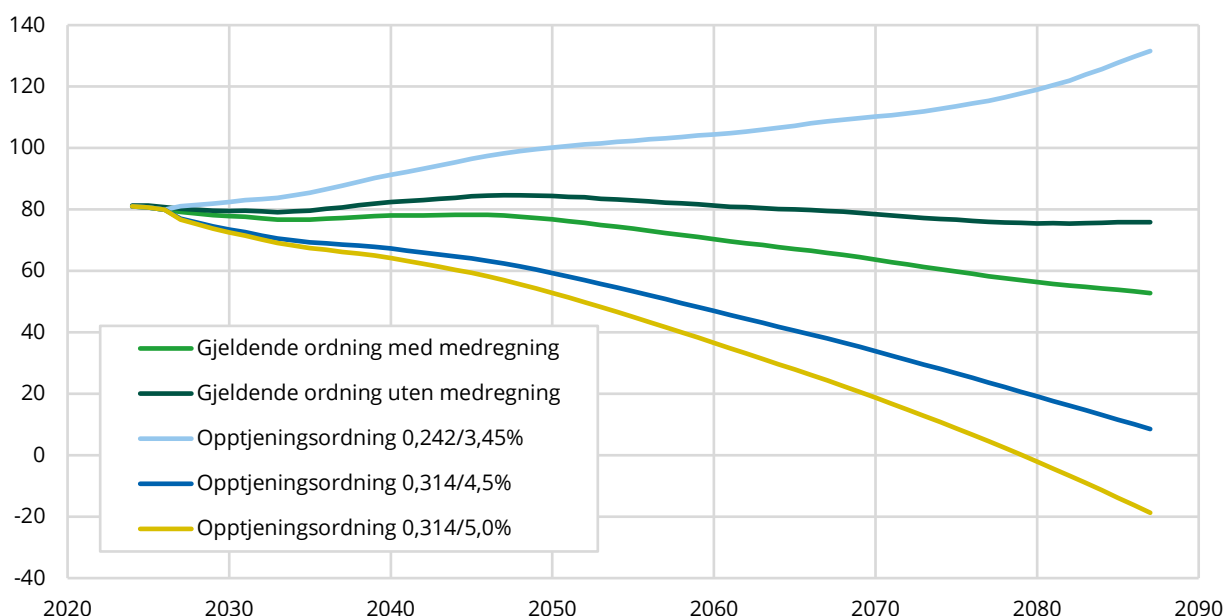
Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Med/uten medregning: med/uten sammenlegging av ansiennitet i privat og offentlig sektor. Premie 2,7 %: premiesats for medlemsbedrifter.

Fondsutvikling

I figur B.4 sammenligner vi utviklingen i AFP-fondet for de fire tidligere hovedalternativene som andel av bedriftenes juridiske forpliktelser. Beregningen av fondsutviklingen tar her utgangspunkt i en premiesats på 2,7 prosent for alle alternativ for hele perioden, det vil si *uten* et krav om at fondet skal bygges opp til å dekke de juridiske forpliktelsene innen 2050. I beregningene legger vi, som i 2021- og 2023-rapportene, til grunn en nettorente på 1 prosent. Med nettorente mener vi her avkastning på AFP-fondet målt i forhold til lønnsveksten. En slik forutsetning er nødvendig for å kunne framskrive utviklingen i fondet og verdien av framtidige forpliktelser over tid. I vedlegg C undersøker vi betydningen av å endre forutsetningen for nettorenten for utviklingen til AFP-fondet.

Som følge av at fondets verdi har steget betydelig i senere tid, vil gjeldende ordning uten medregning holde seg på et nivå med en fonderingsgrad på rundt 80 prosent gjennom hele prognoseperioden. Med «fonderingsgraden» mener vi her de samlede juridiske forpliktelsene som bedriftene har til personer 62+, delt på markedsverdien av AFP-fondet. Med de tilnærmet ytelsesnøytrale alternativene for en opptjent AFP vil fonderingsgraden falle kraftig over tid. Med en opptjeningssats på 5,0 prosent vil fonderingsgraden være negativ før 2080.

Figur B.5 AFP-fondet i prosent av bedriftens juridiske forpliktelser til personer 62+ med en videreføring av premiesatsen på 2,7 %. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Med/uten medregning: med/uten sammenlegging av ansiennitet i privat og offentlig sektor. Premie 2,7 %: premiesats for medlemsbedrifter. Opptjeningsordning (uten medregning): Opptjeningssats 0,242/3,45 %, 0,314/4,5 % eller 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2. Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

Med krav om fullfundering i 2050 ville en opptjeningsordning uten medregning, og med en opptjeningssats på henholdsvis 4,5 og 5,0 prosent, krevd at premiesatsen må økes til henholdsvis **3,50 prosent** og **3,68 prosent i 2027**. Alternativt, dersom man setter som krav at utviklingen i fonderingsgraden skal være lik dagens ordning, beregner vi den nødvendige premiesatsen ved å finne den premiesatsen som gir tilsvarende fonderingsgrad i siste framskrivingsår for de juridiske forpliktelsene (2087). Da vil premiesatsen måtte økes til henholdsvis **3,15 prosent** og **3,39 prosent i 2027**.

Samlede forpliktelser og finansiering

I avsnittet over har vi beskrevet utviklingen i fondet gitt fondets andel av de juridisk forpliktende kostnadene (det vil si for personer 62+). I dette avsnittet vil vi se nærmere på de samlede forventede utbetalinger når man også tar med opptjening i ordningen til de som er under 62 år. Det vil videre bli sett på alternativer for rente og alternativer for statens andel.

Samlede forventede utbetalinger

Tabell B.1 viser anslag for Fellesordningens andel av forpliktelsene knyttet til personer som har fylt 62 år og de beregnede samlede forventede utbetalingene som også inkluderer de under 62 år når en legger til grunn en videreføring av dagens premienivå på 2,7 prosent og en nettorente på 1 prosent. Tabellen viser både utviklingen i gjeldende ordning og for de tre alternativene for reformert AFP som skissert over.

Tabell B.1 Framskrivninger av premieinntekter, utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080. Gjeldende AFP-ordning og opptjeningsordning med ulike opptjeningssatser og premiesatser forutsatt full fondsdekning i 2050.

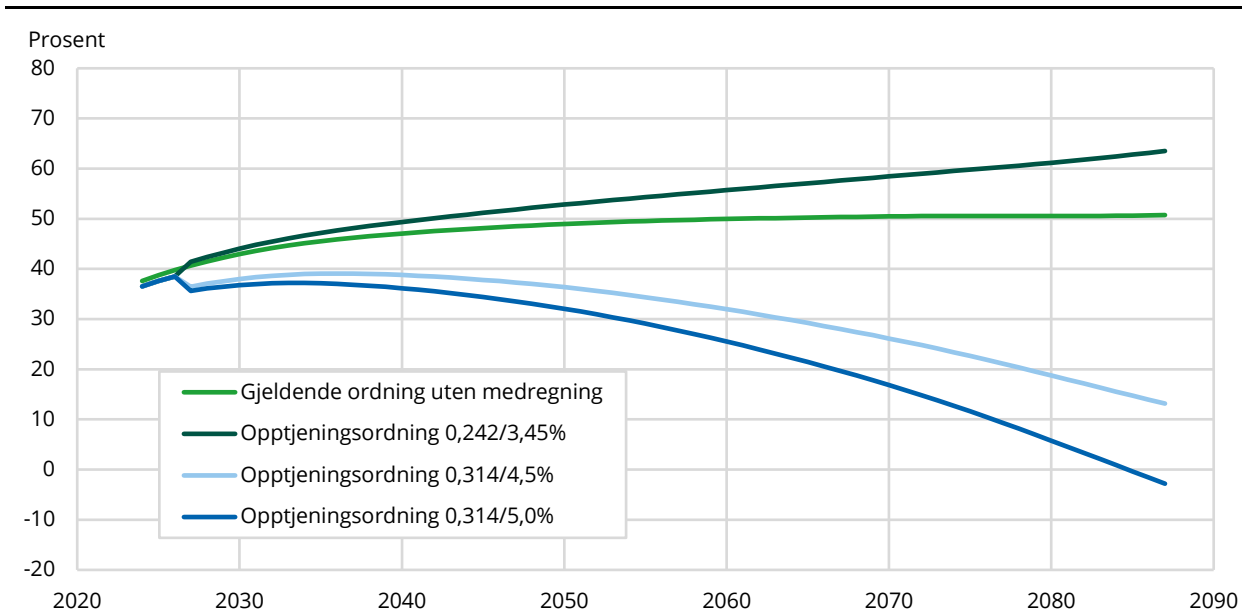
	2030	2035	2040	2045	2050	2060	2070	2080
Premieinntekter								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	8,5	8,5	8,5	8,5	8,4	8,2	8,1	8,0
Opptjeningsordning 0,242/3,45%/2,7%	8,5	8,5	8,5	8,5	8,4	8,2	8,1	8,0
Opptjeningsordning 0,314/4,5%/3,5%	11,0	11,0	11,1	11,0	10,9	10,7	10,5	10,3
Opptjeningsordning 0,314/5,0%/3,68%	11,6	11,6	11,6	11,6	11,5	11,2	11,1	10,8
Fellesordningens utgifter								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	6,8	8,0	8,6	8,9	9,1	9,3	9,4	9,5
Opptjeningsordning 0,242/3,45%/2,7%	6,6	7,6	8,1	8,2	8,3	8,4	8,5	8,5
Opptjeningsordning 0,314/4,5%/3,5%	7,0	8,5	9,4	10,0	10,3	10,9	11,0	11,1
Opptjeningsordning 0,314/5,0%/3,68%	7,1	8,6	9,6	10,3	10,8	11,6	12,1	12,3
Statens utgifter								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	3,4	4,0	4,3	4,5	4,5	4,7	4,7	4,8
Opptjeningsordning 0,242/3,45%/2,7%	3,3	3,8	4,0	4,1	4,1	4,2	4,2	4,3
Opptjeningsordning 0,314/4,5%/3,5%	3,5	4,2	4,7	5,0	5,2	5,4	5,5	5,6
Opptjeningsordning 0,314/5,0%/3,68%	3,5	4,3	4,8	5,1	5,4	5,8	6,0	6,1
Fondsmidler								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	90,2	99,7	105,2	109,0	111,7	114,0	113,3	109,4
Opptjeningsordning 0,242/3,45%/2,7%	90,6	102,0	110,2	117,5	124,6	137,5	149,4	159,5
Opptjeningsordning 0,314/4,5%/3,5%	100,0	121,1	137,3	151,0	162,9	181,6	196,9	209,8
Opptjeningsordning 0,314/5,0%/3,68%	102,3	126,1	144,7	160,3	173,5	192,7	205,3	213,1
Samlede forventede utbetalinger								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	242,5	251,8	257,2	260,9	263,9	266,9	266,9	263,4
Opptjeningsordning 0,242/3,45%/2,7%	225,9	232,3	235,5	237,6	239,2	240,5	239,1	233,9
Opptjeningsordning 0,314/4,5%/3,5%	272,8	287,8	297,5	304,5	309,5	313,2	311,7	305,0
Opptjeningsordning 0,314/5,0%/3,68%	281,8	301,3	315,5	326,5	335,2	344,1	344,9	338,6
Forpliktelser 62+								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	113,4	125,2	127,7	129,4	132,4	140,2	144,3	145,0
Opptjeningsordning 0,242/3,45%/2,7%	110,0	119,3	120,7	121,8	124,3	131,7	135,5	134,1
Opptjeningsordning 0,314/4,5%/3,5%	122,1	140,7	147,9	153,5	159,7	171,4	176,6	174,8
Opptjeningsordning 0,314/5,0%/3,68%	123,5	143,8	153,0	160,9	169,6	186,5	194,9	193,9
Samlede forventede utbetalinger ikke dekket av fond								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	152,3	152,1	151,9	151,9	152,2	153,0	153,6	154,0
Opptjeningsordning 0,242/3,45%/2,7%	135,2	130,4	125,3	120,1	114,7	102,9	89,7	74,4
Opptjeningsordning 0,314/4,5%/3,5%	172,9	166,6	160,2	153,5	146,6	131,7	114,7	95,2
Opptjeningsordning 0,314/5,0%/3,68%	179,5	175,2	170,8	166,3	161,6	151,5	139,6	125,5
Forpliktelser 62+ ikke dekket av fond								
Gjeldende ordning uten medregning, 2,7%	23,2	25,5	22,5	20,4	20,7	26,3	31,0	35,5
Opptjeningsordning 0,242/3,45%/2,7%	19,4	17,4	10,5	4,3	-0,2	-5,8	-13,9	-25,4
Opptjeningsordning 0,314/4,5%/3,5%	22,2	19,5	10,6	2,6	-3,2	-10,2	-20,3	-35,0
Opptjeningsordning 0,314/5,0%/3,68%	21,2	17,7	8,3	0,6	-3,9	-6,2	-10,4	-19,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART.

Tabell B.1 viser at i gjeldende ordning er de juridiske forpliktelsene i 2024 om lag 88 mrd. kroner, mens de samlede forventede utbetalingene er 224 mrd. Mot 2050 anslås de samlede forventede utbetalingene å øke til 265 mrd., der de under 62 år og de over 62 år står for like store andeler.

Fonderingsgraden når de samlede forventede utbetalingene hensyntas vil være om lag 38 prosent i gjeldende ordning i 2024 og øke mot 40 prosent mot slutten av perioden, mens med en premienøytral opptjeningssats på 0,242/3,45 prosent vil fonderingsgraden av samlede forventede utbetalinger komme opp i over 70 prosent. Til tross for økningen i antallet som er omfattet av AFP-ordningen og i fondets startverdi får vi altså om lag samme bilde som i 2021-rapporten der det premienøytrale alternativet for reformert AFP kun nådde en «dekningsgrad» på totalforpliktelsene på vel halvparten (53 prosent) i 2043 (her 52 prosent i 2050).

Figur B.6 AFP-fondet i prosent av samlede forventede utbetalinger med videreføring av premiesats på 27,7 %. Etter år

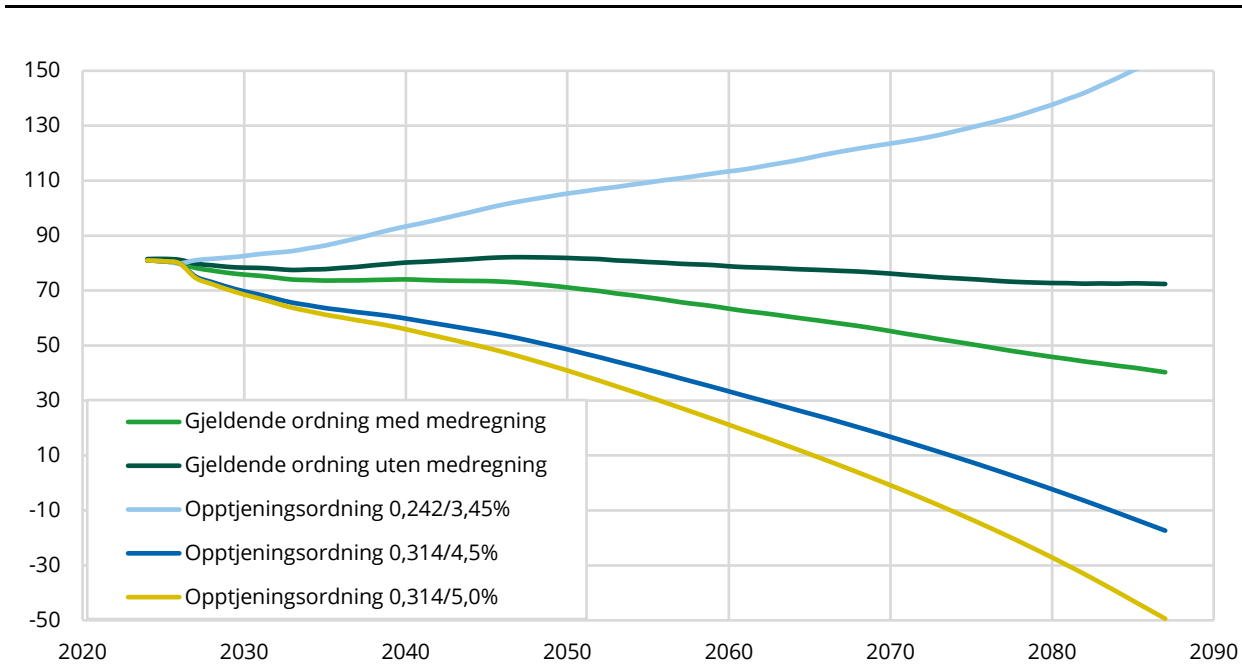

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Med/uten medregning: med/uten sammenlegging av ansiennitet i privat og offentlig sektor. Opptjeningsordning (uten medregning): Opptjeningssats 0,242/3,45 %, 0,314/4,5 % eller 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2. Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

Statens andel

Beregningene over er gjort med en forutsetning om at statens andel skal utgjøre 1/3 av utbetalt AFP-pensjon (med tillegg av kompensasjonstillegget i dagens AFP-ordning). Et alternativ er at statens kostnad i kroner holdes på samme nivå som ved en videreføring av gjeldende ordning, slik som ble forutsatt i 2021-rapporten.

Figur B.7 Utviklingen i AFP-fondet i prosent av juridiske forpliktelser med forutsetninger om statens bidrag i kroner på nivå med gjeldende ordning og med premiesats 2,7 %. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Med/uten medregning: med/uten sammenlegging av ansiennitet i privat og offentlig sektor. Opptjeningsordning (uten medregning): Opptjeningssats 0,242/3,45 %, 0,314/4,5 % eller 0,314/5,0 % for AFP1/AFP2. Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

Vedlegg C: Diskonteringsrente

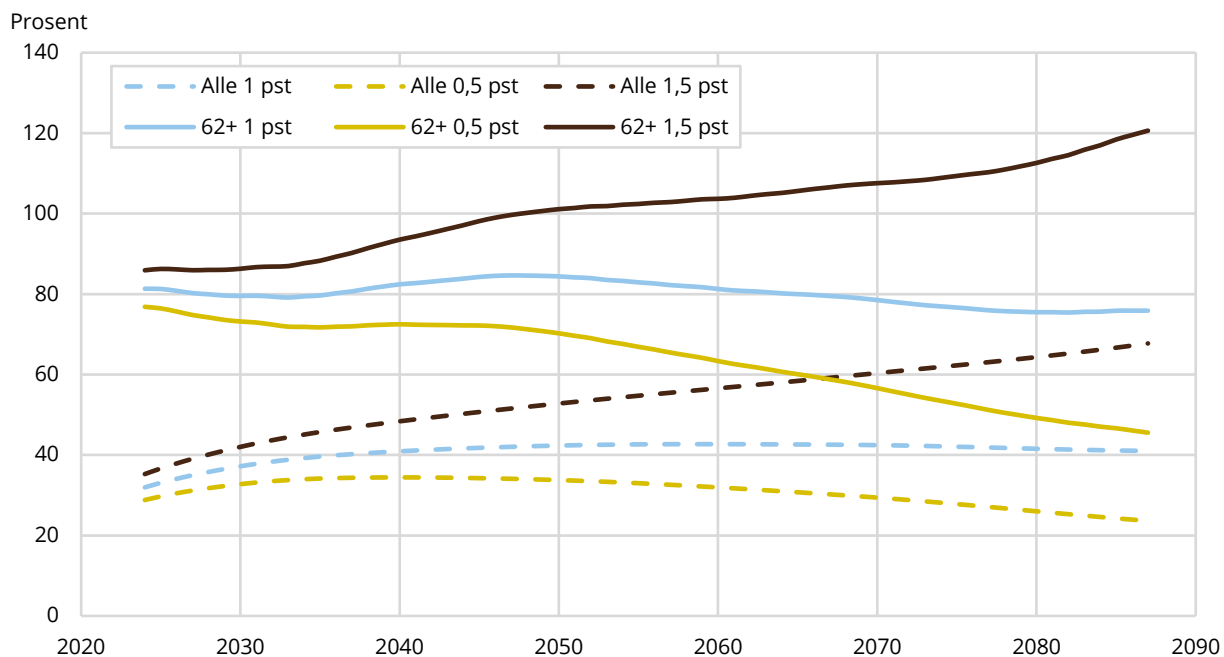
En diskonteringsrente er et verktøy for å sammenligne pengeverdier på ulike tidspunkter – basert på det enkle prinsippet at en krone i dag er mer verdt enn en krone i fremtiden. Grunnideen er at penger har en tidsverdi. Hvis du har 1 000 kroner i dag, kan du investere dem og få mer tilbake om noen år. Omvendt: hvis noen lover deg 1 000 kroner om ti år, er det ikke det samme som 1 000 kroner i dag – du må «nedjustere» fremtidig verdi for å finne ut hva den er verdt akkurat nå.

Denne nedjusteringen gjøres med diskonteringsrenten. Jo høyere renten er, desto mindre er fremtidige betalinger verdt i dag. Et enkelt eksempel: Hvis diskonteringsrenten er 5 prosent, er 1 000 kroner om ett år verdt om lag 952 kroner i dag (fordi 952 kroner investert til 5 prosent gir 1 000 kroner om et år). Over lengre tidshorisonter blir effekten større – 1 000 kroner om 30 år er ved samme rente verdt bare drøyt 230 kroner i dag.

I AFP-sammenheng brukes diskonteringsrenten når rapporten beregner «forventede samlede utbetalinger» – altså nåverdien av alle fremtidige AFP-utbetalinger ordningen er forpliktet til. Siden AFP er en livsvarig ytelse som kan strekke seg 20–30 år frem i tid for den enkelte pensjonist, er valget av diskonteringsrente svært avgjørende for hvor store totalforpliktelsene ser ut til å være. En lav rente gir høye forpliktelser; en høy rente gir lavere. Hvilken rente som brukes påvirker derfor direkte vurderingen av om fondet er tilstrekkelig og hvor raskt fonderingsgraden må bygges opp.

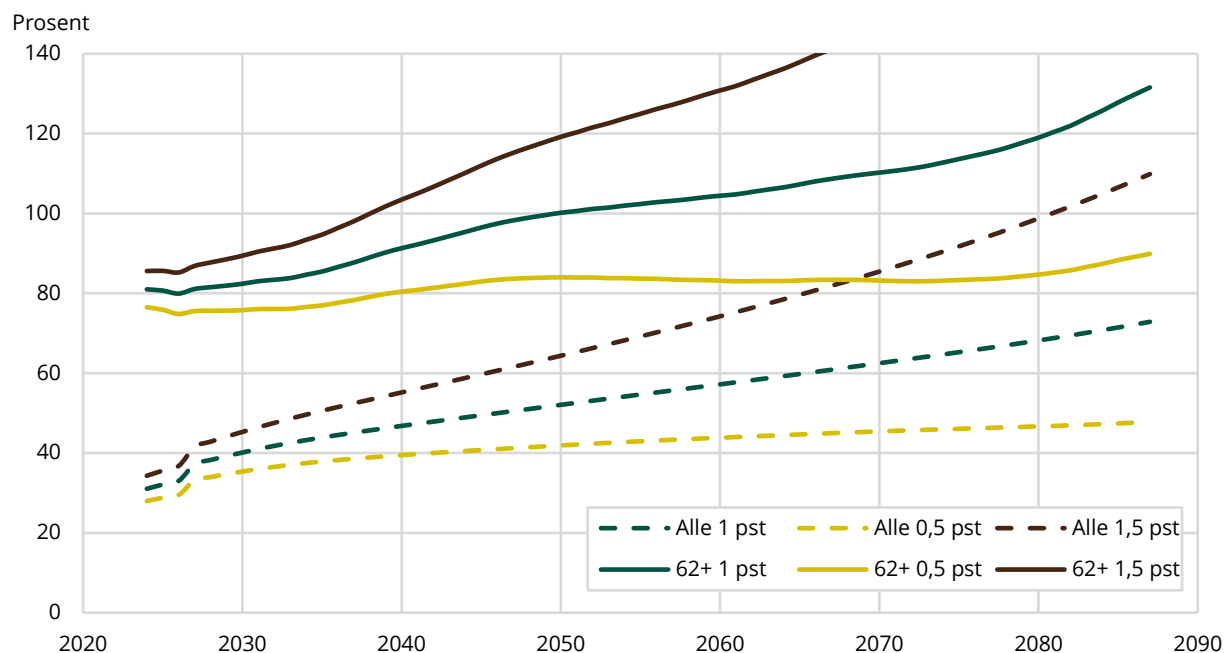
Videre bruker vi i MOSART begrepet *nettorente* som er lik rente minus lønnsvekst. Det vil si at gitt en (nominell) lønnsvekst på 3,5 prosent så vil en nettorente lik 1,0 tilsa en rente på 4,5 prosent. Videre er avkastningen på fondet antatt å være den samme som diskonteringsrenta. Figurene C.1-C.4 illustrerer hvordan bare en liten endring i antakelsene om nettorente – henholdsvis pluss 0,5 og minus 0,5 prosentpoeng – gir store utslag på sikt.

Figur C.1 Utviklingen i AFP-fondet som i prosent av juridiske (62+) og samlede forventede utbetalinger under ulike forutsetninger om nettorente. Gjeldende ordning uten medregning. Etter år

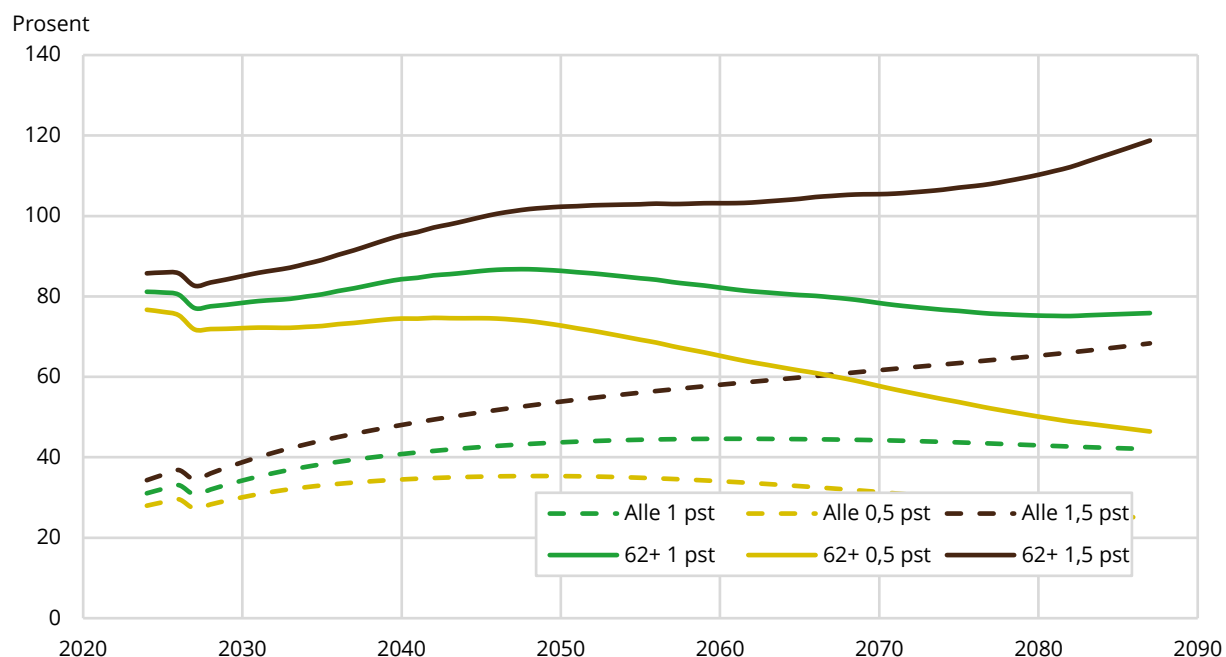
Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Gjeldende ordning: videreføring av kvalifiseringsregler, ikke innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2). Uten medregning: ikke sammenlegging av ansiennitet i privat og offentlig sektor.

Figur C.2 Utviklingen i AFP-fondet i prosent av juridiske og totale forpliktelser under ulike forutsetninger om nettorente. Opptjeningsordning. Premienøytralt alternativ, dvs. premiesats 2,7 % og opptjeningssatser 0,242 %/3,45 %. Etter år

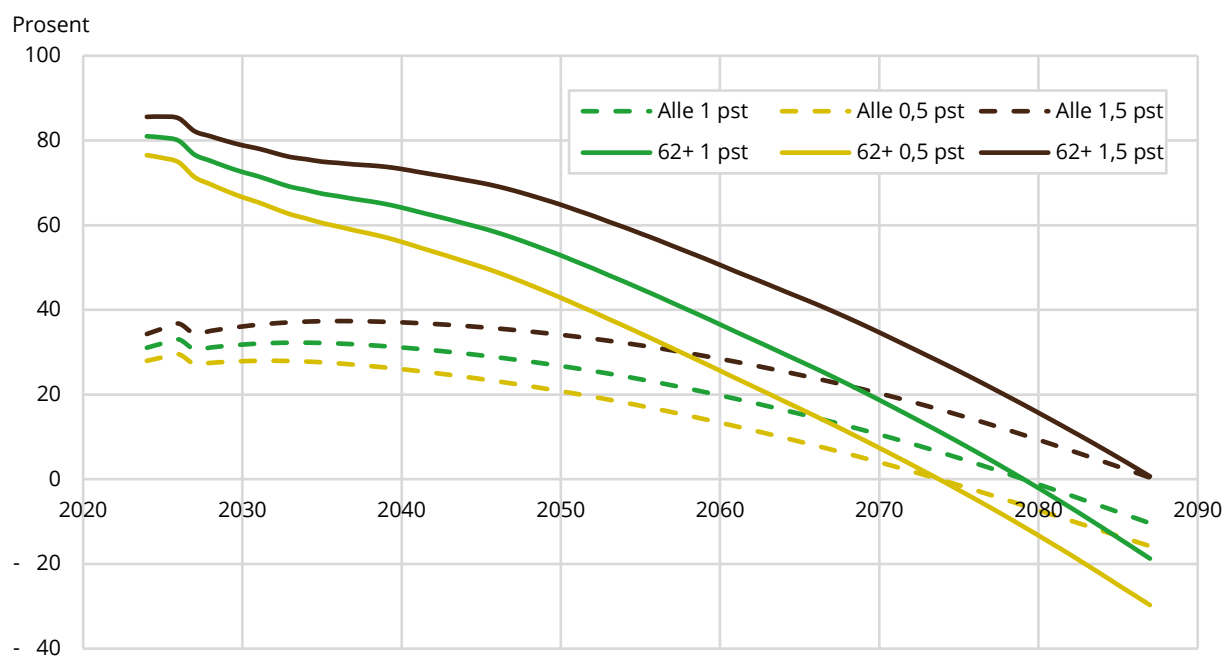
Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Premienøytral reformert AFP: kalibrert nødvendig opptjeningssats i opptjeningsordning for AFP1/AFP2 for å oppnå fullfundering av forpliktelsene til personer 62+ innen 2050.

Figur C.3 Utviklingen i AFP-fondet i prosent av juridiske og totale forpliktelser under ulike forutsetninger om nettorente. Opptjeningsordning. Premiesats 3,39 % og opptjeningssats 0,314 %/5,0 %. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Opptjeningsordning 5,0 %: Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

Figur C.4 Utviklingen i AFP-fondet i prosent av juridiske og totale forpliktelser under ulike forutsetninger om nettorente. Opptjeningsordning. Premiesats 2,7 % og opptjeningssats 0,314 %/5,0 %. Etter år

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART. Opptjeningsordning 5,0 %: Innføring av opptjent AFP (AFP1/AFP2) fra 2027, avvikling av gjeldende ordning fra samme tidspunkt.

Vedlegg D: Teknisk håndtering av ansiennitetsregelen i MOSART

Vi viser til boks 4.1 for en kompakt beskrivelse av ansiennitetsregelen slik den er lagt inn i MOSART. I MOSART håndteres denne regelen sekvensielt og etter de ordinære kvalifikasjonsreglene for AFP. Det innebærer at personer som kvalifiserer etter dagens regler vil motta AFP etter dagens regler og deretter kontrolleres det for ansiennitetsregelen hvis vedkommende diskvalifiserer.

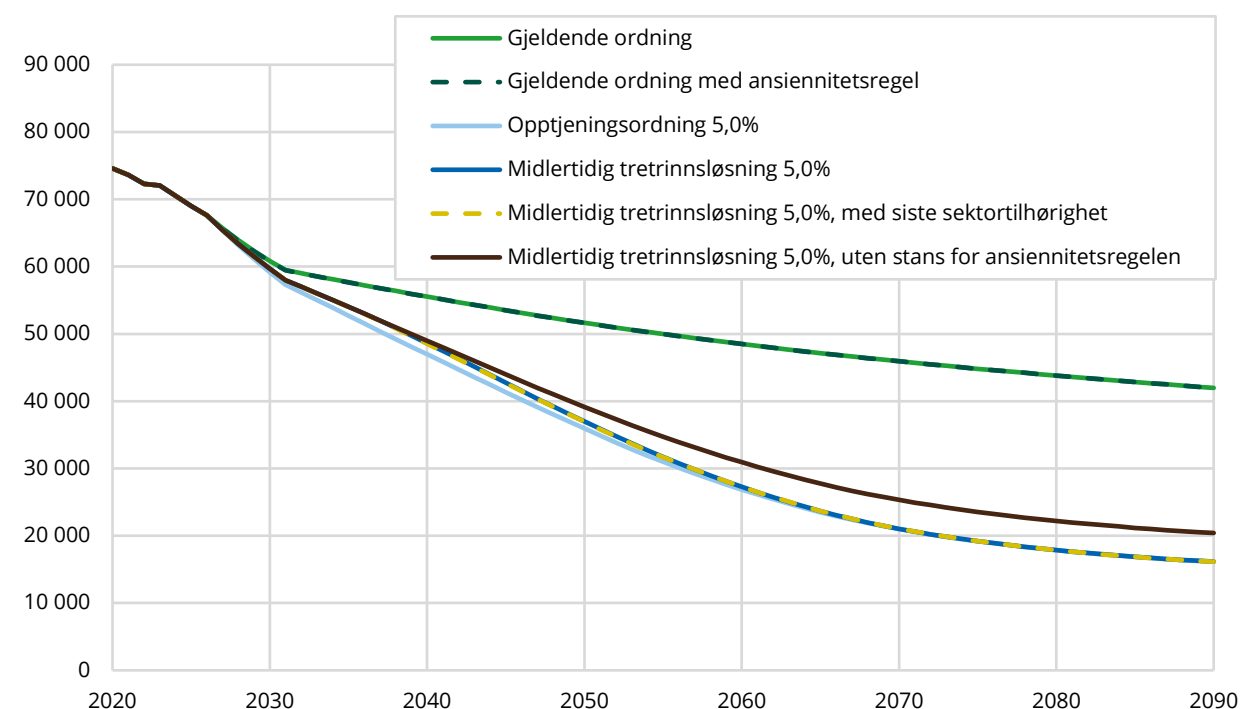
Det er noen prinsipielle avveininger vi har måttet ta, og noen av dem har direkte betydning for simuleringsresultatene. Uttak av AFP simuleres i modellen ved å trekke fra en fordeling av personer med ulike kjennetegn, herunder sektortilhørighet på uttakstidspunktet. Naturligvis vil de færreste som omfattes av ansiennitetsregelen være tilknyttet en sektor med AFP, men for å tildele «riktig» ordning må man likevel ta stilling til hvilken AFP-sektor som vedkommende «tilhører». Det er to naturlige tilnærminger: (1) en får tildelt den siste observerte AFP-sektoren en jobbet i, eller (2) en får tildelt den AFP-sektoren en har flest år i over yrkeskarrieren. Den første tilnærmingen er klart definert for alle, siden personer som aldri har tilhørt en AFP-bedrift likevel heller ikke skal omfattes av en ansiennitetsregel. Den andre er ikke like klart definert, men er likevel trolig «riktigere»: det er fullt mulig å ha like mange år i flere sektorer og samtidig kvalifisere for ansiennitetsregelen. I dette spesielle tilfellet har vi valgt å da gå tilbake til (1). At metode nummer to trolig er «riktigere» kommer av at kostnadene og størrelsen på ytelsene vil følge tettere mot den faktiske yrkeskarrieren til vedkommende, med mindre utslag av «tilfeldigheter» mot slutten av yrkeskarrieren. På den annen side er metode (1) vesentlig enklere å håndtere og kommunisere og kan derfor trolig være attraktiv. Vi har likevel valgt å ha metode (2) som utgangspunkt for beregningene, men viser i mange tilfeller også utfallet med regel (1), da omtalt som «siste sektortilhørighet».

Etter dagens gjeldende regelverk vil personer som blir nektet uttak av AFP kunne kvalifisere for *betinget tjenestepensjon*. Vilårene er altså avslag på søknad om AFP, ansatt i det offentlige etter 2019 og du må ha fylt 62 år. Det er mulig å få betinget tjenestepensjon selv uten at en jobber i en offentlig stilling på uttakstidspunktet, men da kreves det at en tidligere har vært ansatt i minst ett år til sammen. I MOSART beregnes betinget tjenestepensjon *sekvensielt etter ordinær AFP*. Dette har vært naturlig, fordi det primære kravet for inngang til ordningen er nettopp avslag på AFP. Med ansiennitetsregelen kommer det en ny avveining hvorvidt personer som tidligere ville fått betinget tjenestepensjon skal motta det fremdeles eller motta AFP etter ansiennitetsregelen. I modellen har vi håndtert dette ved at ansiennitetsregelen overstyrer betinget tjenestepensjon, noe som innebærer en (betydelig) reduksjon i utbetalingene til betinget tjenestepensjon.

Vedlegg E: Sensitivitetsberegninger av ansiennitetsregelen

AFP-ytelsen framkommer av figur E.1. Figuren viser gjennomsnittlig ytelse blant personer som får en ytelse. Personer som ikke får AFP, inngår dermed ikke i gjennomsnittet. Under gjeldende regelverk ville ikke tilleggset av en ansiennitetsregel hatt betydning for den gjennomsnittlige ytelsen, fordi de som ville fått AFP etter ansiennitetsregelen ville fått (omtrent) den samme ytelsen som de som fikk AFP gjennom de ordinære kvalifiseringsreglene. Det har ingen betydning hvorvidt en velger «siste sektortilhørighet» eller «lengst ansiennitet» – de to kurvene er sammenfallende. Ved å la ansiennitetsregelen være varig, vil gjennomsnittsytelsen være noe høyere, men vesentlig lavere enn gjeldende regelverk. Det kommer av at en god del likevel får AFP fra opptjeningsordningen, mens de som får ansiennitetsregelen får en ytelse på nivå med gjeldende regelverk.

Figur E.1 AFP-ytelsen. Sensitivitetsberegninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART

Vedlegg F: Tabell med alternativ fondsutvikling

Tabell F1 Framskrivninger av premieinntekter, utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser med satser AFP1/AFP2 og premiesatser forutsatt fondsutvikling som i gjeldende ordning, utvalgte alternativer. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080.

	2030	2035	2040	2045	2050	2060	2070	2080
Premieinntekter								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,48%	11,0	11,0	11,0	11,0	10,9	10,6	10,5	10,2
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 0,314/5,0%/3,99%	12,6	12,6	12,6	12,6	12,5	12,2	12,0	11,8
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/3,74%	11,8	11,8	11,8	11,8	11,7	11,4	11,2	11,0
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre kun AFP2 0,314/5,0%/3,87%	12,2	12,2	12,2	12,2	12,1	11,8	11,6	11,4
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, premie 3,26%	10,3	10,3	10,3	10,3	10,2	10,0	9,8	9,6
Fellesordningens utgifter								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,48%	7,2	8,9	10,0	10,7	11,1	11,8	12,1	12,3
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 0,314/5,0%/3,99%	7,3	9,3	10,8	11,7	12,5	13,6	14,0	14,3
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/3,74%	7,3	9,1	10,4	11,2	11,8	12,7	13,1	13,3
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre kun AFP2 0,314/5,0%/3,87%	7,3	9,0	10,3	11,1	11,8	13,0	13,7	14,2
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, premie 3,26%	6,7	7,8	8,6	9,2	9,6	10,7	11,7	12,5
Statens utgifter								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,48%	3,6	4,5	5,0	5,3	5,6	5,9	6,1	6,2
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 0,314/5,0%/3,99%	3,7	4,6	5,4	5,9	6,2	6,8	7,0	7,1
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/3,74%	3,7	4,6	5,2	5,6	5,9	6,4	6,6	6,7
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre kun AFP2 0,314/5,0%/3,87%	3,7	4,5	5,1	5,5	5,9	6,5	6,9	7,1
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, premie 3,26%	3,6	4,2	4,5	4,4	4,1	3,5	3,1	3,0
Fondsmidler								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,48%	99,4	118,6	131,4	141,0	148,1	155,1	156,0	152,1
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 0,314/5,0%/3,99%	105,3	131,8	150,5	164,3	174,5	184,2	185,0	179,5
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/3,74%	102,0	124,6	140,3	151,8	160,3	168,5	169,1	164,0
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre kun AFP2 0,314/5,0%/3,87%	110,4	144,1	171,9	196,2	217,9	252,1	277,1	295,4
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, premie 3,26%	101,1	120,3	135,8	149,1	160,6	176,2	180,5	172,5
Samlede forventede utbetalinger								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,48%	291,0	310,4	322,8	332,0	338,9	345,3	344,9	338,6
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 0,314/5,0%/3,99%	326,3	353,9	372,7	386,5	396,7	406,1	406,1	399,3
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/3,74%	309,1	332,4	348,0	359,4	367,9	375,7	375,5	369,0
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre kun AFP2 0,314/5,0%/3,87%	308,9	336,1	356,1	372,1	385,0	400,1	404,0	398,8
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, premie 3,26%	299,6	322,2	340,4	356,7	371,9	396,0	408,9	409,7
Forpliktelser 62+								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,48%	127,6	151,3	160,1	166,4	173,4	187,8	194,8	193,4
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 0,314/5,0%/3,99%	134,7	165,5	178,9	188,4	198,7	217,6	226,1	225,1
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/3,74%	131,5	158,7	169,8	177,4	185,9	202,6	210,2	209,3
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre kun AFP2 0,314/5,0%/3,87%	129,8	156,3	168,0	177,3	188,4	211,7	224,0	224,6
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, premie 3,26%	113,8	127,8	134,0	141,0	150,7	175,0	194,4	201,2
Samlede forventede utbetalinger ikke dekket av fond								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,48%	191,6	191,8	191,4	191,1	190,9	190,2	188,8	186,6
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 0,314/5,0%/3,99%	221,0	222,1	222,3	222,3	222,2	221,9	221,1	219,9
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/3,74%	207,1	207,8	207,7	207,6	207,5	207,2	206,4	205,0
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre kun AFP2 0,314/5,0%/3,87%	198,5	192,0	184,2	175,8	167,0	148,0	126,9	103,4
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, premie 3,26%	198,5	201,9	204,7	207,6	211,3	219,8	228,3	237,2
Forpliktelser 62+ Ikke dekket av fond								
Midlertidig tretrinnsløsning 0,314/5,0%/3,48%	28,2	32,7	28,7	25,5	25,3	32,8	38,8	41,4
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 0,314/5,0%/3,99%	29,4	33,7	28,5	24,2	24,2	33,4	41,1	45,6
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre 50% ytelse 0,314/5,0%/3,74%	29,5	34,1	29,5	25,6	25,5	34,1	41,1	45,2
Midlertidig tretrinnsløsning m/uføre kun AFP2 0,314/5,0%/3,87%	19,5	12,2	-3,9	-18,9	-29,5	-40,4	-53,2	-70,8
Gjeldende ordning med betinget privat AFP, premie 3,26%	12,7	7,6	-1,8	-8,1	-9,9	-1,2	13,9	28,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART.

Vedlegg G: Modellteknisk vedlegg

Beregningene i LO/NHO (2021) ble gjort på res-katalog mo67_1d/afpd. Beregningene i Fredriksen m.fl. (2023) ble gjort på res-katalog mo73_2a/afp0*, se også rapportens vedlegg A for ytterligere henvisninger.

Figurene 2.1, 2.2 og 5.5-5.9 er produsert fra mosres-katalog project/afp/prog/fordelingsanalyse.do. Datasettet som er benyttet er populasjonsfilen som er produsert fra mo76_0/afp_fordelingsanalyse.

Modellversjonen som benyttes i denne rapporten er hovedsakelig **mo76_0d** (modellversjon mo76_1a inkluderer betinget AFP, modellversjon mo76_1c_hkr inkluderer maksgrenser på ytelser, hhv. for uføre og alle). I denne rapporten kan beregningene finnes på følgende filstier:

Tabell G.1 Filstier for beregninger

Kapittel	BESKRIVELSE	FILSTI
Kapittel 3	Oppdatering (av Fredriksen mfl. 2023)	mo76_0/afp_reference
	Pensjonforpliktelser (pension_debt)	mo76_0/afp_reference_pension_debt
	Premienøytralt alternativ	mo76_0/afp_premienoytral
Kapittel 4	Ansiennitetsregelen	mo76_0/afp_exrule3
	Uten opptjeningsordning	mo76_0/afp_exception_rule_no_use_actual_years2
	Siste sektortilhørighet	mo76_0/afp_exception_rule_by_last_sector2
	Uten stans for ansiennitetsregelen	mo76_0/afp_exception_no_stop3
	Uten opptjeningsordning og uten stans	mo76_0/afp_exception_rule_no_use_actual_years_no_stop2
Kapittel 5	Midlertidig tretrinnsløsning (inkl. alt. siste sektor og videreføring av kvalifiseringskrav)	mo76_0/afp_exrule_vor
	Premienøytral testkjøring	mo76_0/afp_exrule_vor2
	Tretrinnsløsning med uføre	mo76_0/afp_exrule_ufoere_mya
	Utsatt opptjening	mo76_0/afp_exrule_startaar
	Utsatt opptjening med uføre	mo76_0/afp_exrule_ufoere_siste
Kapittel 6	Øvre og nedre grense for AFP	mo76_0/afp_tak_gulv
	Minstetid og maksytelse	mo76_0/afp_exrule_krav_mya
	Innmelding	mo76_0/afp_innmeld_pd
	Utmelding	mo76_0/afp_utmeld_pd
	Aldersgrenser	mo76_0/afp_exrule_alldgr
Kapittel 7	Full AFP	mo76_0/afp_exrule_maxyt
Kapittel 8	Betinget privat AFP	mo76_0/afp_conditional

Figurregister

Figur 2.1	Fordeling av simulert AFP-ytelse for personer født i 1970, gjeldende ordning. Antall i prosent per 1000 kroners intervall.....	11
Figur 2.2	Fordeling av simulert AFP-ytelse for personer født i 1970, gjeldende ordning. For ansatte innen industri (venstre figur) og overnattings- og serveringsbedrift (høyre figur). Antall i prosent per 1000 kroners intervall.	12
Figur 2.3	Fordeling av simulert AFP-ytelse for personer født i 1970, gjeldende ordning. For menn (venstre figur) og kvinner (høyre figur). Antall i prosent per 1000 kroners intervall.....	12
Figur 4.1	Skisse av den midlertidige tretrinnsløsningen.....	21
Figur 4.2	Antall mottakere av AFP i privat sektor. Ekstra mottakere (stiplet), målt mot opptjeningsordning, på høyre akse. Antall. Etter år.....	23
Figur 4.3	Ekstra mottakere av AFP i privat sektor, målt mot opptjeningsordning. Alternative forutsetninger. Etter år	24
Figur 4.4	Løpende merutgifter som følge av ansiennitetsregelen. Merutgifter i midlertidig tretrinnsløsning relativt til opptjeningsordning. Merutgifter i gjeldende ordning relativt til gjeldende ordning uten ansiennitetsregel. Mill. kroner. Etter år.....	25
Figur 4.5	Løpende merutgifter av ansiennitetsregelen. Merutgifter i midlertidig tretrinnsløsning relativt til opptjeningsordning. Merutgifter i gjeldende ordning relativt til gjeldende ordning uten ansiennitetsregel. Sensitivitetsberegninger. Mill. kroner. Etter år	26
Figur 4.6	Kumulative merutgifter i Fellesordningen som følge av ansiennitetsregelen uten stans. Merutgifter i midlertidig tretrinnsløsning relativt til opptjeningsordning. Merutgifter i gjeldende ordning relativt til gjeldende ordning uten ansiennitetsregel. Sensitivitetsberegninger. Mill. kroner. Etter år	26
Figur 5.1	Anslag på løpende utgifter. Fellesordningens andel. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år	28
Figur 5.2	AFP-fondet i prosent av bedriftens juridiske forpliktelser til personer 62+. Etter år.....	29
Figur 5.3	AFP-fondet i prosent av samlede forventede utbetalinger. Etter år.....	29
Figur 5.4	Samlet AFP-ytelse for ulike alternativer etter årskull. I milliarder 2023-lønnskroner.	32
Figur 5.5	Gjennomsnittlig AFP-ytelse for ulike alternativer for de som får en ytelse. I 2023-kroner. Etter årskull	33
Figur 5.6	Fordeling av AFP-ytelse for ulike alternativer. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965–1975.	34
Figur 5.7	Fordeling av AFP-ytelse for ulike alternativer. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1976–1986.	35
Figur 5.8	Fordeling av AFP-ytelse for menn og kvinner i den midlertidige tretrinnsløsningen med opptjeningssats 5 %. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965–1975.	36
Figur 5.9	Fordeling av AFP-ytelse for norskfødte og innvandrere i den midlertidige tretrinnsløsningen med opptjeningssats 5 %. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965–1975.	36
Figur 5.10	Fordeling av AFP-ytelse etter ansiennitet i en AFP-bedrift i den midlertidige tretrinnsløsningen med opptjeningssats 5 %. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965–1975.	37
Figur 5.11	Fordeling av AFP-ytelse etter ansiennitet i en AFP-bedrift i den midlertidige tretrinnsløsningen med opptjeningssats 5 %. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1976–1986.	38
Figur 5.12	Anslag på løpende utgifter, Fellesordningens andel, inkludert uføre. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.....	39

Figur 5.13	Anslag på løpende utgifter, Fellesordningens andel, inkludert uføre og ulike begrensinger på ytelsen til uføre i sats/ytelsesalternativet. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.	40
Figur 5.14	Anslag på løpende utgifter, Fellesordningens andel, utsatt start opptjeningsordning. Sats/ytelsesalternativet og premienøytralt alternativ. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.	42
Figur 5.15	AFP-fondet i prosent av bedriftens juridiske forpliktelser til personer 62+, utsatt opptjeningsordning. Sats/ytelsesalternativet og premienøytralt alternativ. Etter år.	43
Figur 5.16	Gjennomsnittlig AFP-ytelse for ulike alternativer, for de med beløp. Sats/ytelsesalternativet og premienøytralt alternativ. I 2023-kroner. Etter årskull.	44
Figur 6.1	Anslag på utgifter til AFP-ordningen for ulike alternativer, bedriftenes andel. Milliarder kroner i 2023-grunnbeløp, etter år.	47
Figur 6.2	Gjennomsnittlig AFP-ytelse for ulike alternativer med økende aldersgrenser, for de med beløp. I 2023-kroner. Etter årskull.	50
Figur 6.3	Anslag på Fellesordningens løpende utgifter med en opptjeningssats på 5,0 %, bedriftenes andel, med faste og økende aldersgrenser. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.	51
Figur 7.1	Fordeling av ytelsene med en opptjeningssats på 6,5 %, under ulike maksgrenser med og uten krav til minstetid i ordningen, og sammenliknet med gjeldende ordning uten medregning. Årskullene 2000-2010.	54
Figur 8.1	Anslag på Fellesordningens løpende utgifter med en betinget AFP i privat sektor. Mrd. kroner i 2023 grunnbeløp, etter år.	55
Figur 8.2	AFP-fondet i prosent av bedriftens juridiske forpliktelser til personer 62+ med betinget privat AFP og premiesats på henholdsvis 3,26 og 3,22 prosent. Etter år.	56
Figur 8.3	Simulert fordeling av ytelsene i gjeldende ordning uten medregning, med og uten betinget privat AFP. Årskullene 2000-2010.	56
Figur 8.4	Fordeling av AFP-ytelse for gjeldende ordning (uten medregning) og betinget privat AFP. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1965–1975.	58
Figur 8.5	Fordeling av AFP-ytelse for gjeldende ordning (uten medregning) og betinget privat AFP. Prosent per 1000-kroners intervall i 2023-kroner. Årskullene 1976–1986.	59
Figur B.1	Antallet yrkesaktive omfattet av AFP-ordningen i MOSART. Etter år.	64
Figur B.2	Premiegrunnlag i mrd. 2023-kroner. Etter år.	65
Figur B.3	Anslag på Fellesordningens løpende utgifter og inntekter i mrd. 2023-kroner. Etter år.	66
Figur B.4	Anslag på Fellesordningens løpende utgifter og inntekter med og uten medregning, i mrd. 2023-kroner. Etter år.	66
Figur B.5	AFP-fondet i prosent av bedriftens juridiske forpliktelser til personer 62+ med en videreføring av premiesatsen på 2,7 %. Etter år.	67
Figur B.6	AFP-fondet i prosent av samlede forventede utbetalinger med videreføring av premiesats på 27,7 %. Etter år.	70
Figur B.7	Utviklingen i AFP-fondet i prosent av juridiske forpliktelser med forutsetninger om statens bidrag i kroner på nivå med gjeldende ordning og med premiesats 2,7 %. Etter år.	70
Figur C.1	Utviklingen i AFP-fondet som i prosent av juridiske (62+) og samlede forventede utbetalinger under ulike forutsetninger om nettorente. Gjeldende ordning uten medregning. Etter år.	72
Figur C.2	Utviklingen i AFP-fondet i prosent av juridiske og totale forpliktelser under ulike forutsetninger om nettorente. Opptjeningsordning. Premienøytralt alternativ, dvs. premiesats 2,7 % og opptjeningssatser 0,242 %/3,45 %. Etter år.	73
Figur C.3	Utviklingen i AFP-fondet i prosent av juridiske og totale forpliktelser under ulike forutsetninger om nettorente. Opptjeningsordning. Premiesats 3,39 % og opptjeningssats 0,314 %/5,0 %. Etter år.	73

Figur C.4	Utviklingen i AFP-fondet i prosent av juridiske og totale forpliktelser under ulike forutsetninger om nettorente. Opptjeningsordning. Premiesats 2,7 % og opptjeningssats 0,314 %/5,0 %. Etter år	74
Figur E.1	AFP-ytelsen. Sensitivitetsberegninger.....	76

Tabellregister

Tabell 5.1	Framskrivninger av premieinntekter, utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080. Gjeldende AFP-ordning og midlertidig tretrinnsløsning med satser for AFP1/AFP2 og premiesats, forutsatt full fondsdekning i 2050.....	31
Tabell 5.2	Framskrivninger av premieinntekter, utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser når uføre inkluderes. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080. Gjeldende AFP-ordning og midlertidig tretrinnsløsning med satser for AFP1/AFP2 og premiesats forutsatt full fondsdekning i 2050.	41
Tabell 5.3	Satser under ulike alternativer.....	45
Tabell 6.1	Premiesatser gitt henholdsvis fullfondering i 2050 eller fondering som i gjeldende ordning (uten medregning) under ulike alternativer, alle gitt en opptjeningssats på 5,0 prosent.....	52
Tabell 7.1	Premiesatser gitt henholdsvis fullfondering i 2050 eller fondering som i gjeldende ordning (uten medregning), opptjeningssats 0,314 prosent i AFP1 og 6,5 prosent i AFP2.	53
Tabell 8.1	Framskrivninger av utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser med betinget privat AFP, med og uten uføre. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080. Gjeldende AFP-ordning, og betinget AFP som 3 % av pensjonsgrunnlaget (AFP2) opp til 7,1 G fra 2020 og premiesats forutsatt full fondsdekning i 2050.....	57
Tabell B.1	Framskrivninger av premieinntekter, utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080. Gjeldende AFP-ordning og opptjeningsordning med ulike opptjeningssatser og premiesatser forutsatt full fondsdekning i 2050.	69
Tabell F1	Framskrivninger av premieinntekter, utgiftsstrømmer, fondsverdi og nåverdi av forventede samlede utbetalinger og juridiske forpliktelser med satser AFP1/AFP2 og premiesatser forutsatt fondsutvikling som i gjeldende ordning, utvalgte alternativer. Milliarder 2023-kroner. Utvalgte årstall 2030–2080.....	77
Tabell G.1	Filstier for beregninger.....	78